

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В.о. завідувача випускової кафедри
_____Л.Г. Буданова
« _____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

**ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»**

**Тема: *СУЧАСНА ВІЙСЬКОВО-АВІАЦІЙНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА У ГАЗЕТНОМУ
ТЕКСТІ: АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ***

Виконавець: студентка групи ФЛ-201«М» ТУЗАК ВІКТОРІЯ ЮРІЇВНА

Керівник: канд. філол. наук, доцент ЄНЧЕВА ГАЛИНА ГРИГОРІВНА

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Теоретичні та методологічні основи дослідження термінолексики у газетному тексті.....	9
1.1. Газетний текст як основа засобів масової комунікації	9
1.2. Мовні особливості газетного тексту	15
1.3. Поняття термінолексики в мовознавстві	19
1.4. Специфіка термінолексики газетного стилю як об'єкт наукового аналізу.....	21
1.5. Сучасний стан термінолексики у газетному тексті	25
Розділ 2. Методологічні засади дослідження військово-авіаційної термінолексики у сучасному газетному тексті	29
2.1. Еквівалентність та адекватність під час перекладу військово-авіаційної термінолексики у газетному тексті	29
2.2. Креативність як важлива складова під час перекладу термінолексики	33
2.3. Методи та критерії відбору матеріалів дослідження.....	36
2.4. Методика аналізу військово-авіаційної термінолексики у газетних матеріалах.....	41
Розділ 3. Сучасна військово-авіаційна термінолексика як спосіб надання експресивності мові преси.....	44
3.1. Особливості використання неологізмів у мові преси.....	44
3.1.1. Власне неологізми.....	47
3.1.2. Новоутворення.....	49
3.1.3. Трансномінації.....	51
3.1.4. Семантичні неологізми.....	55
3.2. Військово-авіаційні okazіоналізми у газетному тексті.....	60
3.3. Мовна гра як спосіб урізноманітнення газетного тексту.....	63
Розділ 4. Способи подолання труднощів під час перекладу сучасних військово-авіаційних термінів	71
4.1. Класифікація сучасних військово-авіаційних термінів.....	71
4.2. Способи перекладу сучасних військово-авіаційних термінів	84
Висновки	88
Список використаних джерел	93
Додатки	104
Додаток А.....	105

Додаток Б.....	106
Додаток В.....	107
Додаток Г.....	111
Додаток Д.....	112
Додаток Е.....	114
Додаток Ж.....	115
Додаток З.....	122

ВСТУП

Газетні статті є одним із найпоширеніших осередків висвітлення подій, які відбуваються в межах рідної країни та закордоном. Текст газет почав бути об'єктом аналізу лінгвістів ще з 1950-х років. Проблемою газетних текстів активно займалися такі українські вчені, як Д. Х. Баранник, К. В. Бойчук, В. В. Зайцева, А. М. Коваленко, Т. Л. Коваль, О. Л. Максимчук, М. І. Навальна, І. В. Прокопенко, Т. В. Радзівська, О. А. Сербенська, Л. О. Ставицька, О. А. Стишов, Л. В. Туровська, Е. Г. Шестакова, М. Л. Штельмах, Н. О. Яценко, а серед зарубіжних мовознавців – І. В. Арнольд, М. П. Брандес, Д. П. Вовчок, І. Р. Гальперін, М. В. Зарва, Г. Я. Солганик та інші.

Нині ключовою темою газетних матеріалів стала абсолютно невиправдана російська агресія на території України. Оскільки будь-які воєнні дії передбачають використання різноманітних видів зброї, техніки, тактик, мова сучасних газет стала насиченою військово-авіаційною термінолексикою.

Поняття «термінолексика» служить для позначення термінів у класичному для нас розумінні (слова чи словосполучення, яким притаманне чітке визначення, інформативність, однозначність в межах термінологічного поля, відсутність емоційного забарвлення тощо). Однак варто наголосити, що досліджуване нами поняття «термінолексика» нині істотно збільшило своє змістове наповнення. Наприклад, його також почали використовувати для найменування понять, які виходять за межі свого термінологічного поля та вживаються у нестандартному контексті. До термінолексики також відносять професійну лексику, так звані професіоналізми, жаргонізми та номени. Питаннями термінолексики свого часу займалися такі мовознавці, як І. М. Кочан, М. І. Навальна, О. А. Стишов, Л. В. Туровська та інші.

Отож сучасний газетний текст поступово позбувається давно усталених газетних кліше, мінімізуються будь-які стилістичні чи лексичні обмеження. Для опису подій, які сьогодні відбуваються на території України, для засудження дій країни-агресорки автори газетних статей часто вдаються як до використання військово-авіаційних термінів, так і до різноманітних експресивних засобів.

До них можна віднести вживання у текстах газет неологізмів, оказіоналізмів, мовної гри на військово-авіаційну тематику.

Таким чином, військово-авіаційна термінологіка у наш час є потужним джерелом осучаснення та увиразнення газетного тексту.

Актуальність теми зумовлена тим, що особливості відтворення англійською мовою української військово-авіаційної термінологіки, а тим паче в газетному тексті, не проаналізовані у повній мірі. Більше того, ця тема нині має особливе значення, адже у зв'язку з повномасштабною російською агресією словник військово-авіаційної термінологіки поповнюється надзвичайно швидкими темпами.

Мета дипломної роботи – дослідити особливості української військово-авіаційної термінологіки, якою насичена нині мова газет унаслідок російської терористичної війни; проаналізувати специфіку її перекладу англійською мовою.

Реалізація поставленої мети полягає у розв'язанні таких **завдань**:

1. Проаналізувати особливості газетного тексту як складової частини засобів масової комунікації.
2. Дослідити специфіку мови газет.
3. Визначити сутність поняття «термінологіка» у мовознавстві.
4. Розглянути особливості термінологіки газетного стилю.
5. Охарактеризувати сучасний стан термінологіки у тексті преси.
6. Розкрити особливості поняття «неологізм» та специфіку відтворення англійською мовою українських військово-авіаційних неологізмів у тексті преси.
7. Описати зміст поняття «оказіоналізми» та особливості їх перекладу англійською мовою на основі сучасних газетних матеріалів, націлених на висвітлення повномасштабної російської агресії на території України.
8. Встановити особливості поняття «мовна гра» та вдалість її перекладу англійською мовою у газетах на військово-авіаційну тему.
9. Здійснити класифікацію військово-авіаційних термінів.
10. Вияснити, які способи використовуються під час перекладу військово-авіаційних термінів.

Об'єктом дослідження є військово-авіаційна термінологіка в українських газетних матеріалах та її англійський переклад.

Предметом дослідження є семантичні особливості військово-авіаційної термінологіки та адекватність її перекладу англійською мовою.

Вирішення поставлених завдань передбачає використання таких **методів дослідження**: *метод спостереження*, який використовувався для встановлення особливостей військово-авіаційної термінологіки у сучасному газетному тексті; *дедуктивний метод* залучений для аналізу окремо кожної військово-авіаційної термінологіки для подальшого детального дослідження військово-авіаційної термінологіки в цілому та можливих способів її відтворення англійською мовою; *індуктивний метод* використано для узагальнення окремих випадків використання військово-авіаційної термінологіки у сучасному газетному тексті, щоб згодом визначити закономірності її використання; *системний метод* використано для встановлення зв'язків між об'єктами нашого дослідження, упорядкування теоретичних матеріалів та термінологічної вибірки; *описовий метод* використано для опису відмінних ознак військово-авіаційної термінологіки, а також для здійснення класифікації термінів; *зіставний метод* залучено для порівняння структур військово-авіаційних термінологік, визначення відмінних між ними рис в англійській, українській мовах та особливостей перекладу військово-авіаційних неологізмів, okazіоналізмів і мовної гри в українській та англійській мовах; *метод класифікації* дозволив зобразити військово-авіаційні терміни у їх загальних рисах з метою виокремлення основних лексико-семантичних мікрополів; *кількісний аналіз* використано для розрахунку кількості термінів, неологізмів, okazіоналізмів та прикладів мовної гри на військово-авіаційну тематику у вибірках із газетних текстів, а також для встановлення кількісного співвідношення між різними видами неологізмів, лексико-семантичними мікрополлями та способами перекладу військово-авіаційних термінів; *метод суцільної вибірки* використано для виокремлення військово-авіаційної термінологіки в контексті її використання в сучасних газетах, які висвітлюють російське вторгнення на територію України; *аналіз словникових дефініцій* залучено для дослідження зв'язків між кожним

окремим терміном у військово-авіаційній терміносистемі й подальшого визначення їх понятійного змісту; *компонентний аналіз* використано для визначення семантичних видозмін термінолексем та з'ясування лексико-семантичних взаємозв'язків між виокремленими військово-авіаційними термінолексемами; *порівняльно-перекладознавчий аналіз* використано для визначення розбіжностей у відтворенні військово-авіаційних термінів в українських газетних статтях та їх англійських перекладах; *функціонально-стилістичні методи* залучені для охарактеризування зовнішньо- та внутрішньомовних чинників, які привели до появи військово-авіаційної термінолексики у сучасній пресі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні підходів до класифікації неологізмів, уточненні та розмежуванні понять «власне неологізм», «новоутворення», «трансномінація», «семантичний неологізм». У дослідженні розкрито особливості реалізації військово-авіаційної термінолексики в українських газетах та їхніх англійських версіях.

Практичне значення отриманих результатів визначається тим, що проведене дослідження дозволить глибше зрозуміти суть української та англійської військово-авіаційної термінолексики, пов'язаної з повномасштабним російським вторгненням на територію України. Окрім цього, отримані результати дозволять дізнатись про семантичні зміни деяких слів, які раніше мали нейтральне значення, а після 24 лютого 2022 року набули експресивного забарвлення й стали частиною військово-авіаційної термінолексики. До того ж, виокремлені приклади у нашому дослідженні стануть в нагоді при вивченні та викладанні перекладу у військовій та авіаційній галузях, а також допоможуть студентам при написанні курсових, дипломних та магістерських робіт.

Апробація отриманих результатів: результати досліджень, що включені до дипломної роботи, було оприлюднено у науковому журналі «Закарпатські філологічні студії» та на всеукраїнській мультидисциплінарній конференції «Чорноморські наукові студії».

Публікації: На основі матеріалів проведеного дослідження та зроблених висновків було видано друком такі публікації:

Єнчева Г. Г., Тузак В. Ю. Новітня термінологіка як мовне віддзеркалення війни: перекладознавчий аспект. Закарпатські філологічні студії. 2022. №25 (подано до друку). Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»).

Єнчева Г. Г., Тузак В. Ю., Поняття терміна в лінгвістичному аспекті. «Чорноморські наукові студії»: матеріали VIII Всеукраїнської мультидисциплінарної конференції, м. Одеса, 24 червня 2022 року. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2022. С. 240-243.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ У ГАЗЕТНОМУ ТЕКСТІ

1.1. Газетний текст як основа засобів масової комунікації

Особливістю другої половини ХХ – початку ХХІ століття став бурхливий розвиток масової комунікації та новітніх інформаційних технологій, які разом із все більшим впливом мережі Інтернет зумовили формування єдиного інформаційного простору, що складається з великої кількості медіапотоків [78, с. 309].

За нинішніх умов формування інформаційного суспільства вкрай нагальними стають дослідження дискретних (тобто таких, що складаються з декількох частин) одиниць медіапотоку. Узагалі, головною одиницею медіапотоку вважається медіатекст, який включає в себе різноманітні та багаторівневі поняття. Серед них можна виділити газетну статтю, радіопередачу, теленовини, реклами в мережі Інтернет тощо [20, с. 28]. Як зазначає українська філологиня Е. Г. Шестакова, медіатекст – це досить «складне формально-змістове явище, якому споконвічно притаманна нелінійна будова та спосіб існування, а також передусім об'ємна, багат шарова, іноді лабіринтоподібна структура, що одночасно поєднує вербальну та аудіовізуальну частини» [84, с. 45]. Інакше кажучи, суть медіатексту полягає в тому, що він не обмежується знаковою системою вербального рівня, а передбачає наявність низки будь-яких знаків. До прикладу, повідомлення в газеті можуть містити не лише вербальний матеріал, а й графічне оформлення [20, с. 28-29].

Потрібно також зауважити, що термін «медіатекст» вперше виник в англійській науковій літературі у 1990-х роках. Цей термін стрімко закріпився в науковій свідомості. Причиною цьому став невпинний інтерес науковців до вивчення проблем медіамовлення. Такі авторитетні фахівці, як Т. А. ван Дейк, А. Белл, Р. Фаулер, Н. Ферклаф плідно досліджували питання, пов'язані зі встановленням функціонально-стилістичного статусу мови ЗМІ, шляхами опису тих чи інших різновидів медіатекстів, урахуванням соціокультурних чинників впливу на медіамовлення тощо [20, с. 28].

Тут варто згадати поділ тексту на функціональні стилі, запропонований лінгвістом В. Л. Наєром. На його думку, є три основні сфери, у яких існують функціональні стилі, а саме: професійно-ділова, масова та художня комунікації. Вчений пропонує називати їх мегастиліями. На противагу їм, В. Л. Наєр виокремив ще й так звані макростилі, до яких він відносить офіційно-документальний, професійно-технічний, науковий, газетний, публіцистичний, релігійний стилі, а також стиль художньої літератури [46, с. 12]. Тут нашу увагу привертає саме газетний стиль. Як стверджує сам В. Л. Наєр, газетний стиль, який є найважливішим різновидом масової комунікації, здійснює «величезний і непереборний ... вплив на низку інших стилів» [46, с. 13].

Особлива увага до мови газет є досить зрозумілою та виправданою. Почнемо з того, що газети вважаються найдавнішим засобом масової комунікації. Саме в газетах виникали й набували свого розвитку основні стилістичні прийоми та засоби, притаманні загалом мові масової комунікації. Окрім цього, газетний текст виступає максимально доступним та зручним матеріалом з точки зору лінгвістичного опису, позаяк не вимагає попереднього прослуховування звукозапису та його подальшої транскрипції, порівняно з лінгвістичним аналізом радіо- чи відеоматеріалів [18, с. 29-30].

Текст газет почав бути об'єктом аналізу лінгвістів ще з 1950-х років. Проблемою газетних текстів активно займалися такі українські вчені, як Д. Х. Баранник, К. В. Бойчук, В. В. Зайцева, А. М. Коваленко, Т. Л. Коваль, О. Л. Максимчук, М. І. Навальна, І. В. Прокопенко, Т. В. Радзівська, О. А. Сербенська, Л. О. Ставицька, О. А. Стишов, Л. В. Туровська, Е. Г. Шестакова, М. Л. Штельмах, Н. О. Яценко, а серед зарубіжних мовознавців – І. В. Арнольд, М. П. Брандес, Д. П. Вовчок, І. Р. Гальперін, М. В. Зарва, Г. Я. Солганик та інші. З огляду на це, налічується чимала кількість робіт, у яких розглядаються питання щодо вивчення стилістичних особливостей газетного тексту, впливу тексту преси на читача тощо [52, с. 24].

У колі науковців можна знайти різні думки з приводу формулювання визначення до поняття «газетний текст». Узагалі, газетний текст є багатограним лінгвістичним явищем, яке досі не має цілісного наукового дослідження та детального опису. До того ж, актуальними залишаються й проблеми дефініції тексту, його категорій, одиниць, а також взаємозв'язок з основними поняттями комунікації [52, с. 24-25]. Тому далі пропонуємо докладніше проаналізувати поняття «текст» та «газетний текст».

Загалом, текст як феномен лінгвістики становить собою комплексне явище, яке характеризується низкою особливостей. Науковці послуговуються терміном «текст» у ході аналізу процесу його виникнення та сприйняття, з метою дослідження тексту як процесу та продукту мовної діяльності, розглядаючи текст як усні та письмові фрагменти комунікації різного рівня наповненості [52, с. 25].

До прикладу, український науковець А. П. Загнітко тлумачить текст не суто як комплекс взаємопов'язаних елементів або як певний ланцюжок речень, близьких за змістом, а як функціональну цілісність, виникнення якої пояснюється наявністю відповідних соціальних потреб і яка слугує для здійснення ефективної комунікації [27, с. 12]. Український мовознавець Ф. С. Бацевич виокремив визначальні риси тексту як мовного явища. До них належать логічність викладу думок, цілісність, авторський намір та авторське ставлення, інформативність, відповідність контексту, наявність та єдність смислових частин, наповненість, динамічність зображуваного тощо [3, с. 148].

Що стосується газетного тексту, то він представляє собою завершений та оформлений у вигляді статті «твір мовнотворчого процесу». Ось чому газетна стаття не є випадковим скупченням елементів різного мовного рівня. Навпаки, це організована система, де абсолютно все перебуває у взаємозв'язку та є взаємозумовленим [52, с. 25].

Не можна не згадати й про ключові цілі газетного тексту. Так, А. П. Загнітко називає такі п'ять основних та взаємопов'язаних між собою завдань тексту преси (Додаток А):

- *інформаційне завдання*, що спрямоване на ознайомлення читачів з подіями, які відбуваються всередині рідної країни та за її межами;
- *аналітичне завдання*, яке ґрунтується на детальному аналізі та коментуванні описуваної події;
- *регулятивне завдання*, пов'язане з необхідністю комунікатора спрямувати план сприйняття читачем певної події, явищ об'єктивної дійсності;
- *оцінне завдання*, визначальною ознакою якого є оцінка поданої в газеті інформації;
- *прогнозувальне завдання*, мета якого полягає в тому, щоб підштовхнути читача до роздумів щодо проекції одержаної інформації на очікувану дійсність [27, с. 16].

На основі вищесказаного можна виділити цілу низку функцій, які виконує газетний текст. До їх числа входять інформаційна, просвітницька, виховна, організаторська, а також аналітико-критична та розважальна функції. Безперечно, автори газетних матеріалів викладають у своїх статтях конкретну інформацію про ту чи іншу подію, однак їхня головна мета полягає не лише суто в інформуванні читачів. Їхнє ключове завдання – вселити читачеві правильність точки зору ЗМІ з приводу певної описуваної події. Отож журналісти повинні вміло маніпулювати точкою зору суспільства, в той же час залишаючись максимально об'єктивними. Звідси випливає висновок, що на нинішньому етапі розвитку ЗМІ в газетному тексті маніпулятивна функція переважає над інформаційною [5, с. 133].

Зазначимо також, що газетний текст завжди включає у себе три наведених нижче складові:

- 1) повідомлення про подію або проблему, що виникла;
- 2) поверхневий або детальний виклад ситуації;
- 3) прийоми емоційного впливу на читача [52, с. 27].

Окрім цього, Т. Г. Добросклонська визначає шість найважливіших критеріїв, за якими можна описати тексти масової комунікації:

- 1) *спосіб створення медіатексту*, де дослідниця виокремлює авторські та колективні газетні тексти;

- 2) *форма створення*, куди входять письмові газетні тексти;
- 3) *форма відтворення*, яка також включає в себе письмові газетні тексти;
- 4) *канал розповсюдження*, як от друковані ЗМІ та Інтернет;
- 5) *функціонально-жанровий тип тексту*, серед яких дослідниця пропонує виділяти новини, коментарі, публіцистику, а також рекламу;
- б) *тематична домінанта*, адже увесь газетний матеріал розподіляється за тематичними домінантами, так званими медіатопіками [19, с. 11].

Сучасна преса також характеризується широким жанровим розмаїттям. Залежно від функції журналістських текстів, існує три традиційних жанри:

- 1) інформаційний;
- 2) аналітичний (дослідний);
- 3) художньо-публіцистичний (художньо-дослідний) [67, с. 54].

У газетних текстах інформаційного жанру передбачено принцип реалізації основної для газетного тексту функції – інформаційної [15, с. 128]. Прикладами інформаційного жанру преси є замітка, репортаж, інтерв'ю, некролог, інформаційна кореспонденція тощо [67, с. 54]. Для подібних жанрів притаманна невелика кількість художньо-експресивних засобів та майже непомітна авторська участь у тексті. Їх характеризує чіткість, стисло викладена інформація, а також відсутність спонтанного авторського мовлення та апеляції до читачів [15, с. 128].

До аналітичного (дослідного) жанру належать аналітичний звіт, соціологічне резюме, анкета, рейтинг, проведене журналістом розслідування, а також прогноз, аналітичний прес-реліз тощо [67, с. 54]. Особливість текстів аналітичного (дослідного) жанру полягає у наданні розгорнутого викладу подій, з повним урахуванням та аналізом пов'язаних із ними обставин, здатних вплинути на перебіг розвитку тієї чи іншої ситуації. Для створення текстів аналітичного жанру потрібні глибокі знання автора, логічні аргументи та чималий матеріал із вивчення певної проблеми. У таких текстах, як правило, звучать висновки автора або міститься заклик до читача самостійно дійти висновків, однак автору заздалегідь відомо, якими вони мають бути. До того ж, у таких публікаціях присутня стрижнева ідея,

для втілення якої автор добирає різні мовні експресивні засоби, як от повтор, інверсію, порівняння тощо [15, с. 128].

Серед художньо-публіцистичного (художньо-дослідного) жанру медіатекстів можна виокремити нарис, сатиричний коментар, памфлет, пародію і таке інше [67, с. 54]. Це найбільш вільні за формою та засобами вираження жанри, але водночас для них властивий високий рівень переконання. У них закладено особистий досвід автора, його роздуми та навіть почуття. Проте тут вкрай рідко беруться до уваги смаки та бажання читача. Єдиним суб'єктом у таких текстах виступає сам автор, а роль читача обмежується лише ознайомленням з авторською ідеєю. Однак завдяки використанню великої кількості ефективних художніх засобів такі тексти виконують морально-виховну мету, адже насамперед піднімають питання моралі та етики [15, с. 129].

Нашу увагу особливо привертає той факт, що з урахуванням розвитку нових інформаційних технологій виникла уніфікація жанрів. Водночас система жанрів безперервно вдосконалюється, трансформується і збагачується новими різновидами матеріалів. Значний тиск на групу аналітичних жанрів періодики, яку свого часу розцінювали як найконсервативнішу в плані викладення матеріалу, чинить все більша кількість джерел інформації, особливо з мережі Інтернет [52, с. 30]. Нині у періодичних виданнях поняття «жанр» приходить на зміну поняттю «текст». Пояснюється ця ситуація такими факторами:

- розкутістю журналістики;
- уособленням журналістики, адже автор із безособового передавача інформації перетворився на тлумача зібраних відомостей;
- роботою сучасної журналістики у форматі діалогу з аудиторією [43, с. 57].

Варто також зазначити, що текст газети вимагає двосторонньої участі. Тут мається на увазі те, що читач, зі свого боку, повинен володіти фоновими знаннями, а газета передусім має містити в собі зрозумілі для всіх сценарії, а також загальнодоступні засоби для їх вираження [4, с. 11].

Як одна зі складових масової комунікації сучасна газета орієнтована на широку аудиторію читачів, але водночас вельми різнорідну, яка має самотійно

привчати себе до читання. Преса пристосовується до тієї чи іншої категорії людей залежно від їхнього віку, рівня освіти, ідеологічних, соціальних та інших чинників. Важливу роль відіграє також спрямованість газети, яка фокусується на глибокому викладі подій навколишньої дійсності або на розважальному чи гостроцікавому ефекті [52, с. 30-31].

Отже, унаслідок стрімкого розвитку масової комунікації та сучасних інформаційних технологій нагальним стає дослідження дискретних одиниць медіапоту, ключовим елементом якого є медіатекст. Одним із понять, які включає в себе медіатекст є газетна стаття, яку ми детально аналізуємо у нашій роботі. Вважається, що газети є найдавнішим засобом масової комунікації, для яких характерною є реалізація таких функцій, як інформаційна, просвітницька, виховна, організаторська, аналітико-критична, а також розважальна. Нині до цих функцій потрібно додати ще й маніпулятивну. Традиційними жанрами преси прийнято називати інформаційний, аналітичний та художньо-публіцистичний, кожен з яких характеризується своїми різновидами та особливостями. Однак із впливом нових інформаційних технологій, відбувається уніфікація зазначених жанрів, й, до того ж, поняття «жанр» замінюється поняттям «текст».

1.2. Мовні особливості газетного тексту

На сьогоднішньому етапі розвитку суспільства дедалі більшу актуальність та значущість завойовують засоби масової інформації, зокрема газетні статті. Як правило, мета газети полягає в тому, щоб допомогти сформувати думку суспільства щодо політичних та інших тем. Тому ціль газети, кількість видань та аудиторія істотно впливають на її мовні особливості [79, с. 137-138].

Величезний внесок у дослідження мови газет та її особливостей зробили такі українські мовознавці, як Д. Х. Баранник, І. К. Білодід, М. Д. Гладкий, Д. В. Дергач, М. А. Жовтобрюх, В. Й. Здоровега, А. О. Капелюшний, А. П. Коваль, Ж. В. Колоїз, Г. К. Конторчук, А. І. Мамалига, О. А. Мітчук, М. М. Пилинський, О. Д. Пономарів, В. В. Різун, О. О. Селіванова, О. А. Сербенська, М. І. Скуленко, М. М. Сулима, О. С. Федик, І. В. Холявко, О. І. Чередниченко, Г. М. Яворська та інші [52, с. 32-37].

Серед зарубіжних мовознавців, які у наукових працях описували особливості мови газетного тексту, можна назвати І. С. Алексєєву, І. В. Арнольд, М. А. Гвенцадзе, А. С. Мікояна та В. Л. Наєра [28, с. 34].

У процесі становлення сучасного демократичного суспільства принципово змінюється як інформаційний простір, так і інформаційна політика. За умови, що населення отримує повну та об'єктивну інформацію про все, що відбувається в країні та за її межами, воно матиме краще розуміння власної ролі в розвитку держави, чітку громадянську позицію, прийматиме активну участь в політиці тощо. Саме преса відіграє воістину першорядну роль, з огляду на те, що газета має численну аудиторію і часто виступає своєрідним лінгвістичним зразком. Тому не дивно, що нині зростає ступінь відповідальності ЗМІ-працівників за мовне оформлення матеріалів, які вони публікують. Це пояснюється тим, що одна маленька допущена помилка унаслідок багаточисленного тиражування проходить крізь погляд великої кількості людей. Як наслідок, вона залишатиметься в підсвідомості читачів, і перешкоджатиме розвитку грамотності населення [53, с. 274]. Ось чому мова ЗМІ, зокрема мова газет, викликає велике зацікавлення та потребує детального аналізу її особливостей.

Так, мова газет представляє собою не лише своєрідний майданчик для проведення ідеологічних дискусій, а й сполучну ланку, яка вельми активно сприяє становленню та розвитку мовних норм [51, с. 171]. Як влучно зазначає українська мовознавиця С. Я. Єрмоленко, головну роль у закріпленні в літературному стандарті тієї чи іншої форми слововживання раніше відігравали письменники. Однак сьогодні ситуація кардинально змінилась, адже «за сучасних умов активні процеси слововживання, вибору форми, наголошування тощо найбільшою мірою визначаються мовною практикою ЗМІ. Саме засоби масової інформації здійснюють найвідчутніший вплив на вироблення узвичаєного мовного стандарту, вони формують і певні мовні смаки, моду на слововживання» [23, с. 262].

Що стосується сучасних українських газетних статей, тут спостерігається суміш елементів офіційно-ділового, наукового, художнього, а також розмовного стилів.

Про це свідчить той факт, що нині на сторінках українських газет можна побачити як суспільно-політичну лексику, наукові терміни, абстрактні слова, так і образну лексику, яка використовується з метою зацікавлення читача та впливу на нього [38, с. 140]. Для цього можуть бути залучені такі стилістично-зabarвлені мовні засоби, як метонімія, гіпербола, а також різноманітні метафори, епітети, алюзії тощо [52, с. 40].

Одним із способів запобігання появи в газетних матеріалах надмірної інформації служать абрєвіатури. Вони також допомагають авторам статей раціонально та ефективно використовувати місце на сторінках газет, забезпечувати організованість та чіткість газетного тексту, а також полегшувати сприйняття читачів щодо викладеної інформації [52, с. 41].

Унаслідок появи нових тенденцій в процесі розвитку соціуму, соціально-ідеологічних зрушень, газетна мова також не стоїть на місці. Вона починає активно реагувати, а це приводить до збагачення лексики новими словами, так зvanими неологізмами, що використовуються для їхнього позначення [52, с. 40]. Варто згадати й те, що українська преса відповіла на інформаційну відкритість сучасного українського суспільства, а також розширення економічних та культурних контактів між Україною та країнами Заходу активним вкрапленням у свій лексикон іншомовних слів. Водночас у сучасній газетно-публіцистичній мові все більш помітним стає намір авторів очищати українську літературну мову від різних іншомовних слів, незграбних новоутворень чи калькування. Така тенденція насамперед пов'язана з бажанням розвивати споконвічну національну культуру, використовувати скарби української мови тощо [38, с. 142-143].

У газетах нині також активно використовується розмовна лексика, тобто ті слова, вирази, які слугують для усного, побутового спілкування і надають розмові особливого відтінку. Окрім цього, поповнюють розмаїття засобів виразності мови газет й різноманітні цитати, крилаті вислови, які часто унаслідок мовної гри авторів газетних матеріалів додають ще більшої експресії та увиразнення викладеній інформації [38, с. 140-141].

Поміж тим, варто також значити, що лексеми в газетному тексті переважно поділяють на такі два види, як позитивно-оцінні та негативно-оцінні. Йдеться про експресивну лексику, яка відображає реалії політичного, громадського життя чи абстрактні поняття. Як приклад, можна навести полісемічну образну лексику, перифрази, терміни тієї чи іншої галузі, вжиті у переносному значенні тощо [38, с. 141-142].

Тепер пропонуємо розглянути особливості газетної мови в англійській публіцистиці. Тут варто почати з того, що для англійського газетного стилю притаманним є використання значної кількості термінів, особливо політичних та економічних, різних абревіатур, неологізмів тощо. Потрібно наголосити також й на тому, що у наш час в англійській газетній мові прослідковується чітка тенденція до все меншого використання класичних оціночних кліше, які раніше вели до стандартизації мовлення читачів. Тому нині автори створюють дедалі новіші, переконливіші та експресивніші засоби, прикладами яких є численні стилістичні фігури та прийоми. Так, серед стилістичних фігур, які найчастіше вживаються в мові англійських газет можна виокремити різного типу запитання, повтори, звернення до читачів і таке подібне. У газетах можна також простежити використання як літературної, так і розмовної мови. До того ж, відчутним є вплив на мову англійських газет просторіччя та жаргону [79, с. 138].

Декілька слів варто сказати і про особливості заголовків англійських газет, які покликані привернути увагу якомога більшої кількості читачів. У зв'язку з цим стає зрозуміло, чому заголовки англійської преси, як правило, бувають настільки великими за своїм розміром, що займають чималу частину сторінки. Серед основних функцій газетних заголовків можна виділити номінативно-інформативну, тобто більшість заголовків можуть слугувати вже закінченим висловлюванням. Подібною до цієї функції є так звана рекламно-експресивна функція заголовка, суть якої полягає в тому, щоб за допомогою різних мовних засобів заінтригувати читачів, заохотити їх до прочитання матеріалу [79, с. 139].

Що ж до заголовку українських газет, він також виступає ключовим елементом в побудові та оформленні тексту.

У ньому чітко проглядається специфіка публіцистичного стилю, а саме тяга до економії мовних засобів зі збереженням якомога більшого смислового навантаження. Інакше кажучи, заголовок українських газет містить в собі одночасно і інформативність, і стислість у поєднанні з використанням різних експресивних засобів [52, с. 35].

Таким чином, в мові української та англійської газет переважають такі лексичні особливості, як використання термінів тієї чи іншої галузі, образної лексики, аббревіатур, неологізмів тощо. На відміну від англійських газет, в українських газетних матеріалах ще досі зберігається традиція до вживання мовних кліше. Однак спільним для англійських та українських газет вважаємо ставлення до заголовків. У них нерідко використовується мовна гра, що слугує ефективним інструментом для збудження зацікавлення максимальної кількості читачів у викладеному в газеті матеріалі. Зауважимо, що в газетах також помітне місце займає термінна лексика, про яку йтиметься далі.

1.3. Поняття термінолексики в мовознавстві

У науці поняття «термінологія» та «термінна лексика» розглядаються як взаємозамінні одиниці. В українському мовознавстві поняття «термінна лексика» запропонував використовувати як синонім до поняття «термінологія» Л. А. Булаховський [9]. Однак нині все більше мовознавців (як от І. М. Кочан, М. І. Навальна, О. А. Стишов, Л. В. Туровська та інші) починають зазначати, що «термінологія» та «термінна лексика» не є тотожними поняттями. Як наслідок, на сьогодні поняття «термінна лексика» помітно збільшило своє наповнення та окреслило нові межі [52, с. 44].

Так, українська мовознавиця Д. Б. Якимович-Чапран констатує, що сукупність понять наукової лексики найкраще називати «лексикою на позначення наукових понять» або ж «термінною лексикою», адже «термінна лексика, крім власне термінів у повному розумінні ... об'єднує ... лексеми з різним ступенем термінізації, які не відповідають усім параметрам терміна (не мають чітко сформульованої дефініції, не

кодифіковані, мають надто багато варіантів та ... уживаються поза вузькогалузевими контекстами ... » [86, с. 5].

Зі свого боку, О. В. Туркевич додає, що лексичні одиниці, які утворюють конкретну терміносистему, не завжди мають у собі усіх властивих терміну ознак. Це означає, що далеко не всі термінологічні одиниці мають чітке наукове визначення. Ба більше, не завжди вдається виокремити в системі термінів науки місце для такого роду терміноодиниць. До того ж, вони досить часто мають значну кількість варіацій. Критерій точності у таких випадках відсутній, адже лише контекст дасть змогу встановити визначення таких терміноодиниць [71, с. 80].

З огляду на вищезазначене впливає, що термінна лексика передбачає не тільки терміни у звичному для нас розумінні. Сюди також належать термінні одиниці, які виходять за межі термінологічного поля, а також ті, які використовуються у нетиповому контексті та не мають усіх характеристик терміна, як от наявність системних зв'язків, чіткого визначення, однозначності у межах конкретної терміносистеми, а також відсутність емоційного та стилістичного забарвлення [52, с. 44-45].

Також під час розгляду питання термінної лексики не можна не згадати поняття «термінолексема». Як відомо, у центрі термінологічного складу перебувають закріплені мовною практикою терміни. Навколо них знаходяться термінолексеми, тобто ті одиниці, які лиш починають закріплюватись практикою, але їх форма та зміст можуть зазнавати змін [71, с. 80].

Варто зауважити також той факт, що термінна лексика слугує центральним пластом лексики тієї чи іншої сфери знань [70, с. 9]. Саме тому вона охоплює так звану професійну лексику, одиниці якої формують окремий пласт у лексичній системі мови, який прийнято називати спеціальною або ж фаховою лексикою [52, с. 46]. Серед її прикладів можна виокремити професіоналізми, жаргонізми та номени. Тобто фахова лексика знаходиться на периферії термінології й для неї невластивою є чіткість системи. Такі слова є, як правило, загальноновживаними, їх нерідко можна почути у побуті [74, с. 201]. Отож розглянемо детальніше приклади фахової лексики, які виступають складовими частинами термінної лексики.

Так, професіоналізми – це напівофіційні стилістично забарвлені мовні одиниці, за допомогою яких певне вузьке коло фахівців у своєму мовленні вказує на відоме їм поняття. Інакше кажучи, це неформальні синоніми термінів, які іноді не відповідають літературним нормам, мають багатогранні семантичні характеристики і які виникають досить спонтанно [55, с. 45].

Одним із видів професіоналізмів є професійні жаргонізми. Це також стилістично забарвлені вирази, що не відображають наукового поняття, а також не мають визначення. Водночас вони забезпечують потреби фахівців тієї чи іншої галузі під час їхнього професійного спілкування. На противагу їм, у мовознавстві також існує поняття так званих термінологізованих жаргонізмів. Це так само стилістично марковані професійні вирази, але вони виражають наукове поняття та мають конкретне визначення [52, с. 48].

Що ж стосується поняття «номени», то вони становлять собою або власні назви, або ж проміжний шар між термінами та власними іменами [52, с. 49]. Номени є позначенням певної реалії, через яку вони співвідносяться з поняттям тієї чи іншої сфери людської діяльності [56, с. 61]. Інакше кажучи, номени слугують своєрідним «ярликом», закріпленим фахівцями певної галузі знань, які не претендують на повноту свого розкриття чи навіть фрагментарне відображення у вигляді лексичного значення [83, с. 168-169].

Отже, під термінної лексики розуміють назви понять тієї чи іншої фахової сфери. До термінної лексики належать галузеві терміни, терміни, вжиті у нетиповому контексті, а також фахова лексика, як от професіоналізми, жаргонізми, номени. Номінативною одиницею термінної лексики вважається термінолексема, яка використовується для позначення поняття тієї чи іншої фахової сфери.

1.4. Специфіка термінолексики газетного стилю як об'єкт наукового аналізу

Як в українській, так і в англійській мовах термінна лексика виступає не лише найважливішим елементом та невід'ємною складовою системи мови, а й показником рівня життєздатності та динаміки розвитку словникового складу [52, с. 51].

Термінолексика посідає центральне місце в галузі лінгвістики, адже вона є одним із найактивніших шарів лексики [11, с. 9]. Варто сказати, що динамічний темп збільшення такого роду лексики викликаний екстра- та інтралінгвальними факторами [52, с. 51], тож пропонуємо проаналізувати їх детальніше.

Так, українська мовознавиця Л. М. Томіленко досить влучно зауважила, що екстралінгвальні чинники завдають колосального впливу на термінолексику. Вони є своєрідними збудниками, що змушують мовну систему постійно перебувати в активному розвитку, зумовлюють у ній різноманітні зміни [70, с. 34-35]. Таким чином, глобалізаційний процес, становлення нового громадського мислення, використання новітніх технологій в усіх сферах людської діяльності істотно впливають на зародження багатьох нових явищ, понять, які, зі свого боку, приводять до формування нових мовних одиниць, у тому числі й термінолексики [52, с. 51]. З цього приводу слушно висловились також українська мовознавиця Л. Г. Боярова, яка зазначала, що усі можливі конфлікти та труднощі процесу глобалізації світу знаходять своє відображення насамперед у термінології, адже саме цей шар лексики є не лише найбільш вразливим до науково-технічних та цивілізаційних змін, а й найбільш значущим для сучасного спілкування [8, с. 21].

Одним із найважливіших інтралінгвальних факторів, які зумовлюють розвиток термінолексики є її системний характер. Безумовно, термін як мовна одиниця не може існувати сам по собі, він не розглядається у відриві від інших термінів, а суто у взаємодії з ними, інакше кажучи, в системі. Системність насамперед яскраво відображається у способах словотворення та наявному для цього арсеналі засобів. Унаслідок змін у суспільстві дериваційні засоби починають слугувати опорою для зародження нових лексем, а це відповідно приводить до розширення і поповнення словникового запасу мови, зокрема термінолексики [70, с. 35].

Іншим інтралінгвальним чинником, який не менш істотно впливає на збільшення кількості термінної лексики, є так званий закон мовної енергії. Завдяки ньому утворюються складні та складноскорочені терміни, наприклад, юкстапозити (слова, що складаються з декількох основ), композити (слова, які складаються з декількох основ, сполучені, як правило, голосною), а також аббревіатури.

Усі вони стають лаконічними й ефективними засобами на позначення того чи іншого поняття [70, с. 36].

Оскільки термінна лексика вважається найбільш динамічною складовою лексико-семантичної системи мови, вона неминуче реагуватиме на все, що відбувається у світі [11, с. 9]. Вона є одним із ключових елементів національно забарвленої лексики, де втілюються соціальні уявлення про державний та політичний устрій, погляди на органи влади, на своєрідність життя носіїв мови. Отож унаслідок відображення у собі результатів сучасних наукових знань термінна лексика відповідає специфіці змін культури суспільства, характеру взаємодії з іншими етнічними спільнотами і тому подібне [52, с. 52].

Чудовим підтвердженням поширення термінної лексики та її масове використання слугує сучасна преса, яка оперативно фіксує зміни суспільно-політичного характеру. Зародження в мові преси мовних одиниць, які віддзеркалюють наукові, технічні, культурні поняття, а також їхнє активне використання в газетах стало сьогодні головною ознакою мови публіцистики. Тому не дивно, що нині пріоритетним вважається аналіз у мові ЗМІ лексико-семантичних, стилістичних трансформацій лексичних одиниць, а також дослідження мовних ресурсів та інтенцій, можливих напрямів розвитку термінолексики тощо [52, с. 52].

Так, глибокий аналіз особливостей розвитку лексико-семантичної системи літературної мови на прикладі актуалізованої української лексики (тобто такої, що почала активно вживатись після її витіснення із мовної практики) в мові ЗМІ провів український мовознавець О. А. Стишов [65]. Інше цікаве дослідження здійснила М. І. Навальна, виявивши поступове збільшення обсягу функціональної та стилістичної сфери термінолексики в газетному тексті. Вона також встановила стилістичний потенціал елементів сленгу, жаргонізмів, зафіксувавши тягу мови газет до все більшої кількості просторічч та експресивних виразів [45]. Аналізом зміни значень лексичних одиниць, особливо їх розширення та звуження на матеріалі мови ЗМІ на початку XXI ст. займалися І. Ю. Сковронська [62], О. М. Чадюк [77], С. С. Чорна [81] та багато інших. Характерні риси використання метафори на прикладі мови ЗМІ досліджували Х. П. Дацишин [17], Т. Крейнмар [88].

Їхні ґрунтовні дослідження дають можливість детально прослідкувати особливості мовлення сучасних журналістів. Лінгво-когнітивний аналіз на прикладі новин в англomовних газетах виконав М. Аль-Саїд. Автор дійшов висновку про те, що існує принцип єдності часового та просторового аспектів змальованого в газеті світу, а також засобів його мовленнєвого вираження у новинних матеріалах [1].

Мовознавці, які займаються аналізом газетного тексту в контексті семантико-структурного підходу, описують його як організовану структурно-змістову єдність, пов'язану різноманітними видами лексичних, логічних, а також лексико-граматичних зв'язків. За комунікативного підходу текст трактують як комплекс комунікативних компонентів, які об'єднані з певною ціллю єдиним поняттям чи комунікативним наміром в одну замкнену ієрархічну структуру. В аспекті комунікативно-функціонального підходу текст досліджують відповідно як одиницю комунікації. Комунікативно-функціональний підхід націлений на аналіз мовних одиниць, а також урахування їхніх функцій у мовленнєвому акті й встановленні розбіжностей у механізмі їхнього функціонування в тих чи інших комунікативних ситуаціях. Тому від правильного, чіткого та влучного вживання мовних одиниць у газетному матеріалі напряду залежатиме здатність їхніх авторів викладати інформацію якісно, з усіма найтоншими нюансами. За когнітивного підходу текст виконує функцію схеми, елементами якої виступають уявлення, а також поняття про об'єкти, явища навколишнього світу та взаємозв'язок між ними. Семіотичний підхід дає можливість трактувати текст як одну або кілька знакових систем, де активно використовуються різноманітні семіотичні коди [52, с. 56-57]. Зазначимо, що семіотичний код – це конкретна ситуація чи точка зору, що спершу закладається в текст відправником, а одержувач згодом на її основі намагається розкрити зміст повідомлення [80, с. 9].

Отже, стрімке збільшення термінної лексики пояснюється мовознавцями екстра- та інтралінгвальними факторами. До перших відносять зокрема процес глобалізації, становлення нового суспільного мислення, впровадження сучасних технологій у всі сфери людської діяльності тощо. Прикладами других є системний характер термінолексики та закон мовної енергії.

Оскільки термінолексика реагує на усі зміни в суспільстві, її досить часто можна побачити на сторінках сучасної преси. Тому нині вкрай пріоритетними є дослідження термінолексики на матеріалах ЗМІ. Підтвердженням цьому є численні праці мовознавців, які аналізують термінну лексику, наприклад, з позиції семантико-структурного, комунікативного, комунікативно-функціонального, когнітивного чи семіотичного підходу.

1.5. Сучасний стан термінолексики у газетному тексті

Терміни є невід'ємною та особливою складовою лексики наукового стилю [16, с. 115]. Незважаючи на це, нині спостерігається зрушення кордонів між стилями, унаслідок чого будь-яке слово чи вираз може з легкістю перейти в інший стиль, але із абсолютно відмінною функцією інформативності, експресивності, образності, синонімічності тощо [48, с. 1].

Підтвердженням цьому є активне використання термінної лексики в мові ЗМІ, де вона перетворилась на важливий інструмент відображення та опису дійсності. Унаслідок внутрішньо- та зовнішньомовних факторів у газетному тексті поступово з'являється все більше прикладів термінолексики тієї чи іншої галузі знань, що служить для досягнення різноманітних завдань, як от висвітлення усіх змін, які відбуваються нині у світі, популяризація досягнень науки, інноваційних технологій, винаходів і тому подібне. Варто додати, що проникнення такого роду лексики в мову ЗМІ зумовлене деякими стилістичними цілями, якими керуються автори матеріалів, наприклад, прагненням максимально урізноманітнити висвітлену інформацію, надати їй яскравих, зрозумілих та нестандартних форм. Отож, щоб зацікавити, переконати чи вплинути на свідомість якомога більшої кількості читачів, автори публіцистичних матеріалів вдаються до доволі різноманітної термінолексики. У сучасних періодичних виданнях термінолексика характеризується тим, що має широкий діапазон тематики, а також різноманіття сфер її використання (спортивні, фізико-математичні, медичні, технічні, хімічні, авіаційні, географічні, мовознавчі, теологічні та інші термінолексеми). Станом на зараз у ЗМІ особливо активно використовується військова термінолексика.

У першу чергу це стосується публікацій на суспільно-політичні чи соціально-економічні теми, які відображають непрості події нашої сучасності [52, с. 56-58].

Зауважимо, що у газетах прийнято виокремлювати з-поміж різного роду термінолексики так звані загальнонаукові та вузькоспеціальні (фахові) термінолексеми. Нині простежується все більше прагнення до поступового збільшення їх кількості використання у газетних матеріалах [59, с. 135].

До того ж, можна виділити два типи термінолексики, які в мові сучасних газет використовується найчастіше, а саме:

- термінолексеми, які вживаються в прямому значенні, тобто у номінативно-дефінітивній функції;
- термінолексеми, які вживаються в переносному значенні, і які набувають таким чином емоційно-експресивних відтінків [72, с. 145].

Значення термінолексем, які реалізують номінативну, а також комунікативну функції, багато в чому зумовлені індивідуальними авторськими способами їх вживання у газетному матеріалі. Як правило, у номінативно-дефінітивній функції використовують суспільно-політичну, а також економічну термінолексику, адже саме цей шар лексики найповніше відображає ключовий напрям газети, базові поняття, якими вона послуговується [52, с. 59].

У результаті інтенсивного використання термінолексики в прямому та переносному значеннях текст газет набуває все більшої новизни. Нині автори газетних матеріалів частіше користуються сучасною науковою термінологією, яка раніше розцінювалася як предмет зацікавлення лише фахівців виробничої або наукової сфери. Термінолексеми, які притаманні для тієї чи іншої фахової мови, допомагають вдало насичувати газетний матеріал нестандартними емоційними, а також смисловими барвами. У газетних текстах термінолексеми у незвичних для них поєднаннях слугують підвалиною для індивідуальних авторських нововведень. Отож термінна лексика здатна «освіжити» газетний матеріал, перетворивши його із прісного, офіційного, одноманітного в образний, дотепний, красномовний та стильний текст [52, с. 60].

У результаті переходу термінологіки, наприклад, з наукового стилю в публіцистичний, виникає семантична модифікація термінних одиниць. Нестандартна сполучуваність лексики приводить до зміни значення слова, що можна чудово простежити на прикладах розширень значень чи зміні семантичної структури термінологіки, а також появи семантичних неологізмів [70, с. 35].

Використання в газетах термінної лексики тієї чи іншої галузі також приводить до їх так званого тропеїчного або, як його ще називають, метафоричного чи метонімічного переосмислення, що виникає унаслідок детермінологізації [52, с. 60]. Зазначимо, що під детермінологізацією мається на увазі рух термінів за межі їхніх термінологічних систем [49, с. 134]. Так, наприклад, для тексту наукового стилю неприйнятним є використання детермінованого терміна. У газетах же, навпаки, використання таких тропеїчних засобів, як метафора чи метонімія, є цілком нормальним та закономірним явищем. Це пояснюється тим, що в мові газет метафора та метонімія служать чудовим риторичним інструментом. Вони допомагають авторам майстерно увиразнити їхні ідеї та продемонструвати свою журналістську креативність [52, с. 61].

У межах наукового стилю термінологіка характеризується стилістичною нейтральністю. Як тільки вона входить у нове для неї семантичне поле, термінологіка позбавляється характерних для термінів рис. Так, вона стає стилістично забарвленою, її семантична структура збільшується, у неї з'являються нові значення, ускладнені певними асоціаціями тощо [16, с. 116].

Емоційно-експресивну конотацію термінологіки можна простежити в газетних матеріалах на суспільно-політичну тематику унаслідок використання їхніми авторами різноманітних методів та прийомів формування образності. Експресивні формулювання дають змогу авторам газетних текстів достовірно, та нестандартно висвітлити сучасні події, описати своє бачення цих подій, запропонувати власні нові ідеї та їх оригінальні рішення. З цього випливає, що термінологіка тієї чи іншої галузі здатна збагатити ще більше спектр мовних ресурсів у газетному тексті, а також спровокувати у читача появу нових асоціацій, аналогій [52, с. 61].

Термінолексику на сторінках сучасних газет можна розглядати як «оцінний маркер» злободенних подій суспільно-політичного та культурного життя [60, с. 11], а також як засіб мовного впливу на адресата з ціллю сформуванню необхідної автором конотації для подальшого передбаченого сприйняття вербалізованої дійсності [60, с. 2]. Таким чином, періодичні видання завдяки використанню в них термінолексики відображають суспільне життя, його минуле й тому здатні впливати на формування громадянської позиції, суспільної свідомості, передусім мовної [52, с. 61]. Тут варто сказати у чому ж проявляється мовна свідомість. Її суть полягає у виборі людиною мови, якою вона хоче бачити створений інфопродукт. Окрім того, мовна свідомість передбачає здатність вирізняти літературний стандарт і відхилення від нього. Тому вкрай важливо, щоб преса рясніла словами та виразами, які відповідають мовній нормі, адже унаслідок засвоєння їх читачами їхній рівень грамотності збільшуватиметься [22, с. 125].

Отже, можемо зробити висновок, що нині спостерігається інтенсивне використання термінолексики в мові преси. Завдяки цьому газетні тексти увиразнюються, набувають свіжого звучання, їхня мова стає сповненою незвичних емоційних та стилістичних барв. Автори газетних публікацій продовжують дивувати читачів оригінальним висвітленням сучасних подій завдяки майстерному й дотепному вживанню термінолексики. Як наслідок, у читачів з'являються нові асоціації, аналогії, а також збільшується рівень інтелекту.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВО-АВІАЦІЙНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ У СУЧАСНОМУ ГАЗЕТНОМУ ТЕКСТІ

2.1. Еквівалентність та адекватність під час перекладу військово-авіаційної термінології у газетному тексті

Мова газет, як правило, характеризується емоційною експресивністю з метою зацікавлення все більшого кола читачів до прочитання висвітленої у статті інформації. Так, у зв'язку з повномасштабним російським вторгненням на територію України у газетних текстах перед перекладачами з'являються нові виклики та труднощі, пов'язані з появою різноманітних неологізмів, оказіоналізмів, мовної гри на військово-авіаційну тему. Тому перекладачі повинні здійснити такий переклад, щоб він відповідав функціональним вимогам часто стилістично-забарвлених газетних текстів, перемістити культурні елементи мови оригіналу в мову перекладу з метою отримання адекватної реакції іноземної аудиторії. Унаслідок цього, перед перекладачами нерідко постає проблема вибору правильних засобів для досягнення потрібних критеріїв еквівалентності та адекватності [36, с. 149]. Отож розглянемо ці питання детальніше.

Почнемо з того, що еквівалентність націлена завжди на результат перекладу, а саме на відповідність перекладеного тексту конкретним параметрам оригіналу. Що ж до адекватності, то вона безпосередньо стосується умов, за яких відбувається міжмовна комунікація, а також її визначальних факторів та вибором перекладацьких стратегій, що відповідають комунікативній ситуації. На основі зазначеного можемо зробити висновок, що еквівалентність встановлює відповідність кінцевого тексту вихідному, а адекватність – відповідність перекладу як процесу певним комунікативним умовам. До того ж, еквівалентність покликана відтворювати комунікативний вплив першотвору, тоді як адекватність спрямована на відповідність перекладу чинникам вторинної комунікативної ситуації. Тобто під час дотримання принципу адекватності перекладач має враховувати хто є одержувачами інформації, їхню культуру, конкретну комунікативну мету перекладу тощо [12, с. 138].

Надзвичайно цінним для перекладознавства є дослідження американського теоретика перекладу Ю. Найди. Він пропонував виокремлювати такі два типи еквівалентності:

- формальна;
- динамічна.

Необхідність виділення саме цих видів еквівалентності він доводить тим, що повністю точний переклад є неможливим. Однак досить подібним до оригіналу, на його думку, може бути саме вплив на адресата, але ідентичності в деталях не буде. Так, формальна еквівалентність передбачає зосередження на самому повідомленні, його формі та змісті. Автор називає такий вид перекладу перекладом-глосою, за якого одержувач інформації ніби переноситься в культуру іншого народу. Що ж до динамічної еквівалентності, тут перекладач намагається отримати не стільки тотожні між собою повідомлення мов перекладу та оригіналу, скільки створити динамічний зв'язок між повідомленням та його реципієнтом. За цього виду еквівалентності одержувач повідомлення не переміщується в культуру іншого народу, натомість йому пропонується спосіб дії, який відповідає контексту його власної культури [91, с. 117-119].

Під час аналізу відтворення неологізмів (а саме трансномінацій та семантичних неологізмів), okazіоналізмів та мовної гри у газетних текстах на військово-авіаційну тематику ми спиралися саме на принципи формальної та динамічної еквівалентності. Це пов'язано з тим, що ці мовні явища є експресивно та культурно забарвленими й часто не мають або ще не віднайшли у мові перекладу свого сталого відповідника. Таким чином, на основі цих принципів ми досліджували вдалість відтворення емоційного впливу, закладеного в українських газетних текстах, в їхніх англійських перекладах.

Так, якщо йдеться про формально еквівалентний переклад, фахівець здебільшого спирається на мову оригіналу, форму та зміст першотвору. Відтак перекладач намагається повністю відтворити граматичні форми, послідовність під час вибору значень у межах оригіналу.

Як наслідок, такі переклади не завжди зрозумілі пересічному читачеві, тому вони вимагають надання перекладачем приміток чи коментарів. Але це не означає, що вони не мають права на існування. Переклад за дотримання принципу формальної еквівалентності не вимагає від реципієнта культурних знань мови оригіналу з метою отримання вичерпного уявлення про повідомлення [91, с. 127].

До речі, В. Леонарді досить скептично ставиться до формальної еквівалентності. Вона наголошує, що за такого типу еквівалентності спостерігається викривлення оригінального повідомлення, а тому від реципієнта очікуються залучення додаткових зусиль для розуміння перекладеної інформації [103].

А ось український мовознавець Ю. О. Жлуктенко більш схвально розглядає формальну еквівалентність. Він вважає, що за такого виду еквівалентності перекладач намагається передати загальну структуру та певні складові елементи повідомлення якомога ближче до форми та змісту першотвору. Як зазначає Ю. О. Жлуктенко, головна мета формальної еквівалентності полягає у створенні такого перекладеного тексту, за якого реципієнт може відчутти себе носієм мови оригіналу та отримати детальну інформацію про звичаї, засоби висловлювань мови оригіналу тощо [25, с. 86].

Найближчим природним еквівалентом першоджерела Ю. Найда називає переклад, який заснований на динамічній еквівалентності. Він додає, що динамічна еквівалентність усуває непорозуміння та зберігає знайомий реципієнту культурний контекст. Такий переклад стає цілком природним та легко сприймається одержувачем. До того ж, динамічна еквівалентність має на меті досягнення високого рівня адаптації. З огляду на це, перекладач повинен уміти виявляти ту інформацію, яка впливає не лише на розум, а й на почуття одержувача, і яка не лише явно представлена в тексті, а й імпліцитно включена у підтекст [91, с. 129-130].

Варто також зазначити, що поняття еквівалентності тісно пов'язане з поняттям інваріанта. Йдеться про такий зв'язок між текстами оригіналу та перекладу (чи їх частинами), за якого зберігається певний інваріант. Найпоширенішою інваріантною рисою є збіг комунікативного наміру вихідного та перекладеного текстів.

Повна еквівалентність може мати місце і на семантичному, і на прагматичному рівнях оригіналу та перекладу. У тому випадку, коли еквівалентність охоплює тільки один прагматичний рівень, вона є частковою. Підкреслимо, що адекватність пов'язана з реальною практикою перекладу, а це часто приводить до компромісу, за якого перекладачу доводиться здійснювати суттєві, але цілком виправдані відхилення від оригіналу. Усе це робиться з метою забезпечення відповідності тексту перекладу певним умовам вторинної комунікації. До них можна віднести характер та очікування одержувача інформації, ті чи інші культурно-побутові розбіжності та особливості. Повна еквівалентність передбачає вичерпне відтворення тексту оригіналу. Однак за дотримання принципу адекватності нерідко точна передача усього змісту вихідного тексту неможлива. Під час перекладу текстів, сповнених творчості чи експресивного забарвлення може постати конфлікт між первинною та вторинною комунікативними ситуаціями. Як наслідок, перекладач повинен вдаватись до певного способу перекладу, за якого еквівалентність порушується, але гарантується адекватність тексту загалом. Отже, переклад, який характеризується повною еквівалентністю щодо оригіналу, не завжди відповідає вимогам принципу адекватності. Подібно цьому, адекватний переклад не може бути здійснений за дотримання цілковитої еквівалентності текстів оригіналу та перекладу [82, с. 116].

Так, на основі проаналізованих нами у четвертому розділі військово-авіаційних термінів серед найпоширеніших способів перекладу, до яких вдавались перекладачі стали лексичні трансформації (за В. І. Карабаном) вилучення та додавання слова, а також конкретизація значення. Прокоментуємо детальніше у чому полягає їхня суть.

Трансформація вилучення представляє собою обґрунтоване з погляду адекватності перекладу вилучення в тексті перекладу плеоназмів та тавтології, які, згідно з нормами мови перекладу, є частиною імпліцитного сенсу тексту [30, с. 340].

На противагу їй, існує лексична трансформація додавання, відповідно до якої перекладач використовує у перекладі додатковий лексичний елемент, якого у першотворі немає. Такі дії пов'язані з прагненням правильно відтворити сенс

оригінальної інформації, а також дотримуватись мовленнєвих та мовних норм, які існують в мові перекладу [30, с. 336-337].

Наостанок, трансформація конкретизації значення передбачає заміну перекладачем лексичної одиниці ширшої семантики в першотворі на лексичну одиницю вужчої семантики в перекладеному тексті [30, с. 326].

Окрім цього, вважаємо за необхідне також згадати умови, дотримання яких стане запорукою успішного перекладу. Вони були виокремлені українським мовознавцем Т. Р. Кияк й візуально представлені у схемі нижче (Рис. 2.1.) [32, с. 42]:

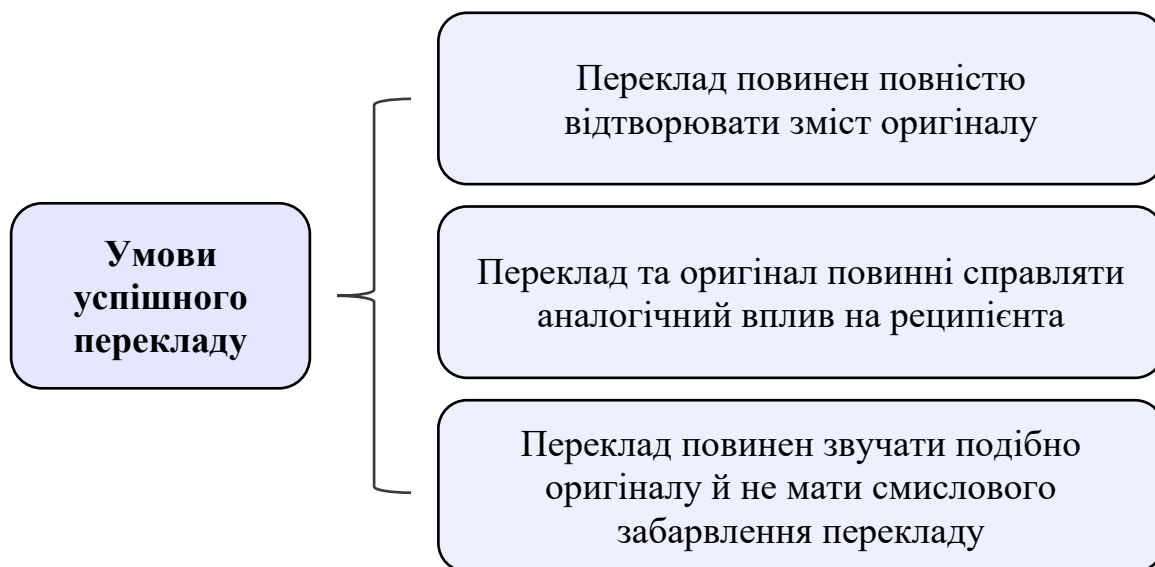

Рис. 2.1. Умови успішного перекладу (за Т. Р. Кияк)

Отже, якість перекладу залежить від таких двох принципів, як еквівалентність та адекватність. Головна відмінність між ними полягає в тому, що еквівалентність спрямована на встановлення максимальної відповідності тексту перекладу певним критеріям оригіналу. Адекватність, зі свого боку, пов'язана зі встановленням відповідності перекладу як процесу тим чи іншим комунікативним умовам. У тих випадках, коли виникає протиріччя між первинною та вторинною комунікативними ситуаціями, перекладач може використовувати певні перекладацькі трансформації.

2.2. Креативність як важлива складова під час перекладу термінологіки

Насолоджуючись прочитанням, наприклад, нової цікавої статті, перекладеної з іноземної мови, далеко не всі замислюються про ту людину, яка потурбувалась про цю насолоду. Йдеться про перекладача.

Саме перекладачі здійснюють доволі непросту, чорнову роботу, щоб читачі цільової мови згодом змогли «смакувати» блискучими перекладацькими творами [7, с. 140].

Креативність є важливою частиною діяльності перекладача, передусім у процесі відтворення ускладнених висловлювань, авторського стилю, а також осмислення мовних та культурних кодів завдяки когнітивному потенціалу перекладача, який дозволяє йому продемонструвати усю свою «креативну волю» [35, с. 170]. Проблемами креативності у перекладі активно займалися українські та зарубіжні лінгвісти, як от Н. В. Дячук, Р. П. Зорівчак, Г. П. Кочур, Ю. Найда, П. Ньюмарк та багато інших.

Креативність не варто вважати окремим екзотичним випадком у перекладі, навпаки, вона властива процесу перекладу в цілому [89, с. 7]. Узагалі, креативність можна розглядати як головну цінність під час зіставлення текстів перекладу та оригіналу. Окрім цього, перекладацька креативність може виявлятися і у виборі найбільш вдалого варіанта серед різноманіття інших засобів вираження [69, с. 179]. До того ж, креативність разом з такими поняттями, як розуміння та інтерпретація, слугують підґрунтям для перекладу. Так, зміст тексту варто спочатку правильно осягнути, а потім креативно відтворити [87, с. 11-13].

Український мовознавець О. В. Ребрій також вважає креативність вагомим фактором, який зумовлює зростання важливості особистості перекладача. На його думку, уведення поняття «креативність» до термінології перекладознавства XXI ст. дасть змогу зосередити увагу багатьох науковців на особистості перекладача, яка у такий спосіб стане головним антропогенним фактором процесу перекладу [54, с. 8].

З огляду на вищесказане можна стверджувати, що творчий процес виконує роль вкрай важливого «органайзера» під час об'єднання перекладацьких одиниць тексту. Креативність, зі свого боку, виступає своєрідним прискорювачем перекладацької майстерності. Креативність перекладача вимагає гостроти думки під час візуалізації ситуації в уяві. Але разом з тим перекладачу важливо не виходити за межі дозволеного, щоб не викривити зміст першотвору та уникнути суперечностей із креативністю самого автора [54, с. 21].

Т. Локус впевнений, що рішенням, які ґрунтуються на досвіді перекладача, властива меша креативність. Однак у тих випадках, коли перекладач повинен відтворити досить складну ситуацію, креативність відіграє вагомую роль [90, с. 200]. Водночас О. В. Ребрій справедливо зазначає, що рівень креативності перекладача як співавтора того чи іншого твору буде залежати не від того, наскільки далеко він відійшов від тексту оригіналу, а від того, наскільки сильно йому вдалося до нього наблизитись [54, с. 98].

Варто також згадати й про появу нового у перекладознавстві терміна «транскреація», який утворений на основі поєднання двох англійських термінів “translation” (досл. «переклад») та “creation” (досл. «творіння»). Цим терміном позначають творчий процес у ході перекладу. П. Ньюмарк стверджує, що творчість у перекладі представляє собою прагнення перекладача розгледіти авторський задум поза його словами, а потім подальше його відтворення мовою перекладу для читачів. Безсумнівно, будь-який перекладацький продукт є «транскреацією», адже успішний переклад завжди має відтворювати такі аспекти оригіналу, як:

- повідомлення у цілому;
- стиль;
- образи;
- почуття, які він викликає;
- культурне тло [14, с. 141-142].

Відповідно до концепції, запропонованої О. Д. Швейцером, креативність має індивідуальний та градаційний характер. Так, креативність є індивідуальною, адже вона залежить від особистості перекладача, його життєвого досвіду, професійної компетенції. Що ж до градації креативності, тут варто зазначити той факт, що сам текст може породити певну мовну ситуацію, за якої перекладач вимушений відійти від словникового еквівалента й запропонувати власний варіант перекладу [82, с. 87].

Що стосується нашого дослідження, націленого на аналіз відтворення військово-авіаційної термінології на основі українських газетних матеріалів англійською мовою, креативність від перекладача була вкрай необхідною.

Особливо цю необхідність можна було спостерігати під час відтворення військово-авіаційних неологізмів, okazіоналізмів та мовної гри. Усі вони вимагали від перекладача нестандартних перекладацьких рішень.

З огляду на вищесказане, можемо зазначити, що переклад незмінно становить собою процес розв'язання низки проблем. Тому переклад та креативність нерозривно пов'язані одне з одним, адже подолання тих чи інших перекладацьких проблем, вибір найліпшого варіанта є ключовими ознаками креативності.

2.3. Методи та критерії відбору матеріалів дослідження

У широкому значенні, метод – це своєрідний механізм, який допомагає досліднику визначити напрям для досягнення поставленої перед ним мети та завдань. Правильно обраний метод служитиме «своєрідним компасом», який допоможе суб'єкту пізнання прокласти свій шлях та уникнути помилок [7, с. 19]. Недарма філософ Ф. Бекон стверджував, що ігнорування правильного методу – це «підводний камінь, зіштовхуючись із яким кораблі науки зазнавали загибелі». Звідси випливає, що основна функція будь-якого методу полягає в правильній внутрішній організації, регулюванні пізнавального процесу чи практичному перетворенні певного об'єкта [10, с. 386].

Будь-яка наукова робота передбачає використання загальнонаукових методів, які є невід'ємними та базовими для усіх наукових досліджень, а також спеціальних методів, які використовуються суто в конкретній науковій галузі. Зазначимо, що наше дослідження, яке спрямоване на класифікацію та аналіз відтворення англійською мовою військово-авіаційної термінології у сучасних українських газетних текстах, є багатоаспектним. А це, зі свого боку, стало причиною використання ряду методів лінгвістичного дослідження, які дають можливість говорити про достовірність отриманих висновків, спостережень та, загалом, результатів нашої роботи. Так, у ході дослідження ми залучили загальнонаукові та спеціально-лінгвістичні методи.

Пропонуємо спочатку детально розглянути використані у нашому дослідженні військово-авіаційної термінології загальнонаукові методи.

Метод спостереження є плановим, цілеспрямованим, чітко вибудованим аналізом предметів та явищ об'єктивної дійсності, які слугують об'єктами дослідження. Метод спостереження дозволяє отримати первинну інформацію у вигляді комплексу емпіричних тверджень [29, с. 44]. Завдяки цьому методу ми розробили план нашого дослідження, визначили мету й ті засоби, які допомогли здійснити перехід від спостережуваних нами об'єктів до власне результату спостереження. Окрім цього, на основі методу спостереження ми встановили особливості та зв'язки військово-авіаційної термінології у сучасному газетному тексті.

Дедуктивний метод представляє собою одну з форм наукового пізнання, логіка якого розвивається від загального до конкретного. У ширшому значенні дедуктивним є будь-який умовивід. А у більш вузькому значенні дедуктивний метод передбачає доведення чи виведення твердження на засадах законів логіки, які характеризуються достовірністю [29, с. 58]. Цей метод ми залучили з метою поступового аналізу військово-авіаційних термінологічних слів спочатку від загальних їхніх особливостей до конкретних. Завдяки використанню дедуктивного методу ми мали змогу проаналізувати окремо кожен термінологічний слів, визначити їхні особливості, структуру та дефініцію. Таким чином, ми здійснили перехід від загальних особливостей термінологічних слів до детального дослідження військово-авіаційної термінології, а також можливих способів її відтворення англійською мовою у газетному тексті. З огляду на це, ми також змогли вибудувати певну систему перекладу військово-авіаційних термінів.

Індуктивний метод є протилежним зазначеному вище. За індуктивного методу логіка наукового пізнання розвивається від конкретного до загального. Інакше кажучи, загальні твердження логічно виводяться з окремих суджень. Тобто, щоб отримати загальні знання про той чи інший клас предметів, потрібно дослідити окремі його елементи та виявити в них істотні риси, які характерні лише для цього класу [29, с. 57]. Цей метод залучено для здійснення переходу від конкретних положень до загальних суджень.

На основі індуктивного методу ми спочатку узагальнили окремі випадки використання військово-авіаційної термінології у сучасному газетному тексті. Після цього ми встановили закономірності її використання.

Системний метод полягає у дослідженні певних об'єктів та складних систем. Він дозволяє визначити належним чином способи утворення складного об'єкта з певних компонентів та їхню взаємодію з ціллю керування таким об'єктом [29, с. 66]. На основі цього методу ми проаналізували об'єкти (термінології) та складну, самоорганізовану систему (військово-авіаційну термінологію). Скориставшись системним методом ми мали можливість визначити зв'язки між об'єктами нашого дослідження та упорядкувати теоретичні матеріали, а також термінологічну вибірку.

Описовий метод є пізнавальною операцією, яка передбачає занотовування отриманих результатів у ході дослідження шляхом використання певних систем наукових позначень [29, с. 45]. За допомогою цього методу ми виділили приклади військово-авіаційної термінології, використаної у сучасних газетних текстах, описали їхні диференційні ознаки й класифікували, зважаючи на їхні значення.

Зіставний метод використовується для виявлення особливих, відмінних рис мови завдяки порівнянню цієї мови з іншою на основі їхніх спільних характеристик. Цей метод дав нам змогу порівняти структуру одиниць військово-авіаційної термінології й визначити відмінні риси між ними в англійській та українській мовах. Окрім цього, шляхом використання зіставного методу ми визначили особливості відтворення військово-авіаційних неологізмів, оказіоналізмів та мовної гри в українській та англійській мовах, а також встановили чи вдавалось перекладачам передати англійською мовою емоційний ефект інформації, викладеної в газетних матеріалах українською мовою.

Метод класифікації дозволяє розмежувати ті чи інші об'єкти дослідження на певні категорії на основі їхніх спільних ознак із зазначенням закономірних зв'язків між класами об'єктів у єдиній системі певної галузі знань [29, с. 61]. За допомогою цього методу ми зобразили військово-авіаційні терміни в загальних рисах для того, щоб виокремити їх основні лексико-семантичні мікрополя, а саме:

1) початок та наслідки війни; 2) воєнні дії; 3) зброя, боєприпаси, техніка, місця їх скупчення; 4) військові ранги та інші особливості організації військової служби; 5) військові частини, підрозділи та структури; 6) місця ведення бойових дій, розміщення військових частин.

Кількісний аналіз загалом використовується для встановлення кількості вживання тієї чи іншої мовної одиниці чи явища. На основі кількісного аналізу ми підраховали кількість військово-авіаційних термінолексем у вибірках із газетних текстів, встановили відсоткове співвідношення різних типів військово-авіаційних неологізмів (власне неологізмів – 14%, новоутворень – 23%, трансномінацій – 23%, семантичних неологізмів – 40%) (Додаток Г) та військово-авіаційних термінів у кожному лексико-семантичному мікрополі («початок та наслідки війни» – 13%, «воєнні дії» – 24%, «зброя, боєприпаси, техніка, місця їх скупчення» – 28%, «військові ранги та інші особливості організації військової служби» – 10%, «військові частини, підрозділи та структури» – 16%, «місця ведення бойових дій, розміщення військових частин» – 9%) (Додаток Е), а також з'ясували квантитативне співвідношення способів перекладу військово-авіаційних термінів (переклад шляхом підбору еквівалента – 93%, переклад шляхом використання лексичної трансформації вилучення – 3%, конкретизації – 3%, додавання – 1%) (Додаток З).

Проаналізувавши використані загальнонаукові методи, можемо тепер перейти до розгляду спеціально-лінгвістичних методів.

Метод суцільної вибірки використовується з метою підбору відповідних прикладів для здійснення їх подальшого аналізу. Цей метод уможливив виокремлення нами військово-авіаційної термінолексики в контексті її використання в сучасних газетах, які висвітлюють російське вторгнення на територію України для того, щоб створити фактичний матеріал нашої роботи. Так, ми виокремили 42 приклади військово-авіаційних неологізмів (Додаток В), 2 приклади okazionalizmів (Додаток Д), а також 16 прикладів мовної гри (Додаток Д). Окрім цього, ми проаналізували 90 військово-авіаційних термінів та способи їх відтворення в газетних текстах для іноземної аудиторії (Додаток Ж).

Аналіз словникових дефініцій дає можливість з'ясувати тлумачення тієї чи іншої лексичної одиниці. Завдяки цьому методу ми спершу дослідили зв'язки кожного окремого терміна у військово-авіаційній терміносистемі, а далі визначили їх понятійний зміст, який включає в себе ті важливі характеристики, необхідні для розуміння поняття, щоб згодом віднести кожен такий термін до виокремлених лексико-семантичних мікрополів.

Компонентний аналіз залучається з метою розкладання змісту мовної одиниці на семи, тобто елементарну частину лексичного змісту слова. Завдяки цьому методу ми проаналізували семантичні видозміни термінолексем, встановили, які лексичні одиниці раніше мали нейтральне значення, а внаслідок повномасштабного російського вторгнення набули експресивного забарвлення й увійшли до складу військово-авіаційної термінолексики. Окрім цього, ми з'ясували лексико-семантичні взаємозв'язки між проаналізованими військово-авіаційними термінами.

Порівняльно-перекладознавчий аналіз допомагає встановити співвідношення між текстами оригіналу та перекладу. Завдяки цьому методу ми визначили відмінності відтворення емоційно забарвленої військово-авіаційної термінолексики в українських газетних статтях та її англійських перекладах. Також ми проаналізували вдалість використаних перекладачами лексичних трансформацій під час перекладу українських військово-авіаційних термінів англійською мовою.

Функціонально-стилістичні методи направлені на визначення характерних рис, які притаманні мовно-стильовій типології текстів. Вони уможливають пошук, лінгвістичне спостереження за функціями одиниць, які відповідають конкретному функціональному стилю, а також розкриття джерел утворення таких одиниць з огляду на характер розвитку мови та її комунікативну варіативність [85, ст. 131]. Отож завдяки комплексу функціонально-стилістичних методів ми змогли обґрунтувати зовнішньо- та внутрішньомовні чинники, які привели до появи військово-авіаційної термінолексики у сучасних газетних текстах.

Матеріалом нашого дослідження стали військово-авіаційні терміни з «Російсько-українського авіаційного військового словника», розробленого М. І. Ватаном, О. Г. Водчицем, та Ю. Б. Добровольським [100; 101], а також словник “Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms” [102]. Ми розглядали терміни в контексті їх використання у новинах про повномасштабне російське вторгнення на територію України. Для цього ми обрали газетні статті веб-сайту «Українська правда». Ми зупинились саме на цьому джерелі для аналізу військово-авіаційної термінології, оскільки цей веб-сайт вміщує одночасно англійську та українську версії останніх подій та їх аналіз, що дозволило нам віднайти достатню кількість цікавих прикладів в мовах оригіналу та перекладу. Окрім цього, у нашому дослідженні ми аналізували використання та переклад англійською мовою різноманітних неологізмів, запропонованих інформаційним агентством АрміяInform [93], українським президентом Володимиром Зеленським під час його звернення до українців з нагоди 100-денної боротьби проти російського зла [95], а також перелік неологізмів війни, запропонованих журналістами веб-сайтів «Українська правда» [94; 96] та «Вікна» [98].

Отже, у ході аналізу військово-авіаційної термінологіки у контексті російського повномасштабного вторгнення в Україну, у нашому дослідженні ми залучили загальнонаукові та спеціально-лінгвістичні методи. До загальнонаукових методів увійшли метод спостереження, дедукція, індукція, системний, описовий, зіставний методи, а також методи класифікації та кількісний аналіз. Серед залучених нами спеціально-лінгвістичних методів стали метод суцільної вибірки, аналіз словникових дефініцій, компонентний та порівняльно-перекладознавчий аналізи, а також комплекс функціонально-стилістичних методів.

2.4. Методика аналізу військово-авіаційної термінологіки у газетних матеріалах

Як відомо, методикою дослідження є сукупність певних прийомів та способів дослідження, які включають в себе різні дії з емпіричним матеріалом. Її ключова роль полягає у забезпеченні успішного досягнення поставленої мети, вирішенні

завдань, практичних проблем за допомогою певних принципів [2, с. 32]. Для розв'язання конкретного завдання методика дослідження має визначену структуру. Так, її головними елементами є: теоретико-методологічна частина; досліджувані явища; зв'язки субординації та координації, а також їх взаємозв'язок; сукупність залучених методів; послідовність залучення методів та методологічних прийомів; послідовність та техніка узагальнення отриманих результатів; роль та місце суб'єктів пізнання у ході реалізації дослідницького задуму [7, с. 43].

Що стосується методики нашого дослідження, спрямованого на аналіз військово-авіаційної термінології в контексті її використання в газетних новинах про російське вторгнення в Україну, вона заснована на семи основних етапах. На кожному етапі детально вивчається той чи інший аспект військово-авіаційних термінологічних слів. Проаналізуємо ці етапи.

На *першому етапі* дослідження ми сформуваємо основу теоретичних доробків з питань аналізу газетного тексту та термінології, зокрема військово-авіаційної. Тут ми залучили суто загальнонаукові методи дослідження, як от *описовий метод, дедуктивний та індуктивний методи, метод спостереження, метод суцільної вибірки*. Зазначені методи допомогли нам визначити найголовніші теоретичні положення стосовно особливостей лексичного наповнення газетних статей, а також військово-авіаційної термінології для подальшого її аналізу, опису й визначення тих чи інших взаємозв'язків.

На *другому етапі* дослідження ми систематизували увесь відібраний теоретичний матеріал після чого визначили специфіку газетних текстів та військово-авіаційної термінології. На цьому етапі було залучено *метод спостереження*, а також *дедуктивний і системний методи*.

На *третьому етапі* ми опрацювали теоретичні праці з питань неологізмів, оказіоналізмів та мовної гри для подальшого аналізу військово-авіаційної термінології, яка використовується у незвичних контекстах на основі газетних матеріалів. З цією метою ми використали такі методи дослідження, як *описовий метод, дедуктивний та індуктивний методи, метод спостереження*, а також комплекс *функціонально-стилістичних методів*.

На *четвертому етапі* ми відібрали приклади українських військово-авіаційних неологізмів, okazіоналізмів та мовної гри з газетних статей, а також їх англійські переклади. Після цього ми здійснили аналіз вдалості відтворення зазначених лексичних одиниць в мові перекладу завдяки *зіставному методу* та *порівняльно-перекладознавчому аналізу*. *Описовий метод* й *метод суцільної вибірки* були залучені на цьому етапі з метою виділення відповідних термінолексем для подальшого їх аналізу. Завдяки *компонентному аналізу* ми з'ясували зміни змістового наповнення термінолексем, а також лексико-семантичні відношення між виокремленими військово-авіаційними термінолексемами.

На *п'ятому етапі* дослідження ми перейшли до аналізу власне військово-авіаційних термінів. Спершу ми виокремили низку прикладів, а після цього розподілили їх відповідно до лексико-семантичних мікрополів, залежно від їхніх значень та дефініцій. Отож нам було залучено *метод класифікації* та *аналіз словникових дефініцій*, щоб визначити зв'язок військово-авіаційних термінів у межах відповідної терміносистеми, а також з'ясувати понятійний зміст таких термінів.

На *шостому етапі* дослідження ми проаналізували переклад українських військово-авіаційних термінів англійською мовою. Для цього ми залучили *метод спостереження*, а також *метод кількісного аналізу*, щоб визначити квантитативне співвідношення використаних способів перекладу виокремленої військово-авіаційної термінології.

На *сьомому етапі* дослідження ми підсумували й описали всі отримані результати. З цією метою нами було залучено *системний метод*.

Отже, наша робота з аналізу військово-авіаційної термінної лексики складалася з семи етапів. На кожному етапі дослідження ми залучили різного роду загальнонаукові та спеціально-лінгвістичні методи для того, щоб отримати лише об'єктивні та достовірні результати (Додаток Б).

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНА ВІЙСЬКОВО-АВІАЦІЙНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА ЯК СПОСІБ НАДАННЯ ЕКСПРЕСІВНОСТІ МОВІ ПРЕСИ

3.1. Особливості використання неологізмів у мові преси

Унаслідок соціально-політичних, науково-технічних, а також культурних перетворень з'являються нові явища, які відповідно приводять до появи нових слів на їх позначення [52, с. 170]. Як влучно висловила М. І. Навальна, словниковий склад мови нині «переживає неологічний бум» [45, с. 55].

Узагалі, мовознавці по-різному тлумачать термін «неологізм». Так, О. О. Селіванова визначає термін «неологізм» як слова чи сполучення, що використовуються в мові «в певний період на позначення нового або вже наявного поняття або в новому значенні й усвідомлюються як такі носіями мови» [57, с. 417]. На думку Д. І. Ганича та І. С. Олійника, неологізмом є «слово або мовний зворот, утворені для позначення нового предмета чи вираження нового поняття» [99, с. 151]. Досить вичерпне пояснення неологізму пропонує О. А. Стишов, який зазначає, що неологізми – це «слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій і понять, периферійних номінацій, актуалізація яких зумовлена соціальними і територіальними чинниками функціонування літературної мови, а також okazionalizmi (індивідуально-авторські новації), використані одноразово в мовній практиці певного автора ... » [65, с. 46].

Отже поняття «неологізм» є досить умовним. Тут мається на увазі те, що слово, яке вважалося неологізмом сотню років тому, не може й досі ним залишатися. Тому можна зробити висновок, що неологізм є нещодавно утвореною лексичною одиницею, яка ще не увійшла до загального вживання, а перебуває в процесі входження до загального користування. Інакше кажучи, неологізм – це слово або словосполучення, яке характеризується новизною своєї форми чи змісту [34, с. 166].

Виникнення неологізмів завжди чимось спровоковано. Як зазначає український мовознавець В. В. Жайворонок існує чотири основні причини виникнення неологізмів:

- 1) потреба у слові;
- 2) потреба у створенні знаку для нового поняття;
- 3) необхідність збагатити семантичне поле новою або ж оновленою функціональною одиницею;
- 4) потреба у новій формі, а відтак і у новому слові для нового (доповненого чи дещо зміненого) змісту попереднього поняття [24, с. 35].

Процес виникнення неологізмів є безперервним і пояснюється інтра- та екстралінгвістичними факторами. До їх числа можна віднести глобалізаційний процес, виникнення потреби в створенні назви новому поняттю, предмету або феномену, а також витіснення старих назв новими, що пов'язано з все більшою тягою до мовної економії, уніфікації, більш чіткого означення, експресивно-стилістичного оновлення. Окрім цього, на появу неологізмів неабияк впливають смаки носіїв мови та мовна мода [52, с. 172].

Оскільки сучасна преса миттєво реагує на всі суспільно-політичні зміни, на її сторінках можна помітити появу все більшої кількості неологізмів, тобто нових слів, виразів, які відображають ці зміни [52, с. 173]. Нова термінна лексика, яку дедалі частіше вживають у газетних текстах, піддається перевірці на зручність її використання, легкість сприймання, а також на відповідність мовній системі [65, с. 241].

Істотне число нових слів у мові за останні десятиліття дозволяє виокремити певні типи неологізмів та класифікувати їх [73, с. 271]. Так, чимало мовознавців послуговуються класифікацією, запропонованою В. І. Заботкіною. Дослідниця виокремлює такі чотири типи неологізмів відповідно до способу їх творення:

- 1) фонологічні неологізми;
- 2) запозичення;
- 3) семантичні неологізми;
- 4) синтаксичні неологізми [26, с. 57].

Пропонуємо детальніше розглянути кожен запропонований тип неологізмів. Так, фонологічними неологізмами є нові слова, утворені з певних звуків. До них також можна віднести слова, які виникли на основі вигуків. Другий спосіб творення неологізмів полягає у появі нових слів шляхом запозичення їх з інших мов, наприклад, англійської, французької тощо. Семантичні неологізми представляють собою слова, які раніше часто вживалися у мові, але через якийсь час їхні значення повністю змінилися. За синтаксичного способу творення неологізмів нові лексичні одиниці виникають у результаті поєднання вже наявних у мові знаків. До речі, В. І. Заботкіна також пропонує серед синтаксичних неологізмів виокремлювати ще й такі два підтипи, як морфологічні та фразеологічні, залежно від специфіки творення нових слів [26, с. 57-66].

Окрім цього, у результаті детального аналізу форми й семантики мовознавці змогли також виділити ще й такі різновиди неологізмів:

- *власне неологізми*, тобто ті слова, які є повністю новими за своєю формою та змістом (як правило, сюди належать запозичення з інших мов);
- *новоутворення*, тобто лексичні одиниці, які створені на основі наявних в мові слів, але все ж їхня форма та зміст характеризуються абсолютною новизною;
- *трансномінації*, тобто це ті лексичні одиниці, чия оновлена форма поєднується із значенням, яке раніше відтворювалося іншою формою;
- *семантичні неологізми* або *переосмислення*, як їх ще іноді називають, є лексичними одиницями, у яких новий зміст позначається словоформою, яка була вже раніше наявна в мові [66, с. 46-52; 41, с. 39].

Отже, термін «неологізм» має безліч визначень, проте мовознавці все ж схиляються до думки, що цей термін є умовним й означає нове за формою чи змістом слово або словосполучення. Існує також чимало класифікацій неологізмів. Так, серед основних виділяють класифікацію типів неологізмів за способом творення, з-поміж яких виокремлюють фонетичні, семантичні, синтаксичні неологізми та запозичення. За формою та змістом виділяють такі типи неологізмів, як власне неологізми, новоутворення, трансномінації та семантичні неологізми, про які детальніше йтиметься нижче.

3.1.1. Власне неологізми

Під терміном «власне неологізми», як правило, розуміють «слова та словосполучення, що утворюються в мові разом із виникненням в об'єктивному світі нового поняття (нової реалії) і які реалізують номінативну функцію слова, словосполучення» [40, с. 222].

Значну групу власне неологізмів у газетних матеріалах становить термінна лексика для номінації нових суспільно-політичних понять як в Україні, так і за її межами. Сюди можна віднести нові термінолексеми зі сфери інформаційних технологій, дипломатії, економіки, фінансів, права, науки тощо [52, с. 175]. Однак унаслідок повномасштабного вторгнення російських військ на територію України у 2022 році сторінки газет масово заповнили власне неологізми військово-авіаційної сфери. Так, зважаючи на військову допомогу чималої кількості країн, український словник поповнюється новими реаліями на позначення військової техніки. Їх приклади можна побачити у нижчезазначених газетних вирізках:

До України прибули три «Байрактари» з акції Притули [97].

Three Bayraktars from Prytula campaign arrive in Ukraine [92].

... нам потрібні ... Джавеліни, Енлоу ... [97]

... we need ... Javelins, Enlow ... [92]

Зеленський подякував воїну, який збив із ПЗРК «Стінгер» дві ... ракети [97].

Zelenskyu thanks soldier who shot down 2 ... missiles with Stinger MANPADS [92].

Як можемо помітити, невинуватена російська агресія змусила українців активно використовувати у своїй мовній практиці такі неологізми-запозичення, як Байрактар (турецький безпілотник), Джавелін (американський переносний протитанковий ракетний комплекс), Енлоу (шведсько-британська переносна протитанкова керована ракета), Стінгер (американський переносний зенітно-ракетний комплекс) тощо. Наші українські військові ефективно використовують такі подарунки від закордонних друзів на полі бою для швидшого очищення української землі від російського зла.

До того ж, на шпальтах газет можна знайти приклади термінної лексики на позначення російської техніки. Наприклад:

... росіяни випустили ... «Іскандери» з району Зябровка ... [97]

... the Russians fired ... Iskanders from the Zyabrovka district ... [92]

Таких неологізмів-запозичень з російської мови, як Іскандер (ракетний комплекс класу «земля-земля»), стає все більше в мові газет, але, на щастя, все менше на озброєнні російських військ, адже українська й закордонна техніка з кожним днем справляється з ними все краще.

У травні 2022 року на сторінках газет з'явився також неологізм-запозичення, пов'язаний з хоробрими захисниками заводу «Азовсталь», а саме – «екстракція», тобто процес переміщення людей з окупованої території у безпечніше місце:

Окупанти відкинули можливість екстракції військових із «Азовсталі» [97].

Occupying forces rule out possibility of extracting the military from Azovstal [92].

Зазначимо, що відтворення виокремлених нами неологізмів не становило труднощів для перекладачів, адже усі вони були запозичені з інших мов. З огляду на це, їх переклад англійською мовою відбувався шляхом використання перекладачами вже усталених в мові перекладу словникових відповідників (перекладних еквівалентів).

Отже, одним із різновидів нових слів у газетному тексті є власне неологізми. Це повністю нові слова за своєю формою та семантикою, за допомогою яких нові реалії отримують свої відповідні назви. Так, серед військово-авіаційних неологізмів, які нині часто можна віднайти на сторінках сучасних газет є неологізми-запозичення, які позначають військову техніку, а також різні нові явища, пов'язані з війною. Щодо їх перекладу англійською мовою, всі вони мають свій еквівалент, тому перекладачі з легкістю змогли їх відтворити для іноземної аудиторії.

3.1.2. Новоутворення

Не меншої уваги заслуговують також новоутворення військово-авіаційної галузі в газетному тексті. Взагалі, новоутворення – це слова, яким притаманна нова форма, яка утворена з уже відомих у мові слів за допомогою наявних моделей словотворення [52, с. 177].

Так, російське вторгнення привело до появи в українській мові новоутворень на позначення таких понять, як деколонізація (надання незалежності, наприклад, певним територіям), дерусифікація (позбавлення від усього російського) та денуклеаризація (ядерне роззброєння):

Почався процес деколонізації, дерусифікації і денуклеаризації РФ [97].

The process of decolonisation, de-Russification and denuclearisation of the Russian Federation has begun [92].

Тобто завдяки препозиційному афіксу «де-», доданого до слів «колонізація», «русифікація», «нуклеаризація» утворились нові слова.

Подібну ситуацію простежуємо і з новоутвореннями деокупація (відновлення контролю над захопленими територіями) та демілітаризація (скорочення військових сил в країні):

Резніков передав союзникам перелік озброєння, що потрібне для деокупації [97].

Ukrainian Defence Minister delivers list of weapons needed for deoccupation to allies [92].

Демілітаризація Російської Федерації – невід’ємна частина забезпечення глобальної безпеки [97].

The demilitarisation of the Russian Federation is an integral part of ensuring global security [92].

Якщо Україна під час воєнних дій заявляє про такі важливі заходи як деколонізація, дерусифікація, денуклеаризація, деокупація та демілітаризація, щоб здолати свого ворога, то країна, яка розпочала невинуватну війну на українських землях, вважає, що варто вдатись до так званих десатанізації (припинення існування

сект) та дешайтанізації (знищення злих духів). Мабуть, з огляду на свої військові втрати, росіяни вирішили, що українцям на полі бою допомагають потойбічні сили:

*... стає дедалі нагальнішим проведення **десатанізації** України, або, як влучно висловився глава Чеченської Республіки Рамзан Кадіров, її «повної **дешайтанізації**» [97].*

*... it is becoming increasingly urgent to carry out the **desatanisation** of Ukraine, or, as Ramzan Kadyrov, the head of the Chechen Republic ... aptly put it, its “complete **de-shaitanisation**” (*Shaitan are evil spirits in Islam*) [92].*

Так, нашу увагу привертають новоутворення «десатанізація» та «дешайтанізація», які утворено завдяки додаванню префікса «де-» та суфікса «-ізація» до іменників «сатана» й «шайтан». Англійською мовою перекладач відтворив їх завдяки словниковим відповідникам. Однак, що стосується новоутворення «дешайтанізація», перекладач додав примітку для англійськомовної аудиторії, зазначивши, що у мусульманській міфології Шайтаном називають диявола.

Іншим популярним нині новотвором у мові українців став іменник «тероборона» (спеціальні війська у структурі ЗСУ, головна ціль яких полягає у захисті міста від нападу агресора). Ця лексична одиниця, яка утворена з наявних у мові слів «територіальна» і «оборона», виникла ще у 2014 році, однак популярності та широкого використання набула лише зараз:

*Волинська **тероборона** показала, як буде знищувати ворога ... [97]*

*Volyn's **Territorial Defence** show how it will destroy invaders ... [92]*

Поєднання двох основ характерним є також і для такого популярного нині новотвору, як «спецоперація», утворене від слів «спеціальна» та «операція»:

*Кремль знову заговорив про перемовини, хоча «**спецоперація** йде за планом» [97].*

*Kremlin considers negotiations again, although “**special operation** going as planned” [92].*

Окрім цього, в газетних текстах можна побачити назву ідеології російського диктатора, а саме «путінізм», утвореної від прізвища російського президента та українського суфікса «-ізм»:

*Служба безпеки України оголосила про підозру двом прихильникам **путінізму** ... [97]*

*The Security Service of Ukraine has announced the suspicion to two supporters of **Putinism** ... [92]*

Стає зрозуміло, що під час відтворення військово-авіаційних новоутворень перед перекладачами також не виникало значних перешкод, адже усі вони представлені в англійській мові своїми перекладними еквівалентами.

Отже, новоутвореннями є слова, які утворились із вже наявних у мові слів шляхом використання наявних моделей словотворення. Серед проаналізованих нами прикладів більшість новоутворень сформувались шляхом додавання префікса «де-», а також префікса «де» й суфікса «-ізація» до вже відомих слів в українській мові. До інших способів виникнення новоутворень увійшли поєднання двох основ, а також додавання до основи суфіксу «-ізм». Переклад проаналізованих новоутворень не викликав проблем для перекладачів, адже кожен з них має свій словниковий відповідник.

3.1.3. Трансномінації

Щодо третього типу неологізмів, а саме трансномінацій, то вони утворюються в мові з метою надання нової, емоційнішої номінації для предмета, який вже має нейтральну назву. Така тяга до вживання експресивніших форм віддзеркалює процеси, які зумовлені потребою поліпшення мовного механізму [26, с. 58].

У сучасному газетному тексті з'явилося чимало трансномінацій, пов'язаних з військово-авіаційною сферою. Тому пропонуємо розглянути приклади такого роду неологізмів, до яких вдаються автори газетних текстів задля надання інформації більш емоційних, експресивних та переконливих форм:

... влучання в районі Чорнобаївки по позиціях *русні* [97].

*There was a strike in the area of Chornobaivka, on a **Russian** position* [92].

Пропонуємо аналізувати тут і далі виокремлені трансномінації на основі концепції, запропонованої Ю. Найдою щодо формальної та динамічної еквівалентності (детально описаної в методологічному розділі). Оскільки такого роду неологізми сповнені емоційного забарвлення, часто є культурно маркованими, доцільно говорити про те, чи досягнуто в мові перекладу аналогічного емоційного впливу, закладеного в оригіналі. Отож емоційно-нейтральний іменник «росіяни» замінено в газетному матеріалі на експресивну трансномінацію «русня». Проте в англійському варіанті перекладач не вдався до креативності й залишив його нейтральний еквівалент. У цьому прикладі можемо говорити про динамічну еквівалентність, адже реципієнт не переноситься в іншу культуру, тому непорозуміння інформації з боку реципієнта усувається. Справедливо буде зауважити й те, що в українському варіанті трансномінація «русня» пишеться з маленької літери, на відміну від англійського перекладу. У такий спосіб українці підкреслюють зневажливе ставлення до дій свого сусіда.

Іншою експресивною назвою жителів країни-агресорки стала трансномінація, що використовується в нижченаведеному реченні:

Втягуванням Білорусі у війну Росія намагається поглинути її та населити z-зомбі ... [97]

By drawing Belarus into the war, Russia is trying to invade and repopulate the country with z-zombies ... [92]

У цьому реченні не йдеться про те, щоб населити територію Білорусі справжніми зомбі, тобто оживленими мертвцями. Автор саркастично порівнює російську армію із зомбі, оскільки ті бездумно підкоряються своєму диктатору. До того ж, як відомо, росіяни масово використовують літери “z” та “v” на своїй техніці. Тому автор глузливо називає у газетній статті російську армію «z-зомбі». Завдяки формальній еквівалентності та співзвучності цієї лексичної одиниці в мові оригіналу та перекладу така трансномінація є легко відтворюваною в англійській мові.

Подібно цьому, в українських варіантах газетних статей назву нашої сусідньої країни також пишуть все частіше з маленької літери. До того ж, у неї з'явилися нові оригінальні модифікації, як, наприклад ерефія (від буквосполучення рф – Російська Федерація) та московія:

Свобода народів – це повна деколонізація ..., дерусифікація і денуклеаризація ерефії [97].

*The freedom of the peoples is the complete decolonization ..., de-Russification and denuclearisation of the **RF (Russia)*** [92].

*... Мариуполь – це Україна, а не **московія*** [97].

*... Mariupol is Ukraine, not **Muscovy*** [92].

Як бачимо, у першому реченні перекладач не намагався відобразити презирливе ставлення українців до країни-сусіда, залишивши тільки буквосполучення RF та його пояснення в дужках, причому написаних з великої літери. Йдеться про динамічну еквівалентність. Однак в другому прикладі ми спостерігаємо вже формальну еквівалентність. Перекладач використав історичний топонім “Moscovy”, який є історичним екзонімом російської держави (тобто топонімом, який використовують інші народи для позначення чужої країни, але її представники самі не вживають цю назву стосовно себе).

Розглянемо ще деякі приклади військово-авіаційних трансномінацій:

*Закарпатські «сонечки» **затрофеїли** російський танк-опорний пункт* [97].

*Transcarpathian “Sonechko” (Sunshine) unit **captures** Russian tank base* [92].

Подібна ситуація з відсутністю збереження в англійському перекладі емоційно-забарвленої форми української трансномінації простежується і в цьому прикладі. Українське «затрофеїти» в англійському перекладі звучить як “to capture” (досл. «захопити», «оволодіти»). Перекладач вдався до динамічної еквівалентності, щоб мінімізувати будь-які нерозуміння, які можуть виникнути під час прочитання цього матеріалу іноземною аудиторією.

Українські захисники «**мінуснули**» два ворожих склади боєприпасів ... [97]

Ukrainian defenders have “**knocked out**” two enemy ammunition depots ... [92]

У цьому прикладі можна говорити про вдалу динамічну еквівалентність, адже українське експресивне дієслово «мінуснути» (тобто знищити) відтворено також емоційно-забарвленим англійським дієсловом “to knock out” (досл. «вибити»). Інакше кажучи, емоційний вплив на читача і оригіналу, і перекладу є аналогічним.

Нацгвардійці «**умиротворили**» Стінгером російський штурмовик ... [97]

National Guardsmen «**pacify**» Russian ... attack aircraft using Stinger [92].

«Умиротворити» стало популярним дієсловом, яке часто використовують українці замість його емоційно-нейтральних синонімів «знищити» чи «приборкати». В англійському перекладі ми спостерігаємо дотримання принципу формальної еквівалентності, адже перекладач максимально зберіг оригінальний зміст під час перекладу зазначеного дієслова.

... на **передку** з’явилися 155-мм гаубиці M777 [97].

... 155-mm M777 howitzers have appeared at the **front** [92].

Ворог готує **дезу** про капітуляцію. Не дочекаються! [97]

The enemy is preparing **disinformation** about surrender. No way! [92]

... двоє «**мобіків**» здалися прикордонникам [97].

... two **mobilised soldiers** surrender to Ukraine’s border guards [92].

Трансномінація «передок», яка позначає лінію оборони, що знаходиться найближче до супротивника, трансномінація «деза», тобто неправдива інформація, а також трансномінація «мобіки», під якою розуміються мобілізовані особи, знову ж таки в англійському перекладі не дивують своєю креативністю. Перекладачі знову дотримались принципу динамічної еквівалентності й залишили нейтральні, але зрозумілі для іноземного читача, їхні еквіваленти, а саме “front” (досл. «фронт», «передова»), “disinformation” (досл. «дезінформація») та “mobilised soldiers” (досл. «мобілізовані солдати»).

Отже, транснамінації є ще однією групою неологізмів, які створюються з метою надання вже наявному в мові нейтральному за своїм значенням слову більш експресивного забарвлення. На основі проаналізованих перекладів українських військово-авіаційних транснамінацій ми дійшли висновку, що перекладачі віддають перевагу зберегти їхні емоційно-нейтральні еквіваленти. Таке рішення можна пояснити тим, що англомова аудиторія не настільки обізнана в усіх нових реаліях спричинених російською агресією на території України, тому перекладачі вирішують залишати «суху», проте зрозумілу їм номінацію.

3.1.4. Семантичні неологізми

Останньою виокремленою мовознавцями групою неологізмів є семантичні неологізми або ж переосмислення. Особливістю цього типу неологізмів є те, що морфологічна та фонетична структура таких слів залишається незмінною, а ось змістове наповнення зазнає чималих змін [52, с. 181-182]. Для наочності наведемо приклади військово-авіаційних семантичних неологізмів, які можна віднайти на сторінках сучасних газет:

На базі росіян в окупованому Сватовому сталася «бавовна» ... [97]

Explosions at Russian military base in occupied Svatove ... [92]

Якщо раніше слово «бавовна» асоціювалося в українців з тканиною рослинного походження або рослиною, вкритою пухнастим волокном, то нині увесь український народ з нетерпінням чекає побачити в новинах згадку про «бавовну», адже це означатиме, що на території країни-агресорки стався вибух. Нагадаємо, що росіяни називають вибухи на їхній території так званими «хлопками», що в перекладі українською співзвучне слову «бавовна». Перекладач не відтворив в англійській версії креативності, якої сповнений в оригіналі зазначений неологізм, вдавшись до динамічної еквівалентності й залишивши для іноземного читача зрозуміле йому емоційно-нейтральне слово “explosions” (досл. «вибухи»).

Харків є першим форпостом цивілізації на кордоні з мордором [97].

Kharkiv is the first outpost of civilisation on the border with Mordor [92].

... *орки* обстрілюють і окуповані ними ж населені пункти ... [97]

... *orcs* ... are also shelling settlements occupied by them ... [92]

Слова «мордор» та «орки» вперше з'явилися на сторінках роману «Володар пернів» Джона Толкіна. Письменник увів слово «Мордор» для позначення місця проживання диктатора Саурона, а його люту армію автор прозвав «орками», які були здатні вбивати без всяких на те підстав. Так, українці влучно підмітили схожість цих понять з країною-агресоркою, яку тепер часто називають «мордором», та її жорстокою армією, так званими «орками». Зважаючи на це, перекладач зміг відтворити зазначені семантичні неологізми завдяки формальній еквівалентності. Зауважимо також, що в українському реченні «мордор» свідомо пишеться з маленької літери, на відміну від його англійського варіанта.

Унаслідок російської агресії українці також почали по-іншому сприймати багато звичних раніше їм понять, явищ природи тощо. Підтвердженням цьому є нижченаведені приклади:

Ворог вдарив «Градами» по Дніпропетровщині ... [97]

*Russian forces use **Grad MLRS** to attack Dnipropetrovsk Oblast ... [92]*

На півдні ЗСУ знищили ворожий «Ураган» [97].

*Ukrainian Armed Forces destroy Russian **Uragan MLRS** in southern Ukraine [92].*

Знову «смерч» по Краматорську [97].

*A **Tornado (multiple rocket launcher)** again in Kramatorsk [92].*

До початку повномасштабної війни під словом «град» українці розуміли атмосферні опади у формі льоду, під словом «ураган» – потужний вітер, а під словом «смерч» – атмосферний вихор. Нині ці слова набули набагато страшнішого значення, адже «Град», «Ураган» та «Смерч» – це російські реактивні системи залпового вогню. Англійською мовою перекладач відтворює їх завдяки формальній еквівалентності з додаванням до них приміток-пояснень для легшого їх сприйняття англомовною аудиторією.

... росіяни випустили «**Калібри**» з акваторії Чорного моря ... [97]

... *the Russians fired **Kalibrs** from the Black Sea* ... [92]

Раніше калібром називали діаметр кулі чи снаряда, а зараз після згадки «Калібру» українці уявляють собі російську крилату ракету. Перекладач знову вдався до формальної еквівалентності, однак вже без додавання будь-яких приміток. Зважаючи на це, іноземному читачу потрібно бути обізнаним принаймні у назвах російської техніки для повного розуміння такого речення.

Для удару по Вінниччині ... РФ використала ... «**Кинджали**» [97].

*The Russian army fired ... **Kinzhal** missiles at Vinnytsia region* ... [92]

Сьогодні українці під словом «Кинджал» уявляють вже не зброю, схожу на шаблю, а гіперзвукову російську ракету. Цей семантичний неологізм перекладено англійською мовою також на основі принципу формальної еквівалентності, але з додаванням пояснювального слова, що він собою представляє (missile – ракета).

... **приліт** зафіксували біля інфраструктурного підприємства міста [97].

... *the **strike** was observed near the city's infrastructure facility* [92].

До 24 лютого 2022 року українці асоціювали слово «приліт» з приземленням літака. Нині ж приліт – це влучання ворожої ракети, наприклад, по житлових будинках, інфраструктурі України тощо. Перекладач відтворив цей семантичний неологізм англійською мовою завдяки зрозумілого для іноземних реципієнтів іменнику “strike” (досл. «удар»), тобто шляхом використання динамічної еквівалентності.

Ніч з тривогами [97].

Air-raid sirens were heard at night [92].

Тривога раніше асоціювалась з відчуттям, що має статись щось жахливе. А зараз тривога – це звук приладу, який сповіщає, що на територію України летять ворожі ракети, безпілотники чи винищувачі, тому потрібно швидше шукати укриття. Англійською мовою зазначений семантичний неологізм відтворено також завдяки динамічній еквівалентності.

Так, читачі, які не володіють українською мовою, з легкістю можуть зрозуміти про що йдеться в цьому реченні, адже “air-raid sirens” – це сирени, які сповіщають про повітряну загрозу.

Незвичним стало переосмислення слова на позначення одного з різновидів хліба – «паляниця». Нині це своєрідний шиболет (тобто мовний пароль), вимова якого у перші місяці повномасштабної війни дозволяла військовим та цивільним виявляти диверсантів, яким було вкрай важко його вимовити, зважаючи, що в російській мові звук [ц] завжди твердий:

... головне кодове слово «паляниця» все одно залишиться для окупантів недосяжним [97].

*... the main code word “**palyanytsia**” (a word that Russians find difficult to pronounce properly, meaning a kind of bread) will still remain unattainable for the occupiers [92].*

Як бачимо, англійський переклад цього неологізму передано шляхом формальної еквівалентності з зазначенням у дужках його розгорнутого пояснення для іноземної аудиторії.

Змінилося в українців і сприйняття слова «патрон». Якщо до повномасштабної війни цей іменник був синонімом до слова «набій», то нині в українців виникає інша асоціація до цього слова – знаменитий пес-сапер Патрон:

Блінкен у Києві понестив Патрона [97].

Blinken in Kyiv pets Patron the dog [92].

Тут перекладач також вдається до формальної еквівалентності з невеличким поясненням, хто ж такий Патрон. Але, на нашу думку, це речення потребує детальнішого пояснення, адже іноземним читачам, які ніколи не чули про цього українського чотирилапого захисника, може бути складно зрозуміти, чому державний секретар США під час свого візиту до України проявив увагу саме до цієї тваринки.

У бою над морем загинув полковник ..., який керував «привидами Києва» [97].

Colonel ... who led “ghosts of Kyiv” killed in battle over the sea [92].

Повномасштабна російська агресія також змінила для українців значення слова «привид», яке набуло позитивної конотації. Так, українці нині асоціюють привидів із віртуозними льотчиками, які становлять величезну загрозу для російських авіаторів, адже вони, мов примари, шмигають небом, тому їх практично неможливо наздогнати й знищити. В англійському реченні перекладач вдався до формальної еквівалентності, відтворивши зміст оригіналу для іноземної аудиторії буквально.

... гордий російський «Орлан» генається об українську землю [97].

*... a proud Russian **Orlan** flopped on Ukrainian land [92].*

До повномасштабного російського вторгнення українці пов'язували слово «орлан» з великим за розміром птахом, який належить до родини яструбових. Нині ж орлани – це російські безпілотники, які завдають клопоту українським захисникам. Перекладач використав формальну еквівалентність під час відтворення цього семантичного неологізму, однак без жодного пояснення, що може призвести до непорозумінь з боку англійської аудиторії, яка не цікавиться назвами російської військової техніки.

1 шахід пошкодив будівлю в центрі [97].

*One **Shahed (-136 drone)** damaged a building in the (city) centre [92].*

Узагалі, шахіди – це послідовники ісламу, які готові віддати своєї життя в ім'я Аллаха на війні проти ворогів. На сьогодні під словом «шахіди» українці уявляють собі моторошні іранські дрони-камікадзе. Англійською мовою зазначений семантичний неологізм перекладено на основі формальної еквівалентності з додаванням короткого пояснення, щоб іноземні читачі краще розуміли про що йдеться. Окрім цього, українці вже встигли прозвати ці дрони «мопедами» через їх страшний звук. Так, слово «мопед» нині стало також семантичним неологізмом:

*... Кім показав уламки дрона-камікадзе й заявив, що «це – перший результат не ППО, а мобільних мисливців на **мопеду**» [97].*

*... Kim showed pieces of a kamikaze drone and stated that “this is the first result (achieved) not by the Air Defence Forces, but mobile **scooter** hunters.” (Kim refers to*

Ukrainian troops that shoot down Shahed drones, which make a lot of noise before attacking) [92].

В англійському варіанті семантичний неологізм «мопед» також перекладено завдяки формальній еквівалентності. До того ж, перекладач додає вичерпний коментар для англомовних читачів, щоб ті якомога краще осягнули викладену інформацію про нову для українців повітряну загрозу.

На нашому березі працювали каси по видачі оркам квитків на концерт кобзона [97].

On our side, box offices were selling tickets for the Kobzon concert (i.e., Russian military personnel were being killed by the Ukrainian Armed Forces; Iosif Kobzon was a Russian singer who has become a symbol of an outdated Soviet aesthetic; he died in 2018 and has since become a meme) [92].

У вищезазначеному прикладі перекладач також вдався до формальної еквівалентності із застосуванням до словосполучення «концерт кобзона» вичерпного пояснення, зазначивши, що йдеться про російського співака, який нині уособлює застарілу радянську політику, і який помер у 2018 році. Таким чином, російські військовослужбовці, які отримали від наших українських захисників квиток на «концерт кобзона» переступили на той світ.

Отже, у газетних текстах можна віднайти безліч семантичних неологізмів, які виникли унаслідок російського повномасштабного вторгнення на територію України. На основі проаналізованих прикладів можемо стверджувати, що незважаючи на такі непрості часи для нашої країни, українцям вистачає гумору та креативності створювати нові емоційно-стилістичні забарвлення давно відомих слів.

3.2. Військово-авіаційні okazionalizmi u gazetnomu teksti

Для сучасного газетного тексту характерним є також використання okazionalizmiv, tobtu novih sliv, вигаданих автором для особливого випадку. Іноді okazionalizmam pritamanna nevidpovidnist' zagal'ноприйнятим мовним нормам.

Сьогодні okazіональна лексика вивчена мало, незважаючи на те, що останніми роками з'являється чимало наукових доробків, які висвітлюють питання okazіоналізмів та okazіональності. Спiрними також залишаються такі аспекти, як межі okazіоналізмів, їхній склад та своєрідність, а також особливості застосування певними авторами [52, с. 183].

Мовознавці також по-рiзному підходять до визначення терміна «okazіоналізм». Так, Л. В. Кравчук зазначає, що okazіоналізм – це несподіване, але влучне слово, яке не узгоджується із загальноприйнятими правилами вживання, сформоване за суто індивідуальними мовними вподобаннями автора і є зрозумілим виключно в конкретному контексті [39, с. 82]. На думку Д. В. Мазурика, okazіоналізмами є «новотвори разового характеру», які втілюють експресивну й образну функцію нового слова [42, с. 5]. О. А. Стишов, зі свого боку, під okazіоналізмами розуміє «позанормативні периферійні лексичні елементи», які покликані на основі контексту підкреслити експресивність певної ситуації, предмета тощо [65, с. 47].

Усі зазначені визначення okazіоналізмів об'єднує те, що у них наголошується на експресивності цих лексичних одиниць та залежність від контексту, у якому вони використовуються. Окрім цього, okazіоналізми вирізняються з-поміж інших лексичних одиниць завдяки оригінальності своєї форми, спонтанності появи, новизні, існуванню поза лексичною системою тощо [58, с. 24-25].

Появі та поширенню okazіоналізмів істотно сприяють сучасні ЗМІ, зокрема преса, яка стала осередком «розкручування» такого роду лексики. Причиною цього є внутрішні та зовнішні мовні фактори, як от мовностилістична свобода, переоцінка ролі автора інфопродукту та невимушений стиль журналіста. До того ж, не менш вагомою причиною виникнення okazіоналізмів у газетному тексті є потреба в мовленнєвій експресії, у вираженні точної, стислої думки, бажанні запропонувати автором тексту власну емоційно-експресивну оцінку описуваної ситуації [52, с. 185].

Отож пропонуємо розглянути декілька прикладів okazіоналізмів на військово-авіаційну тематику, які нам вдалося віднайти у сучасних газетних матеріалах:

... російським військам час ... покинути Херсон. Інакше – постійна бавовна, нічні страхи, панічні атаки та, як наслідок, «HIMARS-енурез» [97].

... it's time for Russian troops to ...leave Kherson. Otherwise – constant shelling, night terrors, panic attacks and, as a result, “HIMARS-enuresis” [92].

Тут нашу увагу привертає словосполучення «HIMARS-енурез». Почнемо з того, що енурез – це розлад, який пов'язаний з нетриманням сечі. Так, у газеті глузливо підкреслюється, що у разі відмови росіянами залишити територію українського Херсону, на них чекатимуть такі психічні розлади, як постійна тривога, панічні атаки, а також так званий «HIMARS-енурез», тобто мимовільне ракетовипускання з американського комплексу по російських базах. В англійському перекладі такий okazіоналізм відтворено шляхом формальної еквівалентності, але загалом ситуацію перекладач зміг передати вдало, зважаючи на те, що “enuresis” є інтернаціоналізмом, тому змістове наповнення речення є цілком зрозумілим для іноземної аудиторії.

Путлерюгенс на місці ... Єдине кого немає – мариупольців. Щось якось зі святом пішло не так [97].

Putlerjugends (a reference to Putin and Hitler Youth, “Hitler Jugend”) are in place ... The only ones who are not present are Mariupol residents. Something went wrong with the holiday [92].

Зауважимо, що за часів Адольфа Гітлера існувала нацистська воєнізована організація «Гітлерюгенд», до складу якої входила німецька молодь. Російський диктатор не залишив осторонь цей факт, тому вирішив теж створити подібну організацію, де дітям пропагують принципи мілітаризму. Українці прозвали таку організацію Путлерюгендом (як поєднання прізвищ двох диктаторів). Так, в аналізованому нами реченні автор вирішив іронічно назвати членів такого роду організації путлерюгенсом. На основі формальної еквівалентності перекладач відтворив зазначений okazіоналізм, пояснивши в дужках що мається на увазі під таким поняттям, щоб англомовним читачам було зрозуміло, про кого йдеться.

Отже, більшість мовознавців трактує термін «оказіоналізм» як експресивну лексичну одиницю, значення якої стає зрозумілим лише в конкретному контексті. Газетний текст є чудовим осередком для поширення такого роду лексики. Тому у наш час автори газетних матеріалів досить часто вдаються до використання оказіоналізмів з метою увиразнення висвітленої інформації.

3.3. Мовна гра як спосіб урізноманітнення газетного тексту

Для мови сучасних друкованих ЗМІ також характерним є використання семантико-стилістичного феномену під назвою «мовна гра». Текст сучасних газет продукує чималу кількість прикладів такого явища [52, с. 191].

Щодо визначення терміна «мовна гра», Н. Ф. Непийвода зазначає, що це навмисне недотримання мовних норм, усталених правил мовленнєвого спілкування та «перекручування ... мовленнєвих кліше» задля «надання повідомленню більшої експресивної сили» [47, с. 21]. І. Е. Сніховська мовною грою називає процес та результат «свідомої лінгвокреативної діяльності індивіда, спрямованої на нестереотипне варіювання форми та змісту мовних одиниць ... з метою впливу на емоційну та/або інтелектуальну сферу адресата» [64, с. 6]. Т. А. Космеда тлумачить мовну гру як цілеспрямоване порушення мовних норм з метою досягнення прагматичного ефекту [37, с. 24].

Варто зауважити, що існують певні типи мовної гри залежно від рівня, на якому простежується порушення мовних норм. Серед цих рівнів виділяють такі:

- фонетичний та фонологічний (алітерація, пародія, гра з темпом, тембром, а також інтонацією);
- графічний, орфографічний, пунктуаційний (недотримання орфографічних та пунктуаційних правил, зорова поезія);
- морфологічний (гра зі словоморфами, тобто різними варіаціями одного слова);
- синтаксичний (омонімія, компресія, порівняння та порядок слів);
- словотвірний (формування нових лексичних одиниць);
- лексичний (синоніми, омоніми, пароніми та багатозначні слова);
- семантичний;

- прагматичний;
- стилістичний [21, с. 141].

Більш загальна, але не менш варта уваги є класифікація мовних ігор, запропонована О. Т. Тимчук. Мовознавиця на основі рівня та підрівня мовної системи виокремлює такі мовні ігри, як фонетичні, лексичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні та фразеологічні [68, с. 7].

Під час аналізу сучасних газетних текстів ми дійшли висновку, що мовна гра також є досить поширеним явищем під час опису подій, пов'язаних з російською повномасштабною агресією на території України. Досить дотепний приклад мовної гри на військово-авіаційну тему знаходимо у нижченаведеному реченні:

Факти, які я спостерігаю, – це провал «могілізації» в Росії ... [97]

The facts that I observe are the failure of “mohylyzatsia” (a play on words meaning that mobilisation will lead to a lot of graves; “mohyla” means “grave” in Ukrainian) in Russia ... [92]

Слово «могілізація» утворене від поєднання слів «мобілізація» та «могила». Воно чудово відображає наслідки, які чекають так званих орків, якщо вони вирішать піти воювати на українську землю. В англійському перекладі така мовна гра відтворена шляхом формальної еквівалентності, за якої перекладач надає її розлоге пояснення, щоб іноземні читачі зрозуміли гумор, закладений у цій лексичній одиниці.

Розглянемо ще декілька цікавих прикладів мовної гри, а саме слова рашизм та рашисти. Як відомо, раніше існувало поняття «нацизм», що передбачало ідеологію творення тоталітарної соціалістичної держави в Німеччині незадовго до й під час Другої світової війни. Гасло «Німеччина понад усе» обґрунтовувало «потребу» в загарбанні нових земель й поширювало міф про повне на це право [13, с. 127]. Прихильників такої доктрини називали нацистами. У результаті російської агресії газетні матеріали почали рясніти словами «рашизм», як поєднання форм «раша» (від англ. “Russia” – «Росія») і нацизм. Росіян почали прозивати відповідно «рашистами». Підтвердженням цьому є такі приклади:

... для російського нацизму в світовій історії з'явиться окремий термін – **рашизм** [97].

... a separate term would appear for Russian Nazism in world history – **Ruscism** [92].

... **рашиисти** не залишають місто у спокої [97].

... **Ruscists** will not leave the city alone [92].

Зазначені вище приклади мовної гри вдало перекладено шляхом формальної еквівалентності, адже перекладачі відтворили максимально близько до оригіналу структуру аналізованих слів.

Я назвав це «шизофашизмом». В українців найелегантніше формулювання. Вони називають це «рашизмом» ... [97]

I have called it “schizofascism”. The Ukrainians have the most elegant formulation. They call it “ruscism” ... [92]

У цьому прикладі простежується мовна гра зі словами «шизофренія» (психічний розлад) та «фашизм» (політична течія, яка передбачала придушення демократичних прав та свобод, а також вчинення геноциду, етноциду тощо). Подібно до попередніх прикладів, зазначена мовна гра відтворена на основі використання формальної еквівалентності. Перекладач, подібно оригіналу, відтворив мовну гру англійськими еквівалентами “schizophrenia” та “fascism”, які є зрозумілими і для англomовної аудиторії.

Окупантам зараз дуже сумно – працюють по них чітко і все більше з кожним днем. І як кажуть, це ми ще не починали [97].

The occupiers must be very sad these days – our troops are targeting them skillfully, killing more and more of them each day. And we've hardly even begun, as they say [92].

Фраза «це ми ще не починали» є посиланням на слова російського диктатора, який зазначав, що його війська нічого серйозного на території України «еще не починали».

У прикладі мовної гри дотепно використано цю фразу для позначення гіркої долі окупантів, по яких наші українські військові влучно гатять, і це вони також ще не починали. Зазначену мовну гру англійською мовою відтворено на основі динамічної еквівалентності, адже такий переклад є досить зрозумілим для іноземної аудиторії і дає їм можливість не виходити за межі їхнього культурного контексту.

... Михайло Подоляк запропонував росіянам у якості наступного «жесту доброї волі» покинути Херсон [97].

Mykhailo Podoliak ... has suggested that the Russians leave Kherson as their next «goodwill gesture» [92].

Тут принагідно нагадаємо, що наприкінці червня 2022 року росіяни зрештою зрозуміли, що їм не вдасться захопити український острів Зміїний, заявивши, що це такий їхній благородний «жест доброї волі» і вони покидають спроби загарбати бажану для них ціль. Так, у зазначеному реченні використано словосполучення «жест доброї волі» (як пародія на російське «жест доброй воли»), щоб натякнути окупантам, що їм краще забиратись і з українського Херсону також. В англійському перекладі дотримано принцип формальної еквівалентності. Аналізована мовна гра перекладена буквально і без її пояснення вона може бути геть незрозумілою для іноземних читачів.

*Завдання не з легких, але ми обов'язково переможемо! Це кажуть воїни ..., які вирвалися з пекла «Азовсталі» ... Але з цього попелу відродився **сталевий дух** [97].*

*The task is not easy, but we will win! This is said by the soldiers ... who escaped from the hell of Azovstal ... But from these ashes the **steely spirit** was reborn [92].*

Для кожного українця слово «Азовсталь» нині стало символом неймовірної сили духу та незламності. Як ми пам'ятаємо, «Азовсталь» – завод, у якому перебували українські військові та цивільні, безжально нищили рашисти. Та наші воїни під час постійних бомбардувань, ворожих атак лиш продовжували демонструвати свою непохитність. Так, автор влучно порівнює слова «Азовсталь» та дух, немов зі сталі, наших українських воїнів. В англійському перекладі це речення відтворено буквально, із застосуванням формальної еквівалентності.

Проте, зважаючи на той факт, що завод «Азовсталь», його захисники стали відомими на весь світ, іноземна аудиторія зможе також певною мірою відчутти мовну гру, якою пронизано це речення.

У нижчезазначених прикладах автори газетних матеріалів надзвичайно креативно підійшли до опису ситуацій:

... на могилку планів ворога наші хлопці «поклали» дві «квітки» – крупнокаліберну гармату «Гіацинт» та самохідну гармату великої потужності «Піон» [97].

... our fellows have “laid” two “flowers” on the grave of the enemy’s plans: Giatsint, a large-calibre gun, and Pion, a high-power self-propelled gun [92].

Нині українці часто асоціюють півонію (у рос. перекладі – «пион») та гіацинт з російськими гарматами. Так, автор замість того, щоб сухо проінформувати, що українські військові знищили ворожі гармати, вдався до мовної гри на синтаксичному рівні, зазначивши, що наші захисники поклали ці «квіти» на ворожу могилку. Зазначимо, що в англійському перекладі важче відтворити цю мовну гру, адже півонія англійською перекладається як “peony”, а гіацинт – “hyacinth”. Однак, зважаючи на співзвучність цих слів дотепність описуваної ситуації все ж вдалося відтворити шляхом формальної еквівалентності.

... бойове братерство «Гарпунів» та ... «Нептунів» допоможе звільнити та знову зробити наше Чорне море безпечним ... [97]

... the “fighting brotherhood” of Harpoons and ... Neptunes (a Ukrainian-made anti-ship cruise missile) will help liberate our Black Sea and make it safe again ... [92]

Як ми знаємо, гарпун – це інструмент для полювання на великих риб, а Нептун – це владика моря. Тобто ці два слова пов’язані з морською тематикою. Однак «Гарпун» та «Нептун» – це ще й назви протикорабельних ракет американського та українського виробництва відповідно. Отож таке порівняння єдності «Гарпунів» та «Нептунів» у звільненні українського моря є ще одним чудовим прикладом мовної гри на синтаксичному рівні.

В англійській версії креативність автора відтворено завдяки формальній еквівалентності, із поясненням, що собою представляють українські «Нептуні».

Цього разу «бавовнятко» переплутало час доби та підкралося тишком-нишком серед білого дня [97].

This time, an explosion confused the time of the day and sneaked up in broad daylight ... [92]

Українці на основі семантичного неологізму «бавовна», про який ми говорили раніше, створили слово «бавовнятко», яке символізує істоту, яка влаштовує вибухи росіянам. Автор газетної статті скористався цим словом й створив мовну гру на синтаксичному рівні, щоб оригінально й з гумором описати, що на території країни-агресорки сталися вибухи вдень, а не вночі, як це було раніше. В англійському варіанті перекладач вдається до динамічної еквівалентності, однак такий переклад є не досить вдалим. Перекладач відтворив іменник «бавовнятко» емоційно-нейтральним і зрозумілим для англомовної аудиторії словом “explosion” (досл. «вибух»). Як наслідок, в англійському реченні певною мірою втрачається сенс, адже дослівно воно прикладатиметься як «вибух сплутав час доби», що навпаки може призвести до непорозумінь з боку іноземних читачів.

Один із «чмобіків» просить родичів ... звертатися до президента РФ, який розв’язав цю війну [97].

*One of the **conscripts** asks his relatives to ... appeal to the president of the Russian Federation, who unleashed this war [92].*

Ще одним прикладом мовної гри є іменник «чмобіки», який утворений від слова «чмоня» (один із десятка презирливих варіантів, якими українці називають російських військових) та трансномінації «мобік», яку ми аналізували раніше. Зазначена мовна гра англійською відтворена шляхом динамічної еквівалентності. Незважаючи на те, що таке відтворення стає повністю зрозумілим для іноземних читачів (“conscripts” – досл. «мобілізовані»), все ж зневага та огида, якими наповнений оригінал, взагалі не вдалося передати англійською мовою.

Окрім цього, російське повномасштабне вторгнення приводить до все більшої мовної гри з російськими словами чи словосполученнями, транслітерація яких в українській мові звучать саркастично. Розглянемо детальніше ці приклади та їх переклад:

Російські «асвабадітелі» звільняють луганську землю від життя ... [97]

Russian “liberators” are liberating our land from life itself ... [92]

«Потерь нет», а мобілізація є ... [97]

“No losses”, but mobilisation still announced ... [92]

Усі зазначені приклади («асвабадітелі», «потерь нет») перекладено англійською мовою шляхом використання формальної еквівалентності. Вважаємо, що мовна гра відтворена невдало, оскільки в перекладах немає жодного натяку на те, що ці слова створено на основі російської мови. Можемо стверджувати, що уся дотепність, закладена українським автором газетної статті в оригіналі, в перекладі відсутня.

... усі за частини даного БпЛА пройшли імпортозаміщення, було встановлено російське програмне забезпечення і він може нести озброєння – контейнер з ракетною ПТРК. Ну, як ви вже здогадалися, «не існують аналогів»! [97]

... all the parts of this UAV underwent import substitution, Russian software was installed and it could carry weapons – a container with an ATGM missile. Well, as you may have guessed, it is “unique”! [92]

Мовна гра «не існують аналогів» є сарказмом на постійне зазначення російськими військовослужбовцями, що їхній техніці немає аналогів у всьому світі. Англійський прикметник “unique” досить добре відображає висвітлену думку у реченні для іноземної аудиторії, тому можемо говорити про вдале використання перекладачем динамічної еквівалентності.

Хочемо навести ще один приклад мовної гри. Зазначимо, що він створений російською мовою, щоб його зрозуміли окупанти:

У народі й мережі всі бажають вам точних розрахунків і нових влучань, а окупантам кажуть зрозумілою їм мовою: «Хватит курить где попало. Курите там, где ещё не попало» [97].

Online and off, people are wishing you to aim well and hit your targets. Meanwhile, they tell the occupiers in a language they understand ... (switching to Russian): “Stop smoking where it’s not legit. Smoke somewhere we haven’t yet hit.” [92]

Варто зауважити, що російська влада рідко називає справжні причини вибухів, наприклад, на їхніх військових базах чи військкоматах. Так, однією з причин, яку вони люблять поширювати серед своїх громадян є недотримання правил пожежної безпеки, паління в непризначених для цього місцях тощо. Після звернення президента України до росіян зі словами «Хватит курить где попало, курите там, где ещё не попало» (досл. «Досить палити де попало, паліть там, де ще не попало»), цей заклик став «вірусним» серед українців у ЗМІ, соціальних мережах, тому ми вирішили, що приклад такої мовної гри також вартий нашої уваги. На жаль, англійською мовою цю мовну гру відтворити вкрай важко, якщо взагалі реально, тому перекладач вирішив вдатись до динамічної еквівалентності, відтворивши головну думку цього речення.

Отже, на основі проаналізованих прикладів мовної гри ми дійшли висновку, що таке семантико-стилістичне явище полягає у незвичному змішуванні мовних норм з метою підвищення експресивності висвітленої інформації. Як правило, мовна гра відбувається на фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному рівнях. Унаслідок російського повномасштабного вторгнення джерелом мовної гри стали різноманітні порівняння на основі назв військової техніки, а також мовна гра, що ґрунтується на гумористичному використанні російських слів чи словосполучень, транслітерованих українською мовою.

РОЗДІЛ 4

СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВО-АВІАЦІЙНИХ ТЕРМІНІВ

4.1. Класифікація сучасних військово-авіаційних термінів

Зважаючи на окупацію російськими військами сходу України та анексію Криму у 2014 році, а також повномасштабне російське вторгнення 24 лютого 2022 року на територію України, мова сучасної преси також насичена військово-авіаційними термінами. Як ми зазначали в першому розділі, до термінної лексики належать лексичні одиниці, які виходять за межі термінологічного поля й можуть використовуватися в незвичному контексті. Такі приклади ми розглянули в попередньому розділі. Окрім цього, до термінної лексики входять і власне терміни.

Сучасні лінгвісти пропонують різні тлумачення терміна. До прикладу, О. О. Селіванова зазначає, що терміном є слово чи словосполучення, яким позначають поняття спеціального спілкування у певній галузі знань чи людській діяльності [57, с. 617]. В. І. Карабан трактує «термін» як мовний знак, який представляє собою поняття спеціальної, професійної галузі науки чи техніки [31, с. 315]. Е. Ф. Скороходько також вважає, що терміном є слово чи словосполучення, яке відображає конкретне поняття науки, техніки або іншої галузі людської діяльності та має визначення, що розкриває його ознаки [63, с. 7]. Так, до ключових характеристик терміна Л. О. Симоненко відносить системність, відповідність позначуваному поняттю, а також наявність визначення, однозначності в межах термінологічного поля, лаконічності, стилістичної нейтральності, інформативності тощо [61, с. 21].

Окремими питаннями військової термінології займались Ю. В. Байло, В. В. Балабін, Л. Л. Нелюбін, Н. Д. Фоміна В. Н. Шевчук. Так, на думку Н. Д. Фоміної, військова лексика становить собою особливий пласт лексичних одиниць. Це пов'язано з тим, що така лексика є основою особливої галузі діяльності людини, а саме підготовки збройних сил, оперативно-тактичних мистецтв, різних видів зброї тощо [75, с. 3-5].

На основі численної кількості прикладів військово-авіаційних термінів, які найчастіше зустрічаються в газетних матеріалах, ми виокремили шість лексико-семантичних полів. Пропонуємо далі розглянути ці мікрополя та військово-авіаційну лексику, якою вони представлені:

1. Військово-авіаційні терміни на позначення початку та наслідків війни.

До цього лексико-семантичного мікрополя увійшли назви різних видів мобілізації, як от *повна мобілізація* – *full mobilisation* [97; 92], *часткова мобілізація* – *partial mobilisation* [97; 92] та *промислова мобілізація* – *industrial mobilisation* [97; 92], а також різні військові дії, які пов'язані з розв'язанням та закінченням війни і її результатами: *напад* – *attack* [97; 92], *зачистка* – *clearing operation* [97; 92], *вирва* – *crater* [97; 92], *капітуляція* – *surrender* [97; 92], *загиблий* – *casualty* [97; 92], *переселенці* – *displaced people* [97; 92], *біженці* – *refugees* [97; 92], *евакуація* – *evacuation* [97; 92], *повернення* – *repatriation* [97; 92]. Детальніше їх використання можна побачити на прикладах таких речень, взятих із газетних матеріалів:

... Росії доведеться оголошувати **повну мобілізацію**, щоб досягти запланованих цілей ... [97]

... Russia will have to announce **full mobilisation** in order to achieve its goals [92].

... Данилов назвав оголошення **часткової мобілізації** в Росії планом ... Путіна з утилізації громадян РФ [97].

... Danilov ... described the announcement of **partial mobilisation** as Putin's plan to "get rid of Russians." [92]

Кремль проводить приховану «**промислову мобілізацію**» ... [97]

Kremlin carries out covert "**industrial mobilisation**" ... [92]

А я зараз вам покажу, звідки на Білорусь готувався **напад** ... [97]

And now I will show you where they were preparing an **attack** on Belarus from [92].

Сили оборони України ... увійшли до Святогірська і проводять **зачистку** місцевості [97].

Ukrainian Defence Forces have entered Sviatohirsk ... and are conducting a **clearing operation** in the area [92].

... вибух ракети утворив **вирву** глибиною у 4 метри [97].

... *the blast created a 4-meter-deep **crater*** [92].

Ворог готує дезу про **капітуляцію** [97].

*The enemy is preparing disinformation about **surrender*** [92].

З-під ... завалів рятувальники витягнули одного **загиблого** [97].

*Rescuers have recovered one **casualty** from under the rubble* [92].

... найбільше **переселенців** зареєстровані в Донецькій, Луганській, Харківській, Дніпропетровській та Київській областях [97].

*The largest number of **displaced people** hail from Donetsk, Luhansk, Kharkiv, Dnipropetrovsk, and Kyiv Oblasts* [92].

... окупанти обстріляли колону **біженців** ... [97]

*Aggressors shelled a convoy of **refugees*** ... [92]

Під час **евакуації** росіяни розпочали масований обстріл [97].

*Russians started a massive attack during the **evacuation*** [92].

... кожне **повернення** незаконно депортованих дітей в Україну – це маленька спецоперація [97].

... *each **repatriation** of an illegally deported child to Ukraine is akin to a small special operation* [92].

2. Військово-авіаційні терміни на позначення воєнних дій.

Це лексико-семантичне поле є одним із найчисельніших, адже воно стосується різноманітних способів та прийомів ведення війни. Тут ми виокремили такі приклади, як *наступ* – *offensive* [97; 92], *прорив* – *breakthrough* [97; 92], *ескалація* – *escalation* [97; 92], *диверсія* – *sabotage* [97; 92], *авіаційний удар* – *air strike* [97; 92], *ядерний удар* – *nuclear strike* [97; 92], *повітряна атака* – *air attack* [97; 92], *бойове завдання* – *combat mission* [97; 92], *повітряний бій* – *air battle* [97; 92], *бойовий виліт* – *combat sortie* [97; 92], *бойові дії* – *hostilities* [97; 92], *активні дії* – *direct action* [97; 92], *повітряна розвідка* – *air reconnaissance* [97; 92], *перевага у повітрі* – *air superiority* [97; 92], *бомбардування* – *bombing* [97; 92], *вогнева підтримка* – *fire*

support [97; 92], *безперервний вогонь* – *continuous fire* [97; 92], *технічний рейс* – *technical flight* [97; 92], *деблокування* – *unblocking* [97; 92], *протидія* – *countermeasures* [97; 92], *тероризм* – *terrorism* [97; 92], *операційна пауза* – *operational pause* [97; 92]. Далі пропонуємо розглянути використання перерахованих термінів у газетних вирізках на військово-авіаційну тематику:

... *повторний **наступ** на Київ навряд чи вдасться* [97].

... *new **offensive** on Kyiv unlikely to succeed* [92].

*Українські захисники ... зірвали спробу **прориву** окупантів ...* [97]

*Soldiers ... have thwarted a **breakthrough** attempt undertaken by the Russian occupying forces ...* [92]

*Мер Львова ... зібрав оперативну нараду ... щоб розуміти, як влада діятиме на випадок **ескалації** з боку Білорусі* [97].

*Mayor of Lviv ... has called an operational meeting ... to understand how the authorities will act in the event of an **escalation** on the part of Belarus* [92].

... *це була спроба **диверсії** на електронідастанції ...* [97]

... *it was an attempted **sabotage** of an electrical substation ...* [92]

*Двічі ... ворог наносив **авіаційні удари** ...* [97]

*The enemy twice launched **air strikes** ...* [92]

*Медведев зробив прогноз щодо **ядерного удару** по Україні* [97].

*Medvedev makes forecast about **nuclear strike** on Ukraine* [92].

*Внаслідок **повітряної атаки** ворога ..., ракетними ударами пошкоджені 15 приватних будинків ...* [97]

*As a result of the Russian **air attack** ..., missile strikes damaged 15 private homes ...* [92]

*Під час виконання **бойового завдання** у **повітряному бою** героїчно загинув, захищаючи небо країни, полковник Збройних сил України ...* [97]

*While performing a **combat mission** in an **air battle**, Colonel of the Armed Forces of Ukraine ... heroically died defending the country's skies* [92].

Це був його сотий **бойовий виліт**. Справжній український герой ... [97]

*It was his hundredth **combat sortie**. A real Ukrainian hero ... [92]*

Ворог активізував **бойові дії** на Краматорському напрямку ... [97]

*Russia ramps up **hostilities** on Kramatorsk front ... [92]*

На Волинському та Поліському напрямках ворог **активних дій** не проводив ... [97]

*In the Volyn and Polissya area, the Russian invaders have not been engaged in **direct action** ... [92]*

Не припиняється ворожими підрозділами і **повітряна розвідка** [97].

*Enemy units are conducting constant **aerial reconnaissance** [92].*

... російська «**перевага у повітрі**» ... є абсолютним фактом, це справді так [97].

*Russia's **air superiority** ... is an absolute fact, it is indeed the truth [92].*

З'явилося відео перших хвилин після **бомбардування** драмтеатру у Маріуполі ... [97]

*Video of the first minutes after the **bombing** of the Mariupol Drama Theater was published ... [92]*

... ворог розвернув артилерійські підрозділи для **вогневої підтримки** дій своїх сил [97].

*The enemy has deployed artillery divisions to provide **fire support** for their forces ... [92]*

... окупанти скаржаться, що ... сидять ... під **безперервним вогнем** ЗСУ ... [97]

*... the occupiers complain that they are sitting ... under **continuous fire** from the Armed Forces of Ukraine ... [92]*

... повітряне судно виконувало **технічний рейс** ... [97]

*... the aircraft was performing a **technical flight** ... [92]*

... Україні потрібна американська реактивна система залпового вогню *MLRS*, в тому числі для **деблокування** Чорного моря [97].

... *Ukraine needs the American MLRS multiple launch rocket system, including for unblocking the Black Sea* [92].

... зафіксовано кілька випадків застосування ... іранських безпілотників, ... **протидія** організовується [97].

... *several cases of the use of Iran-made drones ... have been detected; ... countermeasures are being organised* [92].

... Росія – найбільше джерело **тероризму** у світі [97].

... *Russia is the greatest source of terrorism in the world* [92].

... російські військові, ймовірно, зроблять певну **операційну паузу** в найближчі кілька тижнів [97].

... *the Russian military will probably take a certain operational pause in the next few weeks* [92].

3. Військово-авіаційні терміни на позначення назв зброї, боєприпасів, техніки, місця їх скупчення.

Найбільша кількість проаналізованих нами військово-авіаційних термінів увійшла саме до цього лексико-семантичного мікрополя. І це не дивно, адже ведення війни неможливе без використання різноманіття військово-авіаційної техніки, яка допомагає військовим знищувати супротивника на суші, в повітрі та на морі. Сюди ми віднесли такі приклади: *авіаційні бомби* – *aerial bombs* [97; 92], *крилата ракета* – *cruise missile* [97; 92], *балістична ракета* – *ballistic missile* [97; 92], *керована ракета* – *guided missile* [97; 92], *ракета класу «повітря-земля»* – *air-to-surface missile* [97; 92], *ракета класу «повітря-повітря»* – *air-to-air missile* [97; 92], *безпілотний літальний апарат* – *unmanned aerial vehicle* [97; 92], *безпілотник* – *drone* [97; 92], *гелікоптери* – *helicopters* [97; 92], *бомбардувальники* – *bombers* [97; 92], *винищувач* – *fighter jet* [97; 92], *бойова броньована машина* – *armoured combat vehicle* [97; 92], *дрейфуюча міна* – *drifting mine* [97; 92], *плаваюча міна* – *floating mine* [97; 92], *самохідна гаубиця* – *self-propelled howitzer* [97; 92], *скупчення техніки* –

cache of equipment [97; 92], *склад із боєприпасами – ammunition depot* [97; 92], *бойова техніка – military equipment* [97; 92], *колона техніки – convoy of military equipment* [97; 92], *матеріально-технічні засоби – materiel* [97; 92], *боєприпаси – munition* [97; 92], *військові бази – military bases* [97; 92], *безпілотний комплекс – unmanned system* [97; 92], *флагман – flagship* [97; 92], *десантний катер – landing craft* [97; 92]. У контексті повномасштабного російського вторгнення ці терміни використовуються таким чином:

... російський ворожий літак скинув ... авіаційні бомби ... [97]

... a Russian military plane dropped ... aerial bombs ... [92]

Розміри воронки змушують припустити, що боєприпас, що залишив її, був крилатою або балістичною ракетою [97].

The size of the funnel suggests that it was created by a cruise or ballistic missile [92].

... збито одну керовану ракету X-59 ... [97]

The Ukrainian Armed Forces ... shot down one X-59 guided missile ... [92]

Збройні сили РФ застосували ракету класу X-55 «повітря-земля» по приватному сектору міста [97].

Russian Armed Forces used a Kh-55 air-to-surface missile, targeting the city's residential area [92].

«Орлан-10» збивають ... ракетою класу «повітря-повітря» ... [97]

“Orlan-10” drones are shot down by ... an air-to-air missile ... [92]

Збройні сили ... знищили російський безпілотний літальний апарат «Форпост» [97].

... the Armed Forces destroyed a Russian Forpost unmanned aerial vehicle [92].

Українська піхота збила ворожий безпілотник [97].

Ukrainian infantry shot down aggressors' drone [92].

Українські захисники ... завдали ворогу ... ударів з повітря – гелікоптерами, бомбардувальниками ... [97]

*Ukrainian defenders ... have dealt ... air strikes against the Russian invaders – using **helicopters, bombers** ... [92]*

*Ворожий **винищувач** ... намагався атакувати ... наші літаки, але успіху не мав [97].*

*A Russian ... **fighter jet** tried to attack Ukrainian aircraft ... but was unsuccessful [92].*

*... бійці «Азову» вивели з ладу **бойову броньовану машину** ... [97]*

*... Azov fighters destroyed an **armoured combat vehicle** ... [92]*

*... військові знешкодили **дрейфуючу міну** [97].*

*Military personnel defused a **drifting mine** ... [92]*

*Повідомлення про **плаваючу міну** надійшло від цивільного теплохода ... [97]*

*The report of a **floating mine** came from a civilian ship ... [92]*

*Низький уклін конструкторам та виробникам української **самохідної гаубиці «Богдана»** ... [97]*

*We bow down before the engineers and manufacturers of the Ukrainian **Bohdana self-propelled howitzer** ... [92]*

*... було влучання ... по **скупченню техніки** в Каховському районі [97].*

*... strikes ... hit ... a **cache of equipment** in the Kakhovka district [92].*

*У районі ... Белгородської області ... горить **склад із боєприпасами** [97].*

*An **ammunition depot** is on fire near ... Belgorod Oblast ... [92]*

*Воїни ... продовжують знищувати **бойову техніку** окупантів-терористів! [97]*

*The soldiers ... continue to destroy the **military equipment** of the terrorist invaders! [92]*

*... було знищено частину **колони російської техніки** ... [97]*

*Part of a **convoy of Russian military equipment** was destroyed ... [92]*

... триває перегрупування підрозділів противника, створення запасів **матеріально-технічних засобів** [97].

... the occupiers' units are being regrouped and stocks of **materiel** are being created [92].

... окупанти підірвали частину **боєприпасів** на території ЗАЕС [97].

... the Russians detonated **munition** at the ZNPP [92].

Збройні сили вдарили по одній з найбільших ворожих **військових баз** ... [97]

The Armed Forces of Ukraine struck one of the largest Russian **military bases** ... [92]

Встановивши точні координати ворожих машин з допомогою **безпілотного комплексу**, воїни передали ці дані артилеристам НГУ ... [97]

Having established the exact coordinates of enemy vehicles with the help of an **unmanned system**, the soldiers passed this data to the National Guards artillerymen ... [92]

Російські окупанти знищили **флагман** української авіації – легендарний Ан-225 «Мрія» [97].

The Russian occupiers destroyed the **flagship** of Ukrainian aviation, the legendary An-225 Mriya [92].

... було вражено **десантний катер** РФ ... [97]

... a Russian **landing craft** ... had been hit ... [92]

4. Військово-авіаційні терміни на позначення військових рангів та інших особливостей організації військової служби.

Це лексико-семантичне поле наповнене військово-авіаційними термінами, які позначають військових, їхні звання, а також різні назви ворогів та зрадників, наприклад, **військові** – *military personnel* [97; 92], **захисники** – *defenders* [97; 92], **піхота** – *infantry* [97; 92], **контрактники** – *active-duty personnel* [97; 92], **авіаційний навідник** – *air forward observer* [97; 92], **супротивник** – *adversary* [97; 92], **окупанти** –

occupiers [97; 92], *колаборанти* – *collaborators* [97; 92], *затриманий* – *detainee* [97; 92]. Ось як їх вживають автори газетних матеріалів:

... **військові** знешкодили дрейфуючу міну [97].

Military personnel defused a drifting mine ... [92]

Українські **захисники** ... завдали ворогу ... ударів з повітря ... [97]

Ukrainian defenders ... have dealt ... air strikes against the Russian invaders ...
[92]

Українська **піхота** збила ворожий безпілотник [97].

Ukrainian infantry shot down aggressors' drone [92].

У Міноборони РФ теж кажуть, нібито у війні з Україною беруть участь лише **контрактники** [97].

The Russian Ministry of Defence also says that only active-duty personnel are involved in the war against Ukraine [92].

... колишній вчитель став **авіаційним навідником** ЗСУ [97].

... *a former teacher became an air forward observer* [92].

... **супротивник** не знає, чого чекати від нас [97].

Our adversary shouldn't know what to expect from us [92].

... російські **окупанти та колаборанти** бояться опору місцевого населення ...
[97]

... *Russian occupiers and collaborators are afraid of the resistance of the local population ...* [92]

... **затриманий** забезпечував паливом військову техніку загарбників ... [97]

... *the detainee provided fuel for Russian military equipment ...* [92]

5. Військово-авіаційні терміни на позначення військових частин, підрозділів та структур.

Військово-авіаційними термінами, якими представлено зазначене лексико-семантичне мікрополе, стали такі приклади, як *військова розвідка* – *military intelligence* [97; 92], *зовнішня розвідка* – *foreign intelligence* [97; 92], *десант* –

paratrooper [97; 92], *артилеристи* – *artillerymen* [97; 92], *Десантно-штурмові війська* – *Air Assault Forces* [97; 92], *Повітряні сили* – *Air Force* [97; 92], *Збройні сили* – *Armed Forces* [97; 92], *стратегічна авіація* – *strategic aircraft* [97; 92], *штурмова авіація* – *attack aircraft* [97; 92], *армійська авіація* – *army aircraft* [97; 92], *наступальне угруповання* – *attack group* [97; 92], *воєнізовані формування* – *paramilitary forces* [97; 92], *силовики* – *security forces* [97; 92], *Сили спеціальних операцій* – *Special Operations Forces* [97; 92]. У газетних статтях можна побачити такі приклади їх використання:

*Українська **військова розвідка** прогнозує, що російські окупаційні війська ... спробують захопити все Чорноморське узбережжя України ...* [97]

*Ukrainian **military intelligence** predicts that Russian occupation forces will ... try to capture the entire Black Sea coast of Ukraine ...* [92]

*Першим постраждало відділення **зовнішньої розвідки** ФСБ ...* [97]

*The first to suffer were the head of the **foreign intelligence** unit ...* [92]

*... почались тренування **десанту** ...* [97]

*... **paratrooper** training begins ...* [92]

***Артилеристи Десантно-штурмових військ** ЗСУ знищили колону з боєприпасами ... російських окупантів* [97].

***Artillerymen of the Air Assault Forces** of the Armed Forces of Ukraine destroyed a Russian convoy with ammunition ...* [92]

***Повітряні сили** знищили ... ракети, запущені **стратегічною авіацією** РФ* [97].

*Ukrainian **Air Force** destroys ... missiles launched by Russian **strategic aircraft*** [92].

*... ніхому росіян підтримують **штурмова та армійська авіація*** [97].

*Russian ground forces are supported from the air by **attack and army aircraft*** [92].

***Збройні сили** вдарили по одній з найбільших ворожих військових баз ...* [97]

The Armed Forces of Ukraine struck one of the largest Russian military bases ...
[92]

Захисники міста Києва продовжують відбиття наступу ворога, нанесення ураження його наступальним угрупуванням ... [97]

The defenders of Kyiv continue to repel the attack by Russian forces, defeat their attack group ... [92]

... уродженець м. Львова ... надавав допомогу державі-агресору та її воєнізованим формуванням ... [97]

... a resident of Lviv ... provided assistance to the aggressor state and its paramilitary forces ... [92]

Силовики запобігли спробі ГРУ вбити Резнікова і Буданова [97].

Ukraine's security forces foil Russian assassination attempts on Defence Minister and intelligence chief [92].

Українські захисники із Сил спеціальних операцій зірвали спробу прориву окупантів ... [97]

Soldiers from the Ukrainian Special Operations Forces have thwarted a breakthrough attempt undertaken by the Russian occupying forces ... [92]

6. Військово-авіаційні терміни на позначення місця ведення бойових дій, розміщення військових частин.

Російсько-українська війна ведеться як на суші, в повітрі, на морі, так і у віртуальному просторі. Тому до зазначеного лексико-семантичного мікрополя увійшли такі військово-авіаційні терміни, як *аеродром* – *airfield* [97; 92], *окопи* – *trenches* [97; 92], *відкрите море* – *high seas* [97; 92], *зона відчуження* – *exclusion zone* [97; 92], *кіберпростір* – *cyberspace* [97; 92], *район ведення бойових дій* – *combat area* [97; 92], *дислокація* – *deployment* [97; 92], *тил* – *rear* [97; 92]. Приклади їх використання у сучасних газетах можемо побачити нижче:

У Севастополі пожежа на аеродромі «Бельбек» ... [97]

Fire at Belbek airfield in Sevastopol ... [92]

... окупанти скаржаться, що ... сидять в **окопах** під безперервним вогнем ... [97]

... the occupiers complain that they are sitting in the **trenches** ... under continuous fire ... [92]

«Сапфір» – українське цивільне спеціалізоване судно, яке ... здатне виконувати відповідні задачі у **відкритому морі** [97].

“Sapphire” is a specialised Ukrainian civilian vessel, which ... is able to perform relevant tasks on the **high seas** [92].

У зоні відчуження біля Чорнобильської АЕС виявлено 31 осередок пожеж ... [97]

Thirty-one fires have been reported in the **exclusion zone** near the Chornobyl nuclear power plant ... [92]

Міністр цифрової трансформації ... заявив про створення армії IT-фахівців для боротьби у **кіберпросторі** [97].

The Minister for Digital Transformation of Ukraine ... announced the creation of an army of IT specialists to fight ... in the **cyberspace** [92].

... кораблі флоту окупантів ... виконують завдання з ізоляції **району ведення бойових дій** ... [97]

... the ships of the occupying fleet ... carry out missions to isolate the **combat area** ... [92]

На Херсонщині окупанти шукають місця **дислокації** ближче до населення ... [97]

In the Kherson region, the occupiers are looking for places of **deployment** closer to the population ... [92]

... російські військові намагалися прорватися в **тил** українських захисників ... [97]

... the Russian military tried to break through to the **rear** of the Ukrainian defenders ... [92]

Отже, до термінолексики також входять терміни у класичному для нас розумінні. Зважаючи на воєнний стан в Україні, ми спостерігаємо органічне вкраплення різноманітних військово-авіаційних термінів у мову газет. На основі проаналізованих прикладів ми змогли виділити 6 основних лексико-семантичних мікрополів, як от військово-авіаційні терміни на позначення: 1) початку та наслідків війни; 2) воєнних дій; 3) назв зброї, боєприпасів, техніки, місця їх скупчення; 4) військових рангів та інших особливостей організації військової служби; 5) військових частин, підрозділів та структур; та 6) місця ведення бойових дій, розміщення військових частин.

4.2. Способи перекладу сучасних військово-авіаційних термінів

Одним із найбільш розповсюджених осередків формування термінної лексики є переклад. Переклад – це не просто намагання відтворити ту чи іншу інформацію засобами іншої мови, а ще й перевірка можливостей мови перекладу, ступеню її спроможності передати ідею, закладену в оригінальному тексті. У тому випадку, якщо в мові перекладу відсутні потрібні лексичні одиниці, саме перед перекладачами постає завдання створити відповідний лексичний еквівалент того чи іншого терміна [6, с. 44]. Узагалі, переважна більшість термінів має свій відповідний термін-еквівалент в мові перекладу, тому використання перекладачем аналогів, синонімічних замінів чи описового перекладу зводиться до мінімуму. Зазначимо, що еквівалент – це незмінна лексична відповідність, що чітко відповідає значенню слова. Ті терміни, які мають еквіваленти в мові перекладу, слугують своєрідною опорою в тексті. Вони дають можливість точно відтворити значення слів мови оригіналу, а також встановити характер тексту. Ось чому так важливо збагачувати базу еквівалентних термінів [76, с. 34].

Отож перейдемо до аналізу перекладу виокремлених нами у попередньому підрозділі сучасних військово-авіаційних термінів з газетних матеріалів. Так, на рівні слів і словосполучень еквівалентність перекладу досягається шляхом використання еквівалентних термінів чи усталених виразів.

Наприклад: повна мобілізація – *full mobilisation* [97; 92], часткова мобілізація – *partial mobilisation* [97; 92], промислова мобілізація – *industrial mobilisation* [97; 92], напад – *attack* [97; 92], зачистка – *clearing operation* [97; 92], вирва – *crater* [97; 92], капітуляція – *surrender* [97; 92], загиблий – *casualty* [97; 92], переселенці – *displaced people* [97; 92], біженці – *refugees* [97; 92], евакуація – *evacuation* [97; 92], повернення – *repatriation* [97; 92], наступ – *offensive* [97; 92], прорив – *breakthrough* [97; 92], ескалація – *escalation* [97; 92], диверсія – *sabotage* [97; 92], авіаційний удар – *air strike* [97; 92], ядерний удар – *nuclear strike* [97; 92], повітряна атака – *air attack* [97; 92], бойове завдання – *combat mission* [97; 92], повітряний бій – *air battle* [97; 92], бойовий виліт – *combat sortie* [97; 92], бойові дії – *hostilities* [97; 92], активні дії – *direct action* [97; 92], повітряна розвідка – *aerial reconnaissance* [97; 92], перевага у повітрі – *air superiority* [97; 92], бомбардування – *bombing* [97; 92], вогнева підтримка – *fire support* [97; 92], безперервний вогонь – *continuous fire* [97; 92], технічний рейс – *technical flight* [97; 92], деблокування – *unblocking* [97; 92], протидія – *countermeasures* [97; 92], тероризм – *terrorism* [97; 92], операційна пауза – *operational pause* [97; 92], авіаційні бомби – *aerial bombs* [97; 92], крилата ракета – *cruise missile* [97; 92], балістична ракета – *ballistic missile* [97; 92], керована ракета – *guided missile* [97; 92], безпілотний літальний апарат – *unmanned aerial vehicle* [97; 92], безпілотник – *drone* [97; 92], гелікоптери – *helicopters* [97; 92], бомбардувальники – *bombers* [97; 92], винищувач – *fighter jet* [97; 92], бойова броньована машина – *armoured combat vehicle* [97; 92], дрейфуюча міна – *drifting mine* [97; 92], плаваюча міна – *floating mine* [97; 92], самохідна гаубиця – *self-propelled howitzer* [97; 92], скупчення техніки – *cache of equipment* [97; 92], склад із боєприпасами – *ammunition depot* [97; 92], бойова техніка – *military equipment* [97; 92], матеріально-технічні засоби – *materiel* [97; 92], боєприпаси – *munition* [97; 92], військові бази – *military bases* [97; 92], безпілотний комплекс – *unmanned system* [97; 92], флагман – *flagship* [97; 92], десантний катер – *landing craft* [97; 92], військові – *military personnel* [97; 92], захисники – *defenders* [97; 92], піхота – *infantry* [97; 92], контрактники – *active-duty personnel* [97; 92], авіаційний навідник – *air forward observer* [97; 92], супротивник – *adversary* [97; 92], окупанти – *occupiers* [97; 92],

коллаборанти – *collaborators* [97; 92], затриманий – *detainee* [97; 92], військова розвідка – *military intelligence* [97; 92], зовнішня розвідка – *foreign intelligence* [97; 92], десант – *paratrooper* [97; 92], артилеристи – *artillerymen* [97; 92], Десантно-штурмові війська – *Air Assault Forces* [97; 92], Повітряні сили – *Air Force* [97; 92], Збройні сили – *Armed Forces* [97; 92], наступальне угрупування – *attack group* [97; 92], воєнізовані формування – *paramilitary forces* [97; 92], силовики – *security forces* [97; 92], Сили спеціальній операцій – *Special Operations Forces* [97; 92], аеродром – *airfield* [97; 92], окопи – *trenches* [97; 92], відкрите море – *high seas* [97; 92], зона відчуження – *exclusion zone* [97; 92], кіберпростір – *cyberspace* [97; 92], дислокація – *deployment* [97; 92], тил – *rear* [97; 92].

Вилучення зустрічались у двох військово-авіаційних термінах лексико-семантичного мікрополя «зброя, боєприпаси, техніка, місця їх скупчення», а саме: ракета класу «повітря-земля» – *air-to-surface missile* [97; 92], ракета класу «повітря-повітря» – *air-to-air missile* [97; 92]. Як бачимо, в англійських термінах вилучено іменник-уточнення «класу», однак це вилучення жодним чином не порушує еквівалентності на рівні словосполучення. Окрім цього, вилучення спостерігається також у військово-авіаційному терміні «район ведення бойових дій» [97] з лексико-семантичного мікрополя «місця ведення бойових дій, розміщення військових частин». Англійською перекладач лаконічно відтворив його як “*combat area*” (досл. «район бойових дій») [92]. Вважаємо, що таке вилучення є ситуативно адекватним. До того ж, мовна норма англійської мови та еквівалентність на рівні словосполучення не порушені.

Додавання зустрілось лише в одному військово-авіаційному терміні, який представлений у лексико-семантичному мікрополі «зброя, боєприпаси, техніка, місця їх скупчення». В українському газетному тексті автор використав термін «колона техніки» [97], який в англійській версії статті був перекладений як “*convoy of military equipment*” [92], тобто з додаванням прикметника “*military*” (досл. «військова»). Оскільки у газетній статті висвітлюються новини з поля бою, українській аудиторії зрозуміло, що йдеться про військову техніку.

Автор англійського перекладу вирішив уточнити цю інформацію, але знову ж таки, еквівалентність на рівні словосполучення жодним чином не порушується, тому таке додавання є ситуативно адекватним.

Конкретизація застосовувалась під час перекладу військово-авіаційних термінів «*стратегічна авіація*» [97], «*штурмова авіація*» [97] та «*армійська авіація*» [97], які входять до лексико-семантичного мікрополя «військові частини, підрозділи та структури». В англійському варіанті газетного матеріалу ці терміни перекладено як “*strategic aircraft*” [92], “*attack aircraft*” [92] та “*army aircraft*” [92] відповідно. Тобто перекладач конкретизував у кожному словосполученні український збірний іменник «авіація» англійським “*aircraft*” (досл. «літак»).

Отже, більшість військово-авіаційних термінів мають свій усталений еквівалент в мові перекладу. Зважаючи на це, використання перекладачами лексичних трансформацій є мінімальним (Додаток Ж). Так, нами було виокремлено 90 військово-авіаційних термінів, серед яких 93 % було перекладено англійською мовою на основі еквівалента, 3% – шляхом вилучення, 3% – конкретизації значення, 1% – додавання (Додаток З). Однак використані трансформації жодним чином не порушили еквівалентності на рівні слів та словосполучень і були ситуативно адекватними.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі проаналізовано аспект перекладу сучасної військово-авіаційної термінології на основі газетних матеріалів.

Проведене дослідження дозволило нам дійти таких висновків:

1. У результаті бурхливого розвитку масової комунікації, сучасних інформаційних технологій досить актуальним стало дослідження дискретних частин медіапотоку. Його основним елементом виступає медіатекст, який включає в себе газетну статтю, радіопередачу, теленовини, реклами в мережі Інтернет тощо. Наше дослідження націлене на детальний аналіз саме газетної статті. Важливо зазначити, що газети вважаються найдавнішим засобом масової комунікації. До того ж, газетний текст представляє собою організовану систему, де абсолютно все знаходиться у взаємозв'язку та є взаємозумовленим. Серед завдань, які виконують газети виділяють інформаційне, аналітичне, регулятивне, оцінне та прогнозувальне (Додаток А). З огляду на це, для газет характерною є реалізація таких функцій, як інформаційна, просвітницька, виховна, організаторська, аналітико-критична, а також розважальна. Нині до цих функцій варто додати ще й маніпулятивну. Класичними жанрами преси прийнято називати інформаційний, аналітичний (дослідний) та художньо-публіцистичний (художньо-дослідний). Однак із впливом нових інформаційних технологій, відбувається уніфікація зазначених жанрів, й, до того ж, поняття «жанр» у періодичних виданнях замінюється поняттям «текст». Пояснюється це явище все більшою розкутістю журналістики, перетворенням автора газетних матеріалів із безособового передавача інформації на її тлумача, а також роботою сучасної журналістики у форматі діалогу з читачами.

2. Газети слугують не лише своєрідним майданчиком для проведення ідеологічних дискусій, а й сполучним елементом, що сприяє становленню та розвитку мовних норм. Мова як українських, так і англійських газет характеризується вживанням галузевих термінів, образної лексики, аббревіатур, неологізмів. Відмінним є те, що в українських газетах поки що зберігається тенденція до використання різноманітних мовних кліше, на противагу англійській пресі.

Однаково ставляться автори українських та англійських газетних статей до оформлення заголовків, де досить часто можна побачити приклади мовної гри для заохочення аудиторії до прочитання тієї чи іншої інформації. Окрім цього, мова газет також насичена термінною лексикою.

3. У мовознавстві поняття «термінологія» та «термінна лексика» розглядаються як взаємозамінні одиниці. Проте нині все більше мовознавців (І. М. Кочан, М. І. Навальна, О. А. Стишов, Л. В. Туровська) починають зазначати, що термінна лексика охоплює не лише терміни у звичному для нас розумінні. Сюди також належать термінні одиниці, які виходять за межі термінологічного поля, а також ті, які використовуються у нетиповому контексті та не мають усіх характеристик терміна (системність, чітке визначення, однозначність у межах конкретної терміносистеми, відсутність емоційного та стилістичного забарвлення). Ядром термінологічного складу є терміни, навколо яких знаходяться термінолексеми, тобто ті одиниці, які лиш починають закріплюватись практикою, але їх форма та зміст можуть зазнавати трансформацій. Зазначимо, що термінна лексика слугує центральним пластом лексики тієї чи іншої сфери знань. Саме тому вона охоплює так звану професійну лексику, до якої входять професіоналізми, жаргонізми та номени.

4. Поступове збільшення кількості термінної лексики пояснюється мовознавцями екстра- та інтралінгвальними факторами. До перших відносять процес глобалізації, становлення нового суспільного мислення, впровадження сучасних технологій у всі сфери людської діяльності тощо. Прикладами других є системний характер термінолексики та закон мовної енергії. Зважаючи на те, що термінна лексика є найдинамічнішою складовою лексико-семантичної системи мови, вона реагує на всі зміни, які мають місце у світі. Ось чому її нерідко можна побачити на сторінках сучасної преси. Мовознавці використовують цей факт з користю для своїх наукових праць, аналізуючи термінну лексику газетного тексту, наприклад, з позиції семантико-структурного, комунікативного, комунікативно-функціонального, когнітивного чи семіотичного підходу.

5. Сьогодні простежується активне використання термінологіки в мові преси, де вона стала важливим засобом для опису навколишньої дійсності. Автори газетних матеріалів все частіше користуються сучасною науковою термінологією, яка раніше вважалася предметом зацікавлення лише фахівців виробничої або наукової сфери. Завдяки цьому газетні тексти увиразнюються, набувають свіжого звучання, їхня мова стає сповненою нових емоційних та стилістичних відтінків. Отож автори газетних публікацій намагаються кожного разу здивувати аудиторію нестандартним висвітленням сучасних подій завдяки майстерному вживанню термінологіки. У результаті цього, читачі формують нові асоціації, аналогії й збільшують таким чином свої розумові здібності.

6. Використання авторами газет різноманітних неологізмів також дозволяє їм експресивніше висвітлювати події, які відбуваються нині на території нашої країни унаслідок повномасштабної російської агресії (Додатки В, Г). Узагалі, термін «неологізм» є умовним й означає нове за формою чи змістом слово або словосполучення. Збільшення кількості неологізмів за останні десятиліття дозволяє виокремити певні типи неологізмів, як от фонологічні, семантичні та синтаксичні, а також неологізми-запозичення. За формою та змістом виділяють такі їх типи, як власне неологізми, новоутворення, транснамінації та семантичні неологізми.

Власне неологізми представляють собою абсолютно нові слова за своєю формою та семантикою, за допомогою яких нові реалії отримують свої відповідні назви. Так, серед військово-авіаційних неологізмів, які нині часто можна віднайти на сторінках сучасних газет є неологізми-запозичення, які позначають військову техніку (*Байрактари, Джавеліни, Енлоу, Стінгери, Іскандери*), а також різні нові військові явища (*екстракція*). Щодо їх перекладу англійською мовою, то всі вони мають свій еквівалент в мові перекладу, тому перекладачі з легкістю відтворили їх для англомовних читачів.

Новоутвореннями є слова, які утворились із вже наявних у мові слів шляхом використання моделей словотворення. Серед виокремлених нами прикладів більшість новоутворень сформувались шляхом додавання префікса «де-» до вже відомих слів в українській мові (*деколонізація, дерусифікація, денуклеаризація,*

деокупація, демілітаризація) а також додавання префікса «де-» та суфікса «-ізація» (десатанізація, дешайтанізація). До інших способів виникнення новоутворень увійшли поєднання двох основ (*тероборона, спецоперація*), а також додавання до основи суфіксу «-ізм» (*путінізм*). Переклад проаналізованих новоутворень також не викликав проблем для перекладачів, адже усі вони мають свій відповідник.

Трансномінації створюються з метою надання вже наявному в мові нейтральному за своїм значенням слову більш експресивного забарвлення. Серед військово-авіаційних трансномінацій ми віднайшли такі приклади, як *русня, z-зомбі, ерефія, московія, затрофеїти, мінуснути, умиротворити, передок, деза, мобіки*. Зі свого боку, перекладачі віддавали перевагу залишати емоційно-нейтральні еквіваленти зазначених трансномінацій. Таке рішення можна пояснити тим, що англomовна аудиторія не настільки обізнана в усіх нових реаліях, до появи яких призвела російська агресія на території України, тому перекладачі вдавались до «сухого», але зрозумілого відтворення інформації.

Суть семантичних неологізмів полягає в тому, що морфологічна та фонетична структура таких слів залишається незмінною, а змістове наповнення зазнає суттєвих перетворень. До військово-авіаційних неологізмів ми віднесли такі приклади, як *бавовна, мордор, орки, Град, Ураган, Смерч, Калібри, Кинджали, приліт, тривога, паляниця, Патрон, привид, орлан, шахід, мопед, концерт кобзона*. Під час їх перекладу англійською мовою перекладачі вдавались або ж до пояснення змісту тих чи інших семантичних неологізмів, або ж намагалися віднайти в мові перекладу лексичну одиницю, схожу за змістовим наповненням до оригіналу.

7. Для сучасного газетного тексту характерним є також використання okazіоналізмів (нових слів, вигаданих автором для особливого випадку). Okazіоналізми вирізняються з-поміж інших лексичних одиниць завдяки своїй оригінальній формі, існуванню поза лексичною системою, спонтанністю появи тощо. Серед військово-авіаційних okazіоналізмів нам вдалося віднайти такі оригінальні приклади, як от *HIMARS-енурез* та *путлерюгенс*. Перекладачам вдалося досить успішно перекласти зазначені okazіоналізми на основі формальної еквівалентності (Додаток Д).

8. Мовна гра – це семантико-стилістичне явище, яке полягає у незвичному змішуванні мовних норм з метою підвищення експресивності висвітленої інформації. Як правило, мовна гра відбувається на фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному рівнях. Унаслідок російського повномасштабного вторгнення джерелом мовної гри стали різноманітні порівняння на основі назв військової техніки, а також мовна гра, заснована на гумористичному використанні російських слів чи словосполучень, транслітерованих українською мовою (Додаток Д). Зважаючи на це, перекладачам було вкрай важко зберегти мовну гру в перекладі, тому, як правило, вони відтворювали головну думку оригіналу.

9. До термінної лексики також входять терміни у класичному для нас розумінні. Унаслідок запровадження воєнного стану в Україні, ми спостерігаємо органічне вкраплення різноманітних військово-авіаційних термінів в мову газет. Так, ми виокремили 90 прикладів військово-авіаційних термінів. На їх основі ми змогли виділити 6 основних лексико-семантичних мікрополів, як от військово-авіаційні терміни на позначення: 1) початку та наслідків війни (13%); 2) воєнних дій (24%); 3) зброї, боєприпасів, техніки, місця їх скупчення (28%); 4) військових рангів та інших особливостей організації військової служби (10%); 5) військових частин, підрозділів та структур (16%); та 6) місця ведення бойових дій, розміщення військових частин (9%) (Додатки Е, Ж).

10. Більшість військово-авіаційних термінів мають свій усталений еквівалент в мові перекладу. Зважаючи на це, використання перекладачами лексичних трансформацій є мінімальним. Так, серед проаналізованих військово-авіаційних термінів 93% було перекладено англійською на основі еквівалента, 3% – шляхом вилучення, 3% – конкретизації значення, 1% – додавання (Додаток З). Варто зазначити, що використані трансформації жодним чином не порушили еквівалентності на рівні слів та словосполучень і були ситуативно адекватними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Аль-Саїд М. Хронотоп газетного тексту (лінгво-когнітивне дослідження на матеріалі інформаційних повідомлень англomовних газет): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2001. 17 с.
2. Антонюк В.С., Полонський Л.Г., Аверченко В.І., Малахов Ю.А. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 276 с.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
4. Беднарчик Р.М. Газетний текст у медіалінгвістичному дискурсі. *Студентські наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2011. Вип. 4. С. 9–13.
5. Білецька В.С. Функціональні особливості сучасного газетного дискурсу. *Актуальні проблеми металінгвістики: збірник наукових праць*. Черкаси: Видав. Чабаненко Ю.А., 2013. С. 132–135.
6. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад: навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
7. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник. Київ, 2014. 142 с.
8. Боярова Л.Г. Українська наукова термінологія в контексті глобалізаційних процесів. *Українська наукова термінологія. Природничі науки: зб. матер. наук.-практ. конф.* Київ: Наук. думка, 2012. Вип. 4. С. 20–28.
9. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства: вибрані праці. Київ: Наук. Думка, 1975. Т. 1. С. 83–84.
10. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук. *Сочинения в двух томах*. 2-е испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступит. статья А.Л. Субботина. М.: Мысль, 1977. Т. 1. Кн. седьмая. С. 385–417.

- 11.Вакуленко М.О. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз: [монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 361 с.
- 12.Велединская С.Б. Курс общей теории перевода. Томск. Изд-во ТПУ, 2010. 230 с.
- 13.Волошина Н., Пампуха І. Порівняльний аналіз понять «патріотизм» і «націоналізм» в Україні. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарнопедагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. 2015. №4. С. 122–129.
- 14.Воробйова Т., Смалько. Л. Назви художніх творів та заголовки як перекладацька проблема (на матеріалах англomовної художньої літератури в перекладах українською). *Лінгвостилістичні студії*, вип. 8, Травень 2018, с. 140–51.
- 15.Горобець І. Сучасний український газетний текст: змістова концепція, структурна специфіка, жанрова диференціація. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2020. Вип. 31. С. 123–132.
- 16.Городиловська Г. Медичні терміни як складова ідіостилю Роман Іваничука. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2016. № 842. С. 115–118.
- 17.Дацишин Х.П. Метафора в українському політичному дискурсі (за матеріалом сучасної періодики): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2005. 18 с.
- 18.Добросклонская Т.Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ. М.: Флинта, 2008. 203 с.
- 19.Добросклонская Т.Г. Что такое медиалингвистика? *Вестник Московского государственного университета. Серія: лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2004. Вип. 2. С. 9–17.
- 20.Добросклонская Т.Г. Медиатекст: теория и методы изучения. *Вестн. Моск. ун-та. Сер. 10. Журналистика*. 2005. №2. С. 28–34.

21. Дорошенко К. Мовна гра як теоретична проблема. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки: зб. наук. пр.* Київ: Київський ун-т ім. Бориса Грінченка, 2010. Вип. 4. С. 140–142.
22. Єрмоленко С. Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця. *Культура слова.* 2013. Вип. 79. С. 123–125.
23. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія. К.: НДПУ, 2007. 444 с.
24. Жайворонок В.В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць. *Мовознавство.* 1999. № 6. С. 32–46.
25. Жлуктенко Ю.О., Двухжилов О.В. Проблеми адекватності перекладу. *Теорія і практика перекладу.* К.: Вища школа, 1981. Вип. 6. С. 85–91.
26. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка. М.: Высш. шк., 1989. 126 с.
27. Загнітко А.П. Сучасний політичний газетний дискурс: риторика і синтаксис. *Донецький вісник Наукового товариства ім. Т. Шевченка.* Донецьк: Східний видавн. дім, 2007. Т. 16. С. 5–19.
28. Іванова О.О. Лінгво-стилістичні особливості перекладу англійських газетних текстів українською мовою. *Наукові записки. Серія «Філологічна».* Вип. 25. 2012. С. 34–36.
29. Каламбет С.В., Іванов Ю.В., Півняк Ю.В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
30. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. *Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми:* навчальний посібник. Вид. 5-те, випр. Вінниця: Нова Книга, 2018. 656 с.
31. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
32. Кияк Т.Р., Науменко А.М. Огуй О.Д. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.

- 33.Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. Київ: Видавн. Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
- 34.Козаченко І.В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2014. № 25. Т. 2. С. 166–168.
- 35.Коломієць Л. Концептуально-методологічні засади українського поетичного перекладу: монографія. Київ: ВПЦ Київський університет, 2004. 522 с.
- 36.Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М.: Высшая школа, 1990. 253 с.
- 37.Космеда Т.А. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. *Грамматика оцінки. Грамматична іграма (теоретичне осмислення дискурсивної практики):* монографія. Дрогобич: Коло, 2013. 228 с.
- 38.Кочукова Н.І., Молькова В.М. Лексичні особливості мови мас-медіа. *Перспективні напрямки сучасної науки та освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і студентів Донбаського державного педагогічного університету, учителів та учнів загальноосвітніх закладів / відп. ред. Н. М. Маторіна.* Слов'янськ: ДДПУ, 2016. Вип. 8. Ч. 1. С. 140–144.
- 39.Кравчук Л.В. Побутові okazіоналізми в текстах засобів масової інформації. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник.* Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2012. Вип. ІХ. С. 81–87.
- 40.Кушч Е.О. Англійські політичні неологізми як перекладацька проблема. *Проблеми семантики слова, речення та тексту: зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгв. ун-т.* Вип. 25 / відп. ред. Н.М. Корбозерова. К.: Вид. центр КНЛУ, 2010. С. 220–228.
- 41.Ладоня К.Ю. Неологізми в українській мові: сутність, визначення, принципи класифікації та функціонування. *Науковий вісник Міжнародного*

- гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія: Філологія. Одеса, 2018. Вип. 36. Т. 1. С. 38–40.
42. Мазурик Д.В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ століття): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів: Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. 21 с.
43. Максимчук О.Л. Жанрова палітра друкованих ЗМІ у вітчизняних розвідках. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. С. 56–58.
44. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / І.С. Добронравова, О.В. Руденко, Л.І. Сидоренко та ін.; за ред. І.С. Добронравової (ч. 1), О.В. Руденко (ч. 2). Київ, 2018. 607 с.
45. Навальна М.І. Динаміка лексикону української періодики початку ХХІ ст.: монографія. Київ: Видавн. Дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.
46. Наер В.Л. К описанию функционально-стилевой системы современного английского языка. *Лингвостилистические особенности научного текста*. М., 1981. С. 3–13.
47. Непийвода Н.Ф. Мовні ігри та гумор у рекламному тексті. *Українська мова і література*. 2001. № 12 (220). С. 9–11.
48. Озерова Н. Взаимодействие функциональных стилей в русском и украинском языках. *Русский язык и литература*. 2000. № 1. С. 1–4.
49. Пашинська Л.М. Детермінологізація фразем у мові ЗМІ. *Культура слова*. 2012. Вип. 76. С. 134–139.
50. Підлужна І.А., Сергієнко М.С. Переклад okazіоналізмів у стилістично маркованих контекстах німецького медіа-публіцистичного дискурсу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Філологія*. 2019. Вип. 37. С. 52–57.
51. Покровська О. Характеристичні риси мови засобів масової інформації. *Вісник Харківського державного університету: Творчий доробок Юрія Шевельова і сучасні гуманітарні науки*. Харків, 1999. № 426. С. 171–174.

- 52.Поліщук Н.О. Термінолексика як джерело оновлення газетного тексту (на матеріалі газет перших десятиліть ХХІ ст.): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2019. 264 с.
- 53.Присяжнюк Ю.І. Особливості мови періодичних видань. *Молодь: освіта, наука, духовність*: тези доповідей. Частина I. К.: Університет «Україна», 2008. С. 274–277.
- 54.Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
- 55.Романова О.О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і професіоналізм. *Термінологічний вісник*: зб. наук. пр. Київ: ІУМ НАНУ, 2013. Вип. 2 (2). С. 42–47.
- 56.Романова О.О. Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен. *Термінологічний вісник*: зб. наук. пр. Київ: ІУМ НАНУ, 2011. Вип. 1. С. 55–62.
- 57.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля К., 2006. 716 с.
- 58.Семенюк О.В. Лексичні новотвори Павла Тичини: структура, семантика, лексикографічно-часові параметри: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Луцьк: Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. 275 с.
- 59.Сербенська О. Нові тенденції у мові сучасної преси. Київ: Наук. думка, 1998. 106 с.
- 60.Сизонов Д.Ю. Лінгвопрагматичний потенціал української медичної термінології у ЗМІ: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2011. 23 с.
- 61.Симоненко Л.О. Лінгвістичні проблеми унормування наукової термінології. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. праць. К.: КНЕУ, 2003. Вип. VII. С. 21–25.
- 62.Сковронська І. Ю. Фразеологічні новотвори, явище трансформації у пресі української діаспори США і Канади. *Теле- та радіожурналістика*. 2012. Вип. 11. С. 69–74.

63. Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу): монографія. К., 2006. 98 с.
64. Сніховська І.Е. Механізми, засоби та прийоми мовної гри в сучасній англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Запоріжжя, 2005. 20 с.
65. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. Київ: Видавн. центр. КНЛУ, 2003. 388 с.
66. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття: на матеріалі мови засобів масової інформації. 2-ге вид., перероб. Київ: Пугач, 2005. 388 с.
67. Тертычный А.А. Трансформация жанровой структуры современной периодической печати. *Вестник Моск. ун-та. Сер 10. Журналистика*. 2002. №2. С. 54–63.
68. Тимчук О.Т. Семантико-стилістичне явище гри слів в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2003. 14 с.
69. Ткачівська М.Р. Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.16 «Перекладознавство». Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника МОН України. Івано-Франківськ, 2021; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна МОН України. Харків, 2021. 431 с.
70. Томіленко Л.М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
71. Туркевич О. Термінолексемі методики викладання української мови як іноземної: структурно-семантичний підхід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2010. № 676. С. 77–81.
72. Туровська Л. Відображення семантичних зрушень у термінології у сучасних засобах масової інформації. *Наукова термінологія нового століття:*

- теоретичні і прикладні виміри*: зб. наук. пр. / відп. ред. Л. Д. Малевич. Рівне: НУВГП, 2016. С. 141–146.
73. Федорова Ю.Г., Овчаренко Д.І. Особливості мовної репрезентації неологізмів. *“Young Scientist”*. 2017. № 12 (52). С. 270–274.
74. Федькова І. Терміни у складі української хореографічної лексики. *Studia Methodologica*: науковий збірник / голов. ред. Р. Гром'як; відп. ред. І. Папуша; редкол.: О. Куца, М. Ткачук, Н. Поплавська та ін. Тернопіль: ТНПУ, 2013. Вип. 35: Поетика лірики: зб. наук. праць пам'яті доктора філол. наук., професора Т. Волкової. С. 201–205.
75. Фомина Н.Д. Военная лексика русского языка в контексте художественной речи (на материале советской литературы): автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04. М., 1968. 24 с.
76. Циткіна Ф.О. Термінологія й переклад. Львів: ВЛІ, 2003. 187 с.
77. Чадюк О.М. Метафора у сфері сучасної української політичної комунікації: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01. Ін-т укр. Мови НАН України. Київ, 2005. 20 с.
78. Черниш О. Сутнісні характеристики понять «медіа дискурс» та «медіа текст» у сучасній медіа лінгвістиці. *Наукові записки. Серія: «Філологічні науки» (Мовознавство)*. Матеріали VII міжнар. Наук.-практ. конф. «Мови і світ: дослідження і викладання». Кіровоград: Кіровоградський держ. пед. ун-т. ім. В. Винниченка, 2013. С. 309–313.
79. Чигина Н.В., Петухова Е.И. Специфика английского газетного стиля. *Инновационная наука*. 2016. № 11-2. С. 137–139.
80. Чистякова Ю.В. Методологічна роль семіотичного підходу у порівняльноправовому пізнанні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2013. 24 с.
81. Чорна С.С. Особливості функціонування емотивно-оцінної лексики в публіцистичному тексті (на базі німецької преси). *Держава та регіони. Сер.: «Гуманітарні науки»*. 2013. № 1. С. 38–41.

82. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. М.: Наука, 1988. 216 с.
83. Швець Н.В. Співвідношення понять «термін» і «номен» (на матеріалі англійських іхтіонімів). *Психолінгвістика*. 2011. Вип. 8. С. 167–171.
84. Шестакова Е.Г. Про парадоксальну сутність тексту масової комунікації. *Держава та регіони: Серія «Соціальні комунікації»* / голов. ред. О. В. Богуславський. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2010. №1. С. 44–50.
85. Штельмах М. Л. Культурологічний аспект функціонування стилістичної норми в стилі масової інформації. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2005. Вип. 11. С. 128–139.
86. Якимович-Чапран Д. Лексика на позначення наукових понять з мовознавства у пам'ятках української мови XVI–XVII ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2009. 19 с.
87. Cercel L., Marco A., Lozano A., Teresa M. [Hrsg.]: “Kreativität – Verstehen – Interpretation. Multiperspektivische Annäherungen an einen translatorischen Nexus”. In: dies. [Hrsg.]: *Kreativität und Hermeneutik in der Translation (=Translationswissenschaft, Bd. 12)*. Tübingen: Narr Verlag, 2017. S. 11–13.
88. Krennmayr, T., 2011. *Metaphors in Newspapers*, LOT Dissertation Series, vol. 276, Utrecht.
89. Kußmaul P. *Kreatives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg, 2000. 215 S.
90. Loogus T. *Kultur im Spannungsfeld translatorischer Entscheidungen*. Berlin: SAXA, 2008. 299 S.
91. Nide E. *Towards a Science of Translating. Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: 1964.

Джерела ілюстративного матеріалу

92. Англomовна версія газети «Українська правда». URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/>
93. Букет Є. АрміяInform представляє словник неологізмів української мови. *АрміяInform*. 2022. 20 липня. URL:

- <https://armyinform.com.ua/2022/07/20/armiyainform-predstavlyaye-slovnyk-neologizmiv-ukrayinskoji-movy/> (дата звернення: 20.08.2022).
94. Дробович А. Зневага з малої літери. *Українська правда*. 2022. 15 травня. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/15/7346243/> (дата звернення: 20.08.2022).
95. Карловський Д. Зеленський озвучив лексикон 100 днів повномасштабної війни. *Українська правда*. 2022. 3 червня. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/3/7350403/> (дата звернення: 20.08.2022).
96. Синящик А. «Шо по русні?» Паролі, лайки і лексика Другої світової – як війна змінила мову. *Українська правда*. 2022. 1 червня. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/06/1/7348766/> (дата звернення: 20.08.2022).
97. Україномовна версія газети «Українська правда». URL: <https://www.pravda.com.ua/>
98. Кононенко В. Від Чмоні до бавовни. Будь у тренді: словничок термінів, які породила війна. *Вікна*. 2022. 17 серпня. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/bavovna-u-krymu-shho-cze-znachennya-sliv-porodzhenyh-vijnoyu/> (дата звернення: 20.08.2022).

Довідкова література

99. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
100. Російсько-український авіаційний військовий словник: у 2 т. М. І. Ватан, О. Г. Водчиць, Ю. Б. Добровольський та ін. / за ред. М. С. Кулика. Т. 1: А–М. К.: НАУ, 2016. 656 с.
101. Російсько-український авіаційний військовий словник: у 2 т. М. І. Ватан, О. Г. Водчиць, Ю. Б. Добровольський та ін. / за ред. М. С. Кулика. Т. 2: Н–Я. К.: НАУ, 2017. 608 с.

102. Joint Pub 1-02, “Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms”. October 17. 2007.

Інтернет-джерела

103. Leonardi Vanessa. Equivalence in Translation: Between Myth and Reality.
URL: <http://translationjournal.net/journal/14equiv.htm> (дата звернення:
06.10.2022).

ДОДАТКИ

Рисунок п'яти ключових завдань тексту газети (за А. П. Загнітко)

Рисунок візуального представлення етапів та методів роботи

Таблиця військово-авіаційних неологізмів у тексті газет

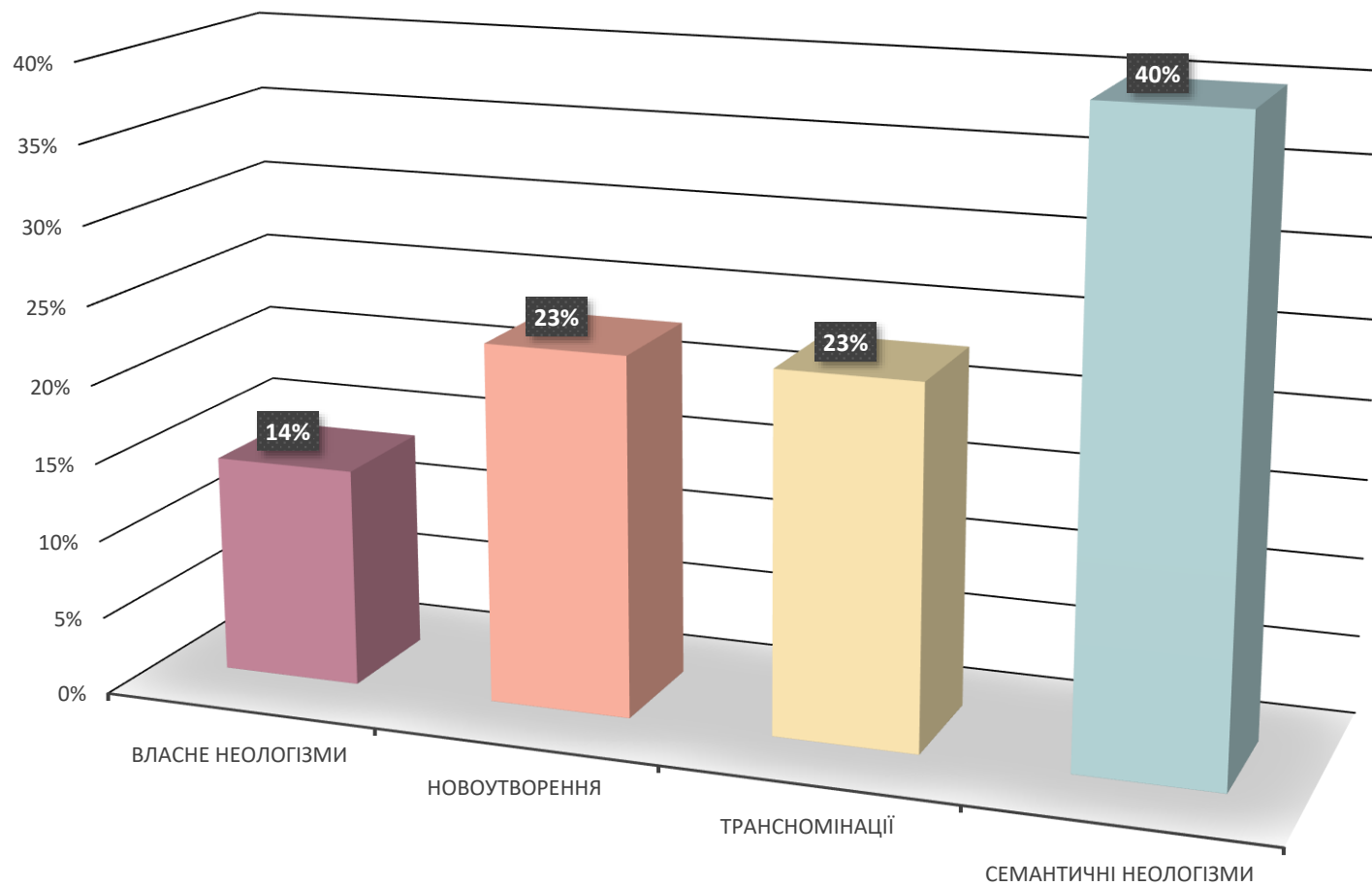
Оригінал	Переклад	Тип неологізму
До України прибули три « Байрактари » з акції Притули [97].	Three Bayraktars from Prytula campaign arrive in Ukraine [92].	Власне неологізм
... нам потрібні ... Джавеліни, Енлоу ... [97]	... we need ... Javelins, Enlow ... [92]	Власне неологізм
Зеленський подякував воїну, який збив із ПЗРК « Стінгер » дві ... ракети [97].	Zelenskyu thanks soldier who shot down 2 ... missiles with Stinger MANPADS [92].	Власне неологізм
... росіяни випустили ... « Іскандери » з району Зябровка ... [97]	... the Russians fired ... Iskanders from the Zyabrovka district ... [92]	Власне неологізм
Окупанти відкинули можливість екстракції військових із «Азовсталі» [97].	Occupying forces rule out possibility of extracting the military from Azovstal [92].	Власне неологізм
Почався процес деколонізації, дерусифікації і денуклеаризації РФ [97].	The process of decolonisation, de-Russification and denuclearisation of the Russian Federation has begun [92].	Новоутворення
Резніков передав союзникам перелік озброєння, що потрібне для деокупації [97].	Ukrainian Defence Minister delivers list of weapons needed for deoccupation to allies [92].	Новоутворення
Демілітаризація Російської Федерації – невід’ємна частина забезпечення глобальної безпеки [97].	The demilitarisation of the Russian Federation is an integral part of ensuring global security [92].	Новоутворення
... стає дедалі нагальнішим проведення десатанізації України, або, як влучно висловився глава Чеченської Республіки Рамзан Кадиров, її «повної дешайтанізації » [97].	... it is becoming increasingly urgent to carry out the desatanisation of Ukraine, or, as Ramzan Kadyrov, the head of the Chechen Republic ... aptly put it, its “complete de-shaitanisation ” (Shaitan are evil spirits in Islam) [92].	Новоутворення
Волинська тероборона показала, як буде знищувати ворога ... [97]	Volyn’s Territorial Defence show how it will destroy invaders ... [92]	Новоутворення

Кремль знову заговорив про перемовини, хоча « спецоперація йде за планом» [97].	Kremlin considers negotiations again, although “ special operation going as planned” [92].	Новоутворення
Служба безпеки України оголосила про підозру двом прихильникам путінізму ... [97]	The Security Service of Ukraine has announced the suspicion to two supporters of Putinism ... [92]	Новоутворення
... влучання в районі Чорнобаївки по позиціях русні [97].	There was a strike in the area of Chornobaivka, on a Russian position [92].	Трансномінація
Втягуванням Білорусі у війну Росія намагається поглинути її та населити z-зомбі ... [97]	By drawing Belarus into the war, Russia is trying to invade and repopulate the country with z-zombies ... [92]	Трансномінація
Свобода народів – це повна деколонізація ..., дерусифікація і денуклеаризація єрефії [97].	The freedom of the peoples is the complete decolonization ..., de-Russification and denuclearisation of the RF (Russia) [92].	Трансномінація
... Маріуполь – це Україна, а не московія [97].	... Mariupol is Ukraine, not Muscovy [92].	Трансномінація
Закарпатські «сонечки» затрофеїли російський танк-опорний пункт [97].	Transcarpathian “Sonechko” (Sunshine) unit captures Russian tank base [92].	Трансномінація
Українські захисники « мінуснули » два ворожих склади боєприпасів ... [97]	Ukrainian defenders have “ knocked out ” two enemy ammunition depots ... [92]	Трансномінація
Нацгвардійці « умиротворили » Стінгером російський штурмовик ... [97]	National Guardsmen « pacify » Russian ... attack aircraft using Stinger [92].	Трансномінація
... на передку з'явилися 155-мм гаубиці М777 [97].	... 155-mm M777 howitzers have appeared at the front [92].	Трансномінація
Ворог готує дезу про капітуляцію. Не дочекаються! [97]	The enemy is preparing disinformation about surrender. No way! [92]	Трансномінація
... двоє « мобіків » здалися прикордонникам [97].	... two mobilised soldiers surrender to Ukraine's border guards [92].	Трансномінація
На базі росіян в окупованому Сватовому сталася « бавовна » ... [97]	Explosions at Russian military base in occupied Svatove ... [92]	Семантичний неологізм
Харків є першим форпостом цивілізації на	Kharkiv is the first outpost of civilisation on the	Семантичний

кордоні з мордором [97].	<i>border with Mordor [92].</i>	неологізм
... орки обстрілюють і окуповані ними ж населені пункти, мабуть, для картинки для своєї пропаганди [97].	<i>... orcs ... are also shelling settlements occupied by them, apparently for a picture for their propaganda [92].</i>	Семантичний неологізм
Ворог вдарив « Градами » по Дніпропетровщині ... [97]	<i>Russian forces use Grad MLRS to attack Dnipropetrovsk Oblast ... [92]</i>	Семантичний неологізм
На півдні ЗСУ знищили ворожий « Ураган » [97].	<i>Ukrainian Armed Forces destroy Russian Uragan MLRS in southern Ukraine [92].</i>	Семантичний неологізм
Знову « смерч » по Краматорську [97].	<i>A Tornado (multiple rocket launcher) again in Kramatorsk [92].</i>	Семантичний неологізм
... росіяни випустили « Калібри » з акваторії Чорного моря ... [97]	<i>... the Russians fired Kalibrs from the Black Sea ... [92]</i>	Семантичний неологізм
Для удару по Вінниччині ... РФ використала ... « Кинджали » [97].	<i>The Russian army fired ... Kinzhal missiles at Vinnytsia region ... [92]</i>	Семантичний неологізм
... приліт зафіксували біля інфраструктурного підприємства міста [97].	<i>... the strike was observed near the city's infrastructure facility [92].</i>	Семантичний неологізм
Ніч з тривогами [97].	<i>Air-raid sirens were heard at night [92].</i>	Семантичний неологізм
... головне кодове слово « паляниця » все одно залишиться для окупантів недосяжним [97].	<i>... the main code word "palianytsia" (a word that Russians find difficult to pronounce properly, meaning a kind of bread) will still remain unattainable for the occupiers [92].</i>	Семантичний неологізм
Блінкен у Києві попестив Патрона [97].	<i>Blinken in Kyiv pets Patron the dog [92].</i>	Семантичний неологізм
У бою над морем загинув полковник ..., який керував « привидами Києва » [97].	<i>Colonel ... who led "ghosts of Kyiv" killed in battle over the sea [92].</i>	Семантичний неологізм
... гордий російський « Орлан » генається об українську землю ... [97]	<i>... a proud Russian Orlan flopped on Ukrainian land [92].</i>	Семантичний неологізм

<p><i>І шахід</i> пошкодив будівлю в центрі [97].</p>	<p><i>One Shahed (-136 drone) damaged a building in the (city) centre [92].</i></p>	<p>Семантичний неологізм</p>
<p>... Кім показав уламки дрона-камікадзе й заявив, що «це – перший результат не ППО, а мобільних мисливців на <i>монеди</i>» [97].</p>	<p>... Kim showed pieces of a kamikaze drone and stated that “this is the first result (achieved) not by the Air Defence Forces, but mobile scooter hunters.” (Kim refers to Ukrainian troops that shoot down Shahed drones, which make a lot of noise before attacking) [92].</p>	<p>Семантичний неологізм</p>
<p>На нашому березі працювали каси по видачі оркам квитків на <i>концерт кобзона</i> [97].</p>	<p>On our side, box offices were selling tickets for the Kobzon concert (i.e., Russian military personnel were being killed by the Ukrainian Armed Forces; Iosif Kobzon was a Russian singer who has become a symbol of an outdated Soviet aesthetic; he died in 2018 and has since become a meme) [92].</p>	<p>Семантичний неологізм</p>

Відсоткове співвідношення військово-авіаційних неологізмів у текстах газет

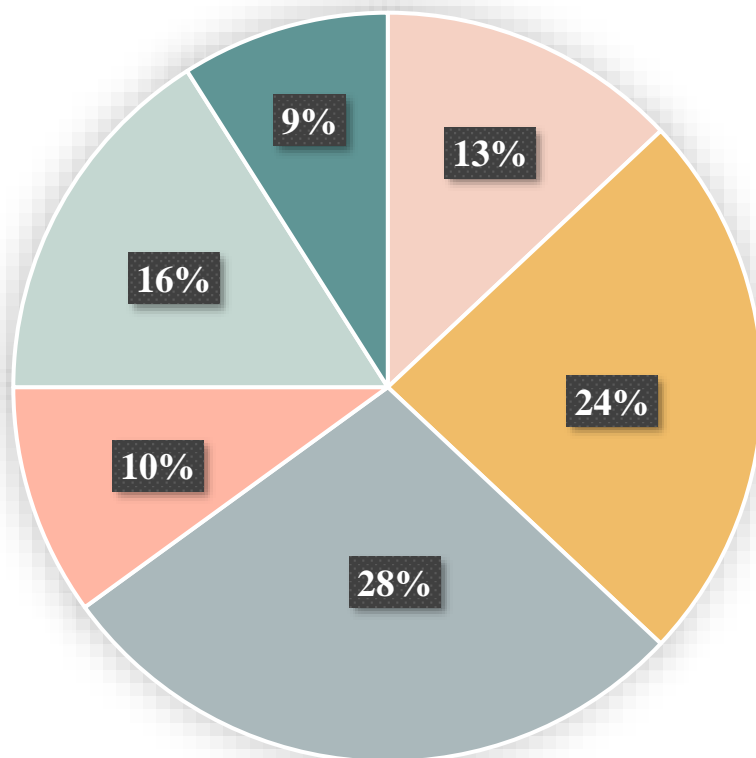

Таблиця авторських оказіоналізмів та мовної гри на військово-авіаційну тематику у текстах преси

Оригінал	Переклад
Оказіоналізми	
<i>... російським військам час ... покинути Херсон. Інакше – постійна бавовна, нічні страхи, панічні атаки та, як наслідок, «HIMARS-енурез» [97].</i>	<i>... it's time for Russian troops to ...leave Kherson. Otherwise – constant shelling, night terrors, panic attacks and, as a result, “HIMARS-enuresis” [92].</i>
<i>Путлерюгенс на місці ... Єдине кого немає – мариупольців. Щось якось зі святом пішло не так [97].</i>	<i>Putlerjugends (a reference to Putin and Hitler Youth, “Hitler Jugend”) are in place ... The only ones who are not present are Mariupol residents. Something went wrong with the holiday [92].</i>
Мовна гра	
<i>Факти, які я спостерігаю, – це провал «могилізації» в Росії ... [97]</i>	<i>The facts that I observe are the failure of “mohylyzatsia” (a play on words meaning that mobilisation will lead to a lot of graves; “mohyla” means “grave” in Ukrainian) in Russia ... [92]</i>
<i>... для російського нацизму в світовій історії з'явиться окремий термін – рашизм [97].</i>	<i>... a separate term would appear for Russian Nazism in world history – Ruscism [92].</i>
<i>... рашисти не залишають місто у спокої [97].</i>	<i>... Ruscists will not leave the city alone [92].</i>
<i>Я назвав це «шизофашизмом». В українців найелегантніше формулювання. Вони називають це «рашизмом» ... [97]</i>	<i>I have called it “schizofascism”. The Ukrainians have the most elegant formulation. They call it “ruscism” ... [92]</i>
<i>Окупантам зараз дуже сумно – працюють по них чітко і все більше з кожним днем. І як кажуть, це ми ще не починали [97].</i>	<i>The occupiers must be very sad these days – our troops are targeting them skillfully, killing more and more of them each day. And we've hardly even begun, as they say [92].</i>
<i>... Михайло Подоляк запропонував росіянам у якості наступного «жесту доброї волі» покинути Херсон [97].</i>	<i>Mykhailo Podoliak ... has suggested that the Russians leave Kherson as their next «goodwill gesture» [92].</i>

<p>Завдання не з легких, але ми обов'язково переможемо! Це кажуть воїни ..., які вирвалися з пекла «Азовсталі» ... Але з цього попелу відродився сталевий дух [97].</p>	<p><i>The task is not easy, but we will win! This is said by the soldiers ... who escaped from the hell of Azovstal ... But from these ashes the steely spirit was reborn [92].</i></p>
<p>... на могилку планів ворога наші хлопці «поклали» дві «квітки» – крупнокаліберну гармату «Гіацинт» та самохідну гармату великої потужності «Піон» [97].</p>	<p><i>... our fellows have “laid” two “flowers” on the grave of the enemy’s plans: Giatsint, a large-calibre gun, and Pion, a high-power self-propelled gun [92].</i></p>
<p>... бойове братерство «Гарпунів» та ... «Нептунів» допоможе звільнити та знову зробити наше Чорне море безпечним ... [97]</p>	<p><i>... the “fighting brotherhood” of Harpoons and ... Neptunes (a Ukrainian-made anti-ship cruise missile) will help liberate our Black Sea and make it safe again ... [92]</i></p>
<p>Цього разу «бавовнятко» переплутало час доби та підкралося тишком-нишком серед білого дня [97].</p>	<p><i>This time, an explosion confused the time of the day and sneaked up in broad daylight ... [92]</i></p>
<p>Один із «чмобіків» просить родичів ... звертатися до президента РФ, який розв'язав цю війну [97].</p>	<p><i>One of the conscripts asks his relatives to ... appeal to the president of the Russian Federation, who unleashed this war [92].</i></p>
<p>Російські «асвабадітелі» звільняють луганську землю від життя ... [97]</p>	<p><i>Russian “liberators” are liberating our land from life itself ... [92]</i></p>
<p>«Потерь нет», а мобілізація є ... [97]</p>	<p><i>“No losses”, but mobilisation still announced ... [92]</i></p>
<p>... у 2019 році усі запчастини даного БпЛА пройшли імпортозаміщення, було встановлено російське програмне забезпечення і він може нести озброєння – контейнер з ракетою ПТРК. Ну, як ви вже здогадались, «не існують аналогів»! [97]</p>	<p><i>... in 2019 all the parts of this UAV underwent import substitution, Russian software was installed and it could carry weapons – a container with an ATGM missile. Well, as you may have guessed, it is “unique”! [92]</i></p>
<p>У народі й мережі всі бажають вам точних розрахунків і нових влучань, а окупантам кажуть зрозумілою їм мовою: «Хватит курить где попало. Курите там, где ещё не попало» [97].</p>	<p><i>Online and off, people are wishing you to aim well and hit your targets. Meanwhile, they tell the occupiers in a language they understand ... (switching to Russian): “Stop smoking where it’s not legit. Smoke somewhere we haven’t yet hit.” [92]</i></p>

Відсоткове співвідношення військово-авіаційних термінів у лексико-семантичних мікрополях

- Початок та наслідки війни
- Воєнні дії
- Зброя, боєприпаси, техніка, місця їх скупчення
- Військові ранги та інші особливості організації військової служби
- Військові частини, підрозділи та структури
- Місця ведення бойових дій, розміщення військових частин

Таблиця сучасних військово-авіаційних термінів на матеріалах газет та способи їх перекладу англійською мовою

Оригінал	Переклад	Спосіб перекладу
... Росії доведеться оголошувати повну мобілізацію , щоб досягти запланованих цілей ... [97]	... Russia will have to announce full mobilisation in order to achieve its goals [92].	Еквівалент
... Данилов назвав оголошення часткової мобілізації в Росії планом ... Путіна з утилізації громадян РФ [97].	... Danilov ... described the announcement of partial mobilisation as Putin's plan to "get rid of Russians." [92]	Еквівалент
Кремль проводить приховану «промислову мобілізацію» ... [97]	Kremlin carries out covert " industrial mobilisation " ... [92]	Еквівалент
А я зараз вам покажу, звідки на Білорусь готувався напад ... [97]	And now I will show you where they were preparing an attack on Belarus from [92].	Еквівалент
Сили оборони України ... увійшли до Святогірська і проводять зачистку місцевості [97].	Ukrainian Defence Forces have entered Sviatohirsk ... and are conducting a clearing operation in the area [92].	Еквівалент
... вибух ракети утворив вирву глибиною у 4 метри [97].	... the blast created a 4-meter-deep crater [92].	Еквівалент
Ворог готує дезу про капітуляцію [97].	The enemy is preparing disinformation about surrender [92].	Еквівалент
З-під ... завалів рятувальники витягнули одного загиблого [97].	Rescuers have recovered one casualty from under the rubble [92].	Еквівалент
... найбільше переселенців зареєстровані в Донецькій, Луганській, Харківській, Дніпропетровській та Київській областях [97].	The largest number of displaced people hails from Donetsk, Luhansk, Kharkiv, Dnipropetrovsk, and Kyiv Oblasts [92].	Еквівалент
... окупанти обстріляли колону біженців ... [97]	Aggressors shelled a convoy of refugees ... [92]	Еквівалент

Під час евакуації росіяни розпочали масований обстріл [97].	<i>Russians started a massive attack during the evacuation [92].</i>	Еквівалент
... кожне повернення незаконно депортованих дітей в Україну – це маленька спецоперація [97].	<i>... each repatriation of an illegally deported child to Ukraine is akin to a small special operation [92].</i>	Еквівалент
... повторний наступ на Київ навряд чи вдасться [97].	<i>... new offensive on Kyiv unlikely to succeed [92].</i>	Еквівалент
Українські захисники ... зірвали спробу прориву окупантів ... [97]	<i>Soldiers ... have thwarted a breakthrough attempt undertaken by the Russian occupying forces ... [92]</i>	Еквівалент
Мер Львова ... зібрав оперативну нараду ... щоб розуміти, як влада діятиме на випадок ескалації з боку Білорусі [97].	<i>Mayor of Lviv ... has called an operational meeting ... to understand how the authorities will act in the event of an escalation on the part of Belarus [92].</i>	Еквівалент
... це була спроба диверсії на електронідстанції ... [97]	<i>... it was an attempted sabotage of an electrical substation ... [92]</i>	Еквівалент
Двічі ... ворог наносив авіаційні удари ... [97]	<i>The enemy twice launched air strikes ... [92]</i>	Еквівалент
Медведев зробив прогноз щодо ядерного удару по Україні [97].	<i>Medvedev makes forecast about nuclear strike on Ukraine [92].</i>	Еквівалент
Внаслідок повітряної атаки ворога ..., ракетними ударами пошкоджені 15 приватних будинків ... [97]	<i>As a result of the Russian air attack ..., missile strikes damaged 15 private homes ... [92]</i>	Еквівалент
Під час виконання бойового завдання у повітряному бою героїчно загинув, захищаючи небо країни, полковник Збройних сил України ... [97]	<i>While performing a combat mission in an air battle, Colonel of the Armed Forces of Ukraine ... heroically died defending the country's skies [92].</i>	Еквівалент
Це був його сотий бойовий виліт . Справжній український герой ... [97]	<i>It was his hundredth combat sortie. A real Ukrainian hero ... [92]</i>	Еквівалент
Ворог активізував бойові дії на Краматорському напрямку ... [97]	<i>Russia ramps up hostilities on Kramatorsk front ... [92]</i>	Еквівалент
На Волинському та Поліському напрямках ворог	<i>In the Volyn and Polissya area, the Russian invaders</i>	Еквівалент

<i>активних дій не проводив ... [97]</i>	<i>have not been engaged in direct action ... [92]</i>	
<i>Не припиняється ворожими підрозділами і повітряна розвідка [97].</i>	<i>Enemy units are conducting constant aerial reconnaissance [92].</i>	Еквівалент
<i>... російська «перевага у повітрі» ... є абсолютним фактом, це справді так [97].</i>	<i>Russia's air superiority ... is an absolute fact, it is indeed the truth [92].</i>	Еквівалент
<i>З'явилося відео перших хвилин після бомбардування драмтеатру у Маріуполі ... [97]</i>	<i>Video of the first minutes after the bombing of the Mariupol Drama Theater was published ... [92]</i>	Еквівалент
<i>... ворог розвернув артилерійські підрозділи для вогневої підтримки дій своїх сил [97].</i>	<i>The enemy has deployed artillery divisions to provide fire support for their forces ... [92]</i>	Еквівалент
<i>... окупанти скаржаться, що ... сидять ... під безперервним вогнем ЗСУ ... [97]</i>	<i>... the occupiers complain that they are sitting ... under continuous fire from the Armed Forces of Ukraine ... [92]</i>	Еквівалент
<i>... повітряне судно виконувало технічний рейс ... [97]</i>	<i>... the aircraft was performing a technical flight ... [92]</i>	Еквівалент
<i>... Україні потрібна американська реактивна система залпового вогню MLRS, в тому числі для деблокування Чорного моря [97].</i>	<i>... Ukraine needs the American MLRS multiple launch rocket system, including for unblocking the Black Sea [92].</i>	Еквівалент
<i>... зафіксовано кілька випадків застосування ... іранських безпілотників, ... протидія організовується [97].</i>	<i>... several cases of the use of Iran-made drones ... have been detected; ... countermeasures are being organised [92].</i>	Еквівалент
<i>... Росія – найбільше джерело тероризму у світі [97].</i>	<i>... Russia is the greatest source of terrorism in the world [92].</i>	Еквівалент
<i>... російські військові, ймовірно, зроблять певну операційну паузу в найближчі кілька тижнів [97].</i>	<i>... the Russian military will probably take a certain operational pause in the next few weeks [92].</i>	Еквівалент
<i>... російський ворожий літак скинув ... авіаційні бомби ... [97]</i>	<i>... a Russian military plane dropped ... aerial bombs ... [92]</i>	Еквівалент
<i>Розміри вирви змушують припустити, що боєприпас, що залишив її, був крилатою або</i>	<i>The size of the funnel suggests that it was created by a cruise or ballistic missile [92].</i>	Еквівалент

<i>балістичною ракетою</i> [97].		
... збито одну <i>керовану ракету X-59</i> ... [97]	<i>The Ukrainian Armed Forces ... shot down one X-59 guided missile ...</i> [92]	Еквівалент
Збройні сили РФ застосували <i>ракету класу X-55 «повітря-земля»</i> по приватному сектору міста [97].	<i>Russian Armed Forces used a Kh-55 air-to-surface missile, targeting the city's residential area</i> [92].	Вилучення
«Орлан-10» збивають ... <i>ракетою класу «повітря-повітря»</i> ... [97]	<i>“Orlan-10” drones are shot down by ... an air-to-air missile ...</i> [92]	Вилучення
Збройні сили ... знищили російський <i>безпілотний літальний апарат «Форпост»</i> [97].	<i>... the Armed Forces destroyed a Russian Forpost unmanned aerial vehicle</i> [92].	Еквівалент
Українська піхота збила ворожий <i>безпілотник</i> [97].	<i>Ukrainian infantry shot down aggressors' drone</i> [92].	Еквівалент
Українські захисники ... завдали ворогу ... ударів з повітря – <i>гелікоптерами, бомбардувальниками</i> ... [97]	<i>Ukrainian defenders ... have dealt ... air strikes against the Russian invaders – using helicopters, bombers ...</i> [92]	Еквівалент
Ворожий <i>винищувач</i> ... намагався атакувати ... наші літаки, але успіху не мав [97].	<i>A Russian ... fighter jet tried to attack Ukrainian aircraft ... but was unsuccessful</i> [92].	Еквівалент
... бійці «Азову» вивели з ладу <i>бойову броньовану машину</i> ... [97]	<i>... Azov fighters destroyed an armoured combat vehicle ...</i> [92]	Еквівалент
... військові знешкодили <i>дрейфуючу міну</i> [97].	<i>Military personnel defused a drifting mine ...</i> [92]	Еквівалент
Повідомлення про <i>плаваючу міну</i> надійшло від цивільного теплохода ... [97]	<i>The report of a floating mine came from a civilian ship ...</i> [92]	Еквівалент
Низький уклін конструкторам та виробникам української <i>самохідної гаубиці «Богдана»</i> ... [97]	<i>We bow down before the engineers and manufacturers of the Ukrainian Bohdana self-propelled howitzer ...</i> [92]	Еквівалент
... було влучання ... по <i>скупченню техніки</i> в Каховському районі [97].	<i>... strikes ... hit ... a cache of equipment in the Kakhovka district</i> [92].	Еквівалент
У районі ... Белгородської області ... горить	<i>An ammunition depot is on fire near ... Belgorod</i>	Еквівалент

склад із боєприпасами [97].	<i>Oblast ... [92]</i>	
Воїни ... продовжують знищувати бойову техніку окупантів-терористів! [97]	<i>The soldiers ... continue to destroy the military equipment of the terrorist invaders! [92]</i>	Еквівалент
... було знищено частину колони російської техніки ... [97]	<i>Part of a convoy of Russian military equipment was destroyed ... [92]</i>	Додавання
... триває перегрупування підрозділів противника, створення запасів матеріально-технічних засобів [97].	<i>... the occupiers' units are being regrouped and stocks of materiel are being created [92].</i>	Еквівалент
... окупанти підірвали частину боєприпасів на території ЗАЕС [97].	<i>... the Russians detonated munition at the ZNPP [92].</i>	Еквівалент
Збройні сили вдарили по одній з найбільших ворожих військових баз ... [97]	<i>The Armed Forces of Ukraine struck one of the largest Russian military bases ... [92]</i>	Еквівалент
Встановивши точні координати ворожих машин з допомогою безпілотного комплексу , воїни передали ці дані артилеристам НГУ ... [97]	<i>Having established the exact coordinates of enemy vehicles with the help of an unmanned system, the soldiers passed this data to the National Guards artillerymen ... [92]</i>	Еквівалент
Російські окупанти знищили флагман української авіації – легендарний Ан-225 «Мрія» [97].	<i>The Russian occupiers destroyed the flagship of Ukrainian aviation, the legendary An-225 Mriya [92].</i>	Еквівалент
... Міноборони України підтвердило, що ... було вражено десантний катер РФ ... [97]	<i>... the Ukrainian Ministry of Defence confirmed that a Russian landing craft ... had been hit ... [92]</i>	Еквівалент
... військові знешкодили дрейфуючу міну [97].	<i>Military personnel defused a drifting mine ... [92]</i>	Еквівалент
Українські захисники ... завдали ворогу ... ударів з повітря ... [97]	<i>Ukrainian defenders ... have dealt ... air strikes against the Russian invaders ... [92]</i>	Еквівалент
Українська піхота збила ворожий безпілотник [97].	<i>Ukrainian infantry shot down aggressors' drone [92].</i>	Еквівалент
У Міноборони РФ теж кажуть, нібито у війні з Україною беруть участь лише контрактники [97].	<i>The Russian Ministry of Defence also says that only active-duty personnel are involved in the war against Ukraine [92].</i>	Еквівалент

... колишній вчитель став авіаційним навідником ЗСУ [97].	... a former teacher became an air forward observer [92].	Еквівалент
... супротивник не знає, чого чекати від нас [97].	Our adversary shouldn't know what to expect from us [92].	Еквівалент
... російські окупанти та колаборанти бояться опору місцевого населення ... [97]	... Russian occupiers and collaborators are afraid of the resistance of the local population ... [92]	Еквівалент
... затриманий забезпечував паливом військову техніку загарбників ... [97]	... the detainee provided fuel for Russian military equipment ... [92]	Еквівалент
Українська військова розвідка прогнозує, що російські окупаційні війська ... спробують захопити все Чорноморське узбережжя України ... [97]	Ukrainian military intelligence predicts that Russian occupation forces will ... try to capture the entire Black Sea coast of Ukraine ... [92]	Еквівалент
Першим постраждало відділення зовнішньої розвідки ФСБ ... [97]	The first to suffer were the head of the foreign intelligence unit ... [92]	Еквівалент
... почались тренування десанту ... [97]	... paratrooper training begins ... [92]	Еквівалент
Артилеристи Десантно-штурмових військ ЗСУ знищили колону з боєприпасами ... російських окупантів [97].	Artillerymen of the Air Assault Forces of the Armed Forces of Ukraine destroyed a Russian convoy with ammunition ... [92]	Еквівалент
Повітряні сили знищили ... ракети, запущені стратегічною авіацією РФ [97].	Ukrainian Air Force destroys ... missiles launched by Russian strategic aircraft [92].	Еквівалент, конкретизація
... піхоту росіян підтримують штурмова та армійська авіація [97].	Russian ground forces are supported from the air by attack and army aircraft [92].	Конкретизація
Збройні сили вдарили по одній з найбільших ворожих військових баз ... [97]	The Armed Forces of Ukraine struck one of the largest Russian military bases ... [92]	Еквівалент
Захисники міста Києва продовжують відбиття наступу ворога, нанесення ураження його наступальним угрупованням ... [97]	The defenders of Kyiv continue to repel the attack by Russian forces, defeat their attack group ... [92]	Еквівалент
... уродженець м. Львова ... надавав допомогу	... a resident of Lviv ... provided assistance to the	Еквівалент

державі-агресору та її воєнізованим формуванням ... [97]	aggressor state and its paramilitary forces ... [92]	
Силовики запобігли спробі ГРУ вбити Резнікова і Буданова [97].	Ukraine's security forces foil Russian assassination attempts on Defence Minister and intelligence chief [92].	Еквівалент
Українські захисники із Сил спеціальних операцій зірвали спробу прориву окупантів ... [97]	Soldiers from the Ukrainian Special Operations Forces have thwarted a breakthrough attempt undertaken by the Russian occupying forces ... [92]	Еквівалент
У Севастополі пожежа на аеродромі «Бельбек» ... [97]	Fire at Belbek airfield in Sevastopol ... [92]	Еквівалент
... окупанти скаржаться, що ... сидять в окопах під безперервним вогнем ... [97]	... the occupiers complain that they are sitting in the trenches ... under continuous fire ... [92]	Еквівалент
«Сапфір» – українське цивільне спеціалізоване судно, яке ... здатне виконувати відповідні задачі у відкритому морі [97].	“Sapphire” is a specialised Ukrainian civilian vessel, which ... is able to perform relevant tasks on the high seas [92].	Еквівалент
У зоні відчуження біля Чорнобильської АЕС виявлено 31 осередок пожеж ... [97]	Thirty-one fires have been reported in the exclusion zone near the Chornobyl nuclear power plant ... [92]	Еквівалент
Міністр цифрової трансформації ... заявив про створення армії ІТ-фахівців для боротьби у кіберпросторі [97].	The Minister for Digital Transformation of Ukraine ... announced the creation of an army of IT specialists to fight ... in the cyberspace [92].	Еквівалент
... кораблі флоту окупантів ... виконують завдання з ізоляції району ведення бойових дій ... [97]	... the ships of the occupying fleet ... carry out missions to isolate the combat area ... [92]	Вилучення
На Херсонщині окупанти шукають місця дислокації ближче до населення ... [97]	In the Kherson region, the occupiers are looking for places of deployment closer to the population ... [92]	Еквівалент
... російські військові намагалися прорватися в тил українських захисників ... [97]	... the Russian military tried to break through to the rear of the Ukrainian defenders ... [92]	Еквівалент

Відсоткове співвідношення способів перекладу військово-авіаційних термінів

